

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Κ | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1971 | ΑΡΙΘ. 7

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

XXXVI. Αὕτη ἡ ὁδός, ἀγαπητοί, ἐν ἣ εὐρομεν τὸ σωτήριον ἡμῶν, Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀρχιερέα τῶν προσφορῶν ἡμῶν, τὸν προστάτην καὶ βοηθὸν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν. 2. διὰ τοῦτου ἀτενίζομεν εἰς τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν, διὰ τοῦτου 5 ἐνοπτρίζομεθα τὴν ἄμωμον καὶ ὑπερτάτην ὄψιν αὐτοῦ, διὰ τούτου ἠνεόχθησαν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς καρδίας, διὰ τούτου ἡ ἀσύνητος καὶ ἐσκοτωμένη διάνοια ἡμῶν ἀναθάλλει εἰς τὸ φῶς, διὰ τούτου ἠθέλησεν ὁ δεσπότης τῆς ἀθανάτου γνώσεως ἡμᾶς γεύσασθαι, ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς 10 μεγαλωσύνης αὐτοῦ, τοσοῦτω μείζων ἐστὶν ἀγγέλων, ὅσων

1. Πρβ. Λουκ. 2,30. 3,6. Πράξ. 28,28. Ἡσ. 40,5. 2. Πρβ. Ἐβρ. 2,17 ἐ. 3,1. 4,14 ἐ. Ῥωμ. 8,26. Α' Κλήμ. 59,3 ἐ. 61,3. 64. 4. Πρβ. Β' Κορ. 3,18. 5. Ἐφεσ. 1,18. Πρβ. Α' Κλήμ. 59,3. 6. Πρβ. Ῥωμ. 1,21. Ἐφεσ. 4,18. 7. Πρβ. Α' Πέτρ. 2,9. Α' Κλήμ. 59,2. 9. Ἐβρ. 1,3 ἐ.

4 ἀτενίζομεν ΙΑ: ἀτενίσωμεν ΑΣ | 6 ἀνεόχθησαν Ι | 8 τὸ ΑΣ+θαυμαστὸν Ι: + θαυμαστὸν αὐτοῦ Α.

διαφορώτερον ὄνομα κεκληρονόμηκεν. 3. γέγραπται γὰρ οὕτως· Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. 4. ἐπὶ δὲ τῷ υἱῷ αὐτοῦ οὕτως εἶπεν ὁ δεσπότης· Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. 5. καὶ πάλιν λέγει πρὸς αὐτόν· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. 6. τίνες οὖν οἱ ἐχθροί; οἱ φαῦλοι καὶ ἀντιτασσόμενοι τῷ θελήματι αὐτοῦ.

12. Ἐβρ. 1,7. Ψαλμ. 103,4. 14. Ἐβρ. 1,5. Ψαλμ. 2,7 ἔ. Πράξ. 13,33.
17. Ἐβρ. 1,13. Ψαλμ. 109,1.

11 ὄνομα κεκληρονόμηκεν Α: κεκληρ. ὄνομ. ΙΑ | 13 πυρὸς φλόγα Α: φλόγα πυρὸς Ι: πῦρ φλέγον Α | 20 αὐτοῦ: τω θελημα...Α.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀνακοινούται ὅτι τὸ Δ /κόν Συμβούλιον τοῦ TAKE ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτοῦ τὴν 9-2-71 ἀπεφάσισεν ὅπως ἀπὸ 1/1/1971 καὶ ἐφεξῆς ἡ σύνταξις τῶν ἐφημερίων κανονίζεται εἰς τὰ 70% τῶν ἀποδοχῶν ἐνεργείας των, ὡς τοιούτων νοουμένων τοῦ βασικοῦ μισθοῦ τῆς μισθολογικῆς βαθμίδος εἰς ἣν ἀνήκουσιν οὗτοι κατὰ τὴν ἐξοδὸν των ἐκ τῆς ὑπηρεσίας καὶ τοῦ καταβαλλομένου ἐπιδόματος πενταετιῶν.

Ἐπίσης ἀπεφάσισε καὶ τὴν ἀναπροσαρμογὴν ἀπὸ 1-1-1971 τῶν συντάξεων τῶν ἀπονεμηθεισῶν ἀπὸ 1-1-1967 καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὸ 70 % τῶν ἀποδοχῶν τὰς ὁποίας ἐλάμβανεν ἕκαστος κατὰ τὴν ἐξοδὸν του ἐκ τῆς ὑπηρεσίας.

Τέλος τὸ Συμβούλιον, δι' ἐτέρας ἀποφάσεώς του καὶ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς διαπιστώσεως τῆς οικονομικῆς πορείας τοῦ Ὄργανισμοῦ, ἀπεφάσισε τὴν σύνταξιν ἀναλογιστικῆς μελέτης καὶ διὰ τοὺς τρεῖς κλάδους αὐτοῦ.

Ἐκ τοῦ TAKE.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XXXVI. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὁδός, ἀγαπητοί, μὲ τὴν ὑποίαν εὕρομεν τὴν σωτηρίαν μας, δηλαδή τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Ἀρχιερέα τῶν λειτουργικῶν προσφορῶν καὶ θυσιῶν μας, τὸν προστάτην καὶ βοηθὸν τῆς ἀσθενείας μας. 2. Διὰ μέσου Αὐτοῦ ἠμποροῦμεν καὶ ἀτενίζομεν εἰς τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν, διὰ μέσου Αὐτοῦ ἠμποροῦμεν νὰ βλέπωμεν, ὅπως ἀπὸ καθρέπτου, τὴν ἀγίαν καὶ ὑπερτάτην ὄψιν Αὐτοῦ, διὰ μέσου Αὐτοῦ ἠμπορέσαμεν ν' ἀνοίξωμεν τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας, διὰ μέσου Αὐτοῦ ἡ μωρὰ καὶ σκοτισμένη διάνοιά μας ἀναθάλλει καὶ ξαναζωντανεύει εἰς τὸ νὰ βλέπῃ τὸ Φῶς, διὰ μέσου Αὐτοῦ ἠθέλησεν ὁ Δεσπότης νὰ γευθῶμεν τὴν ἀθάνατον γνῶσιν (τὴν σώζουσαν θείαν γνῶσιν), ὅτι δηλ. Αὐτός, «ὁ Ὅποῖος εἶναι ἀπαύγασμα τῆς μεγαλωσύνης Αὐτοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον μεγαλύτερος εἶναι τῶν ἀγγέλων, ὅσον διαφορώτερον ὄνομα ἔχει κληρονομήσει». 3. Διότι ἔτσι ἔχει γραφῆ (εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφὴν περὶ Αὐτοῦ): «Αὐτὸς ποὺ κάμνει τοὺς ἀγγέλους Αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς Αὐτοῦ (ποὺ θὰ τὸν ὑπηρετήσουν) ὅπως τὴν φλόγα τῆς φωτιᾶς». 4. Διὰ τὸν Υἱὸν Του ταῦτα εἶπεν ὁ Δεσπότης (τῶν πάντων): «Σὺ εἶσαι ὁ Υἱός μου, Ἐγὼ σήμερα Σὲ ἐγέννησα· ζήτησε ἀπὸ ἐμέ, καὶ θὰ Σοῦ δώσω ὡς κληρονομίαν Σου ὅλα τὰ ἔθνη (τῆς γῆς) καὶ ὑπὸ τὴν κατοχὴν Σου θὰ θέσω ὅλα τὰ πέρατα τῆς γῆς (ὅλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου)». 5. Καὶ πάλιν λέγει πρὸς Αὐτόν: «Κάθησαι εἰς τὰ δεξιὰ μου, μέχρις ὅτου βάλω τοὺς ἐχθροὺς Σου ὑποπόδιον (στήριγμα) τῶν ποδιῶν Σου». 6. Ποῖοι λοιπὸν εἶναι οἱ ἐχθροὶ Του; Ὅλοι οἱ φαῦλοι ποὺ ἀντιτάσσονται εἰς τὸ θέλημα Αὐτοῦ.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἡ ἀληθινὴ νηστεία.

Διὰ πολλὰς ἀφωτίστους ψυχὰς, ἡ νηστεία εἶναι ἀπλῶς ἐκπλήρωσις ἐνὸς τύπου, χωρὶς βαθύτερον ἠθικὸν νόημα. Αἱ ψυχαὶ αὐταὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν νηστείαν ὡς μέσον βελτιώσεώς των ἐνώπιον τοῦ θείου θελήματος. Οὕτω, ἐνῶ προσέχουν τὰ «εἰσερχόμενα», καθὼς λέγει ὁ Κύριος, ἀδιαφοροῦν διὰ τὰ «ἐξερχόμενα». Ἀποφεύγουν λ.χ. νὰ φάγουν κρέας, ἀλλὰ μὲ τὴν κατάκρισιν τρώγουν τὰς σάρκας τῶν ἀδελφῶν των. Περιορίζουν τὴν ποσότητα τῶν ἐδεσμάτων, ἀλλὰ διατηροῦν ἅπληστον ἀγάπην πρὸς τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ, διὰ τῶν ὁποίων τὴν ἀπόκτησιν ἀγωνίζονται. Τὸ ὀρθὸν λοιπὸν νόημα τῆς νηστείας εἶναι τώρα, κατὰ τὴν Τεσσαρακοστήν, εὐκαιρία εἰς τὸν ποιμένα νὰ τὸ διδάξῃ καὶ νὰ τὸ προβάλῃ εἰς τοὺς πιστοὺς, καθιστῶν αὐτοὺς ἀξίους νὰ μετάσχουν τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Εὐκαιρον κήρυγμα.

Κατὰ τὰς ἀκολουθίας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, τὸ ἐκκλησιαστικὸν εἶναι συνήθως πυκνότερον, μὲ τὴν προσέλευσιν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα δὲν ἐκκλησιάζονται τακτικῶς. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι καὶ μόνη ἡ ἐξαισία ὑμνωδία τῶν ἡμερῶν αὐτῶν εἶναι ἱκανὴ νὰ καταλύξῃ τὰς ψυχὰς καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν ποθητὴν ἀνάνηψίν των. Ἐξ ἴσου ὁμως εἶναι ἀληθές, ὅτι καὶ τὸ κατάλληλον κήρυγμα, κατὰ τὰς ἐξόχους αὐτὰς λειτουργικὰς εὐκαιρίας, δύναται νὰ ἔξῃ αἰσθητὰ ἀποτελέσματα καὶ νὰ γίνῃ οὕτω ἀφορμὴ καὶ ἀφετηρία μιᾶς νέας ζωῆς διὰ πολλοὺς. Ἀρκεῖ νὰ εἶναι σύντομον, καιρῖον καὶ ἀπλοῦν εἰς τὴν γλῶσσαν. Ἐν ἀνάγκῃ, διὰ νὰ μὴ λείψῃ τοιοῦτον κήρυγμα ἀφυπνιστικόν, εἰς τὴν περίπτωσιν λειτουργῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν τὰ προσόντα διὰ τὴν διακονίαν τοῦ ἄμβωνος, δύναται οὗτοι νὰ ἀναγνώσουν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν των κατάλληλα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ οχρετικὰ ἀριστουργήματα τῆς πατερικῆς καὶ γενικώτερον τῆς χριστιανικῆς ὀρθοδόξου λογοτεχνίας.

Οἱ Πατέρες σήμεραν.

Τελευταίως, τὸ γαλλικὸν προτεσταντικὸν περιοδικὸν «Πίστις καὶ Ζωή» ἔγραψεν: «Ἡ ἐπιρροή τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας διαρκῶς ἀδξάνει. Εἰς τὰ προτεσταντικά περιβάλλοντα, ἐπὶ μακρὸν παρεθεωρήθη ἡ γραμματεία τῶν πρώτων αἰώνων, ὡς ἐὰν τὸ πᾶν εἶχεν ἀρχίσει εἰς τὴν Μεταρρύθμισιν». Τοῦτο ὀφείλεται ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς ὀρθοδόξου θεολογικῆς μαρτυρίας ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ οἰκουμενιομοῦ. Ὁρθῶς δὲ παρατηρεῖ ἐν προκειμένῳ, εἰς σχετικὸν σχόλιόν του, τὸ περιοδικὸν Δελτίον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου («Ἐπίσκεψις»). «Ἀποτελεῖ τοῦτο μίαν μορφήν πραγματοποίησεως ἐκείνου, τὸ ὅποιον ὁ κορυφαῖος ὀρθόδοξος θεολόγος π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, ἤδη κατὰ τὴν Β' Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (*Εβανστον 1954) ἐζήτησεν, ὅταν εἶπεν ὅτι «εἰς τὸν οἰκουμενισμόν ἐν τῷ χώρῳ πρέπει νὰ προστεθῆ ἔφεξις ὁ οἰκουμενισμὸς ἐν τῷ χρόνῳ», δηλαδή — παρατηρεῖ ἡ («Ἐπίσκεψις») — «μία νέα λῆψις ἐπαφῆς μὲ τὰς μεγάλας στιγμὰς τῆς Παραδόσεως, ἡ ὁποία οὐσιωδῶς διεφυλάχθη ὑπὸ τῆς Ὁρθοδοξίας».

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῆ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιοδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐξ 100 δραχμῶν ἐτησίαν συνδρομήν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ*

Δ'

Ἄξιόλογα εἶναι ὅσα διδάσκουν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι διὰ τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν Πλαστικὴν. Ὁ Γρηγόριος ἐκδηλώνει τὸν θαυμασμὸν του διὰ τὸν Φειδιαν, τὸν Πολύγνωτον, τὸν Παράσιον καὶ τὸν Ἀγλαοφῶντα. Ὁ Βασίλειος, παραλλήλως πρὸς τοὺς ζωγράφους καὶ τοὺς τεχνίτας τῶν ψηφιδωτῶν, ὁμιλεῖ διὰ τοὺς μαρμαρογλύπτας, οἱ ὅποιοι κατεργάζονται τὰ μάρμαρα τῆς Λακωνίας ἢ τῆς Θεσσαλίας, ὡς καὶ διὰ τοὺς ἀρχιτέκτονας, οἱ ὅποιοι οἰκοδομοῦν πόλεις ἢ πυραμίδας ἢ λαβυρίθους. Ἐπὶ πλέον παρέχει θαυμασίους ὑπαινιγμούς περὶ τῆς αἰσθητικῆς δεοντολογίας τῆς γλυπτικῆς, ἣτις ἐνώνει τὰ διάφορα μέλη τοῦ ἀνδριάντος εἰς μίαν αἰσθητικὴν ὁλότητα. Ἐπὶ πλέον τονίζει, ὅτι τὰ ἐκ χρυσοῦ ἢ ἐξ ἐλεφαντοστοῦ ἔργα τοῦ Φειδίου ἢ τοῦ Πολυκλείτου εἶναι ὠραῖα οὐχὶ ἔνεκα τῶν πολυτίμων ὑλικῶν, ἀλλ' ἔνεκα τῆς δημιουργικῆς ἰκανότητος τῶν καλλιτεχνῶν τούτων. Ὁ Χρυσόστομος ἐκφράζει τὸν θαυμασμὸν του διὰ τοὺς ἀνδριαντοποιούς, οἱ ὅποιοι οὐχὶ ἐκ χρυσοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀπλοῦ πηλοῦ διὰ τῆς τέχνης των παρουσιάζουν «κάλλος πλάσεως θαυμαστόν». Ἐπίσης ὁ Χρυσόστομος ἐξυμνεῖ τὸ κάλλος τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος λέγει, ὅτι ἐκ τῆς σκιᾶς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαινέσῃ τὴν τέχνην ἐνὸς ἀγάλματος. Ὁ αὐτὸς πατήρ ἐξυμνεῖ τὴν ὠραιότητα πολλῶν ναῶν καὶ περιγράφει θαυμασίως τὸ κάλλος τοῦ ὑπὸ τοῦ πατρὸς του ἀνεγερθέντος ναοῦ, ὁ ὅποιος διακρίνεται «μεγέθει μὲν ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς, κάλλει δὲ σχεδὸν ὑπὲρ ἅπαντας». Ὁ ναὸς οὗτος, συμφώνως πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Ναζιανζηνοῦ, εἶχεν ὠραίους κίονας καὶ διορόφους στοᾶς μὲ θαυμάσια ὑπερκείμενα γλυπτά. Ἦτο κατοικητήριον ἀπλέτου φωτός. Εἶχεν ἐξωτερικῶς πολλὰ μάρμαρα, αἱ δὲ πύλαι καὶ τὰ προπύλαια αὐτοῦ διὰ τῆς ὠραιότητός των ἐκ τοῦ μακρόθεν ἐδεξιοῦντο τοὺς προσερχομένους.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 144 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5-6 τεύχους.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς τέχνας τοῦ χοροῦ, τοῦ θεάτρου, τῆς μιμητικῆς κ.τ.τ., οἱ τρεῖς ἱεράρχαι παρουσιάζονται ἄριστοι μὲν γινώσται τῆς ὄλης τεχνικῆς τῆς θεατρικῆς «ὑποκρίσεως» καὶ τῶν μυστικῶν τῆς σκηνῆς. Ὁ Γρηγόριος ἐπιτρέπει χορούς, ἀλλὰ καταδικάζει πᾶσαν σύνδεσιν αὐτῶν μὲ τὴν ἁμαρτίαν. «Εἰ καὶ ὀρχήσασθαι δεῖ σε ὡς πανηγυριστὴν καὶ φιλέορτον, ὀρχησον μὲν, ἀλλὰ μὴ τὴν Ἡρωδιάδος ὀρχησιν τῆς ἀσχήμο- νος».

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ἀναμφιβόλως καταδικάζουν τὸ θέατρον τῆς ἐποχῆς των, διότι ἐκ τῶν ἠθοποιῶν οἱ μὲν ἄνδρες διεκρίνοντο διὰ τὴν θηλυπρέπειαν αὐτῶν, αἱ δὲ γυναῖκες ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἑταῖραι. Δι' αὐτὸ ὁ Χρυσόστομος ἐξεσφενδόνιζε φιλιππικοὺς κατὰ τῆς θυμέλης, λέγων, ὅτι τὸ θέατρον ἦτο «αἰσχρότης, πομπῆ διαβολικῆ, μοιχείας μελέτη, πορνείας γυμνάσιον, ἀκολασίας διδασκαλεῖον», ἐν τῷ ὁποίῳ κατὰ τρόπον εἰδεχθῶς ρεαλιστικὸν ἐτελοῦντο «τὰ μυσσὰρὰ τῆς μοιχείας δράματα» καὶ ἠκούοντο «σατανικὰ ἄσματα». Ὁ Κ. Σάθας εἰς τὸ περὶ θεάτρου δοκίμιόν του ἰσχυρίζεται, ὅτι ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Γρηγόριος δὲν μετέσχον τῆς σταυροφορίας ἐναντίον τῆς θυμέλης καὶ ὅτι ἀντιθέτως, ἐδείκνυον δῆθεν «συμπαθῆ ἀνοχὴν πρὸς τὴν ἀτυχῆ κατὰδικον, καθ' ἣς ἐφρύαττεν ὁ Χρυσόστομος». Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος εἶναι ἀνακριβής. Βεβαίως ὁ Χρυσόστομος, ὡς εὐρισκόμενος εἰς τὰ μεγαλύτερα μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν θεατρικὰ κέντρα τῆς ἐποχῆς του, ὁμιλεῖ συχνότερον ἐναντίον τοῦ θεάτρου. Ἄλλ' ἢ ἐναντι αὐτοῦ στάσις τοῦ Βασιλείου καὶ τοῦ Γρηγορίου οὐδόλως εἶναι διαφορετικῆ. Καὶ ὁ Βασίλειος χαρακτηρίζει τὰ θεάματα «δημόσιον διδασκαλεῖον ἀσελγείας». Καὶ ὁ Γρηγόριος τὸ καταδικάζει ὡς «ἀσελγὲς αἰσχρότητος ἐργαστήριον» καὶ συνιστᾷ νὰ ἀποφεύγωμεν αὐτὸ μετὰ βδελυγμίας.

Ἡ ἐχθρικὴ στάσις τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐναντίον τοῦ θεάτρου τῆς ἐποχῆς των καὶ ἐναντίον τῆς αἰσχρᾶς ποιήσεως ἢ μουσικῆς δὲν ἦτο ἀντιαισθητικὸν προῖδον ὑπερβολικοῦ ἀσκητικοῦ φανατισμοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς κριτικὴ στάσις, ἐπιβαλλομένη ἐκ τῆς ἀνωτέρας ἐκείνης ἀντιλήψεως, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν καὶ

αὐτοὶ οἱ ἐκλεκτοὶ ἐκπρόσωποι τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ κατέκρινον τὰς βλαβερὰς μορφὰς τῆς Τέχνης. Αὐτὸς ὁ Πλάτων ἀπέκλειεν ἐκ τῆς «Πολιτείας» τοῦ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ὅμηρου ὡς ἐπιβλαβῆ διὰ τοὺς νέους καὶ ἐπιβουλευομένην τὴν ἐσωτερικὴν τῶν ἐλευθερίαν. Αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Μέγας Βασιλεὺς ἦτο προοδευτικώτερος καὶ φελελευθερώτερος τοῦ Πλάτωνος, διότι συνιστᾷ εἰς τοὺς νέους τὴν κριτικὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ὁμήρου λέγων, ὅτι, ἐκτὸς ὀλίγων σημείων, «πᾶσα ἡ ποίησις τῷ Ὁμήρῳ ἀρετῆς ἐστὶν ἔπαινος». Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐθεώρει ἀπαγορευτέαν εἰς τοὺς νέους τὴν ἀκρόασιν καὶ θεωρίαν τῶν ἔργων τῆς Τέχνης, ἢ ὅποια μιμεῖται τὰ κακὰ καὶ αἰσχρά.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικῶς εἰς τὴν κατὰ τοῦ θεάτρου πολεμικὴν, χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἔνθερμοι θαυμασταὶ καὶ προστάται τοῦ φθίνοντος Ἑλληνισμοῦ ἐβδελύττοντο τὴν κατὰ πτωσιν τῆς σκηνῆς. Οὕτως, ὁ Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης ὁμιλεῖ διὰ τὴν αἰσχροτήτα καὶ τὸ ὄνειδος τοῦ θεάτρου. Πολὺ προηγουμένως Δίων ὁ Χρυσόστομος ἀπεκάλει τοὺς ἠθοποιοὺς «υἱοὺς τῆς Ἀμουσίας... ἀγενῆ καθάρματα», ἀνάξια νὰ ζοῦν, ὁ δὲ Αἴλιος Ἀριστείδης ὠνόμαζεν αὐτοὺς «ἀνδραποδώδεις», «κιβδήλους», ἀξίους θανατικῆς καταδίκης.

Ὡστε οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνουν βασιλικώτεροι τοῦ βασιλέως καὶ νὰ ὑποστηρίξουν τὰς αἰσχροτήτας τοῦ θεάτρου, ἀφοῦ αὐτοὶ οἱ σοβαροὶ ἐκπρόσωποι τοῦ ἔθνισμοῦ τὸ κατέκρινον. Ὅθεν ἡ ἀδιαλλαξία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἔναντι τῆς ἀνηθικοῦ θυμέλης ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι οὗτοι διείποντο ὑπὸ τοῦ ἰδεώδους τῆς καλοκαγαθίας, ἥτις ἐκφράζει τὴν ὄντολογικὴν καὶ δεοντολογικὴν συνάρτησιν τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ ἠθικοῦ, καὶ δι' αὐτὸ ἀντετίθεντο εἰς τοὺς δικαιολογοῦντας καὶ τότε τὴν ἀσυδοσίαν τῆς τέχνης ἐν ὀνόματι οἰοῦντι τοῦ δόγματος «ἡ τέχνη διὰ τὴν τέχνην».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπ' εὐκαιρία τῆς 150ῆς Ἐθνικῆς ἐπετείου

Ο ΝΕΟΜΑΡΤΥΣ

Θ Ε Ο Δ Ω Ρ Ο Σ Ο Β Υ Ζ Α Ν Τ Ι Ο Σ

Ἐπισημασθέντος ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου. — Ἡ τρομοκρατία εἰς τὴν πόλιν τῆς Μυτιλήνης. — Τρεῖς ἡμέρας κρέματαί εἰς τὴν ἀγχόνην ὁ Νεομάρτυς. — Ξαναζῆ τὸ δράμα τῆς Ἀντιγόνης. — Τὰ 50 παληκάρια τῆς Μυτιλήνης κηδεύουν τὸν ἀταφον νεκρὸν εἰς τὴν Χρυσομαλλοῦσαν. — Ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ Ἱεροῦ Λειψάνου. — Οἱ Ἀγαρηνοὶ καταζητοῦν τὸ ἅγιον Λεῖψανον. — Τὸ θαῦμα τοῦ Ἁγίου. — Ὁ θρίαμβος τῆς πίστεως.

Ἐνα παληκάρι 20 χρονῶν ἐκρέματο ἐπάνω εἰς τὴν ἀγχόνην, ἔξω ἀπὸ τὸ Φρούριον τῆς Μυτιλήνης, κατὰ τὰς πρωϊνὰς ὥρας τῆς 17ης Φεβρουαρίου πρὶν ἀπὸ 176 χρόνια. Κρεμάστηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἀφοῦ ὑπεβλήθη σὲ πολυώδυνα βάσανα. Καὶ ποῖο ἦταν τὸ ἔγκλημά του; Ἦθελε νὰ ζήσῃ σὰν ἐλεύθερος ἄνθρωπος, ὡς Χριστιανός, ἤθελε νὰ κρατήσῃ τὴν θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, τὴν θρησκεία μὲ τὴν ὁποία τὸν ἀναθρέψανε οἱ γονεῖς του, τὴν θρησκεία μὲ τὴν ὁποία ζήσανε τὰ ἀδελφία του, οἱ πρόγονοί του.

17 Φεβρουαρίου τοῦ 1795! Ἡ Χριστιανικὴ πόλις τῆς Μυτιλήνης ποῦ εἶχε συγκλονισθῆ ἀπὸ τὸ μαρτύριον τοῦ νεαροῦ μάρτυρος, ποῦ διήρκεσε 17 ἡμέρας, ἐδέχετο τὸ μεγάλο μήνυμα ὅτι ὁ Ἅγιος εἶπε τὸ «Τετέλεσται», ὅτι ἠξιώθη νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ προσφέρῃ τὴν ζωὴν του εἰς τὸν βωμὸν τῆς πίστεως καὶ τῆς σκλαβωμένης Πατρίδος. Δι' αὐτὸ ὅλοι οἱ Χριστιανοί, βαθεῖα συγκινημένοι, ἔτρεχαν στὶς Ἐκκλησίας, κρυφὰ ἀπὸ τοὺς διώκτας του, γιὰ νὰ προσευχηθοῦν, γιὰ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Θεὸν ποῦ ἐνίσχυσε τὸν νεαρὸν μάρτυρα νὰ βαστάξῃ τὰ ἀβάστακτά του μαρτύρια καὶ νὰ προσφέρῃ τὸ αἷμα του «γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστι τὴν ἁγία καὶ γιὰ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερία».

Καὶ ἰδοῦ, ἐγεννήθη ἀμέσως τὸ ἐρώτημα. Τί θὰ γίνῃ ὁ νεκρὸς τοῦ μάρτυρος; Θὰ μείνῃ κρεμασμένος εἰς τὴν ἀγχόνην, θὰ τὸν ἀφήσουμε νὰ τὸν ρίψουν οἱ Ἀγαρηνοὶ στὴ θάλασσα ἢ νὰ τὸν φάνε τὰ ὄρνεα; Ποιὸς θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν κηδεῖαν του καὶ διὰ τὴν ταφὴν του; Δὲν ἔχει ἐδῶ κανένα ἰδικόν του. Οἱ γονεῖς του, τὰ ἀδελφία

του, οί συγγενεῖς του δὲν εὐρίσκονται ἐδῶ. Εἶναι ξένος. Καὶ νά, ἀμέσως ἔλαμψεν ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀρετὴ διὰ τὴν ταφήν του.

Μέσα στὴν τρομοκρατία ἐκείνη παρουσιάζονται πενήντα Χριστιανοί, πενήντα νέοι ἄνθρωποι, συνομηλικες μὲ τὸν μάρτυρα, ὅπως μᾶς διηγεῖται ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ὁ ὁποῖος μᾶς διέσωσε λεπτομερείας ἀπὸ τὸ μαρτύριον τοῦ Ἀγίου, βρέθηκαν 50 ἄνθρωποι οἱ πιδὸ θαρραλέοι, οἱ πιδὸ τολμηροὶ διὰ νά ἐπιτελέσουν τὸ ὕστατον χρέος. Ἐπῆγαν εἰς τὸν Τοῦρκον Διοικητὴν διὰ νά πάρουν τὴν ἄδειαν, νά κατεβάσουν τὸ ἅγιον Λεῖψανον ἀπὸ τὴν ἀγχόνην, νά τὸ μεταφέρουν ἀθόρυβα στὴν Παναγία τὴν Χρυσομαλλοῦσα, πού τότε ἦτανε μέσα σὲ μιὰ ἐρημικὴ τοποθεσία, καὶ ἐκεῖ νά τὸ κηδεύσουν καὶ νά τὸ ἐνταφιάσουν. Ὁ Τοῦρκος Διοικητὴς ἔδωκε τὴν ἄδεια, ἀλλὰ ὑπὸ ἓνα ὄρον. Νά μείνη κρεμασμένος ὁ μάρτυς ἐπὶ 3 ἡμέρας καὶ ἐὰν δὲν τὸν φᾶνε τὰ ὄρνεα, νά τὸν πάρουν οἱ Γκιαούρηδες διὰ νά τὸν θάψουν. Ἐπέρασαν τρεῖς ἡμέραι, ἀλλὰ οἱ 50 ἄνδρες εἶχον νά ἐπιτελέσουν τὸν ρόλο τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους, πού δὲν ἀφῆκε τὸν ἀδελφὸ τῆς, τὸν Πολυνείκη, ἀταφο, διὰ νά γίνῃ βορὰ τῶν ὄρνέων. Ὁ Ἕλληνας ἔχει μέσα στὸ αἷμα του τὴν ἀρετὴ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους προγόνους του νά θάπτῃ τοὺς νεκροὺς του. Καὶ οἱ ἐξ Ἑλλήνων Χριστιανοὶ διετήρησαν αὐτὴν τὴν ἀρετὴν. Ὁ Λακτάντιος, ἓνας Χριστιανὸς συγγραφεὺς τοῦ Β' αἰῶνος, ἀπολογητὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁμιλῶν διὰ τὰ ποῖα πρέπει νά εἶναι τὰ κύρια καθήκοντα τοῦ Χριστιανοῦ, συμπεριλαμβάνει μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὴν ταφήν τῶν νεκρῶν. Ἴδου τί λέγει: «τὸ τρέφειν τοὺς πεινῶντας, τὸ ἐνδύειν τοὺς γυμνοὺς, τὸ εἰσάγειν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον τοὺς ἀστέγους, τὸ βοηθεῖν τὰς χήρας καὶ τὰ ὄρφανὰ καὶ τὸ θάπτειν τοὺς νεκροὺς, αὕτη ἐστὶν θυσία, δι' ἣν εὐαρεστεῖται ὁ Θεός».

Ἔτσι λοιπόν, ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἑλληνικὴν καὶ χριστιανικὴν ἀρετὴν κινούμενοι οἱ 50 Χριστιανοί, ἐτήρουν φυλακὰς, ἡμέραν καὶ νύκτα, μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των, διὰ νά φυλάξουν ἐπὶ 3 μερόνυχτα τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος, παρὰ τοὺς προπηλακισμοὺς πού ὑφίσταντο, καὶ ὕστερα ἀφοῦ ἐπέρασαν αἱ 3 ἡμέραι, κατέβασαν εὐλαβικὰ τὸ μαρτυρικὸ σῶμα, ὅπως ἔκαμαν ὁ Ἰωσήφ καὶ ὁ Νικόδημος κατὰ τὴν ἀγίαν Ἀποκαθήλωσιν τοῦ Ἀχράντου Σώματος τοῦ Κυρίου, τὸ κατέβασαν μὲ προσοχὴ, τὸ ἔπλυναν, τὸ εὐτρέπισαν, τοῦ ἐφόρεσαν τὸν λευκὸ χιτῶνα τοῦ μάρτυρος, τὸ ἐτύλιξαν σὲ λευκὴ σινδὸνα καὶ τὸ μετέφεραν κλαίοντες ἀπὸ τὸ Φρούριο στὴν Παναγία τὴν Χρυσομαλλοῦσα καὶ ἐκεῖ ἐν μέσῳ θρήνων καὶ κλαυ-

θμῶν τὸ ἐκήδευσαν καὶ ἔπειτα τὸ ἐνεταφίασαν ἐκεῖ, ὅπου σήμερα ὑφοῦται μεγαλόπρεπα τὸ μνημεῖον του.

Ναί, τὸ ἐκλαψαν! Γιατί; Διότι ἀνελογίσθησαν ὅλοι των τὰ μαρτύρια ποῦ ὑπέστη στὶς ἡμέρες τῆς φυλακίσεως. Δέκα ἑπτὰ ἡμέρας ἔμεινε φυλακισμένος μέσα σὲ ἓνα μπουντρούμι τοῦ Φρουρίου. Ἐκεῖ μέσα κάθε Τοῦρκος εἶχε δικαίωμα νὰ μπαῖνη καὶ νὰ ἐκδηλώνη ὅλην τὴν θηριωδίαν του στὸν μάρτυρα. Τὸν ἐκτυποῦσαν ὅλοι κάθε μέρα μὲ βούνευρα, ἤτοι μὲ μαστίγια, ποῦ εἶχαν ἐπίτηδες φτιάξει ἀπὸ τὶς οὐρὲς τῶν βοδιῶν, μέχρι αἱματώσεως, γιὰ νὰ ἀναγκάσουν τὸν μάρτυρα νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι θὰ ἀλλάξῃ τὴν θρησκείαν του, ὅτι θὰ ἀρνηθῇ τὸν Χριστόν. Ἄλλ' ὁ μάρτυς ἔμεινε ἀκαμπτος εἰς τὴν πίστιν του καὶ εἰς τὸ φρόνημά του. Ἄλλοι πάλιν ἀπὸ τοὺς βασανιστάς του εὐρῆκαν ἄλλα μέσα, διὰ νὰ δοκιμάσῃ πιὸ φρικτὰ τοὺς πόνους τοῦ μαρτυρίου. Τοῦ ἔβαζαν μέσα εἰς τὸ στόμα του μυτερά σίδηρα, κατόπιν ἔδεναν τὸ στόμα του καὶ ἀπέσπων τὰ σίδηρα κατὰ τρόπον βίαιον, μέχρις οὗ ἔσπασαν τὰ δόντια του καὶ ἐπλήγωσαν τὸ στόμα του. Ὁ μάρτυς δὲν ἐνέδινε εἰς τὰ προστάγματα τῶν Ἀγαρηῶν. Κατόπιν ἔβαλαν καίόμενα κεραμίδια εἰς τοὺς κροτάφους του, τὰ ἔδεσαν καὶ τὰ ἔσφιγγαν μέχρι σημείου νὰ ἐξέρχωνται οἱ βολβοὶ τῶν ματιῶν του ἔξω ἀπὸ τὰς κόγχας. Ἐνας ἄλλος τὸν ἐλόγχευσε εἰς τὴν πλευρὰν ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ ἄλλος εἰς τὸν δεξιὸν μηρόν. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπώδυνα, τὰ φρικτὰ μαρτύρια, ποῦ ὑπέστη ὁ Ἅγιος, ἀνελογίζοντο αὐτοὶ ποῦ τὸν ἐκήδευσαν καὶ γι' αὐτὸ ξεσπάσανε σὲ λυγμοὺς καὶ σὲ θρήνους.

Πέρασαν τρία χρόνια. Οἱ χριστιανοὶ σύμφωνα μὲ τὰ ἔθιμά τους ἠθέλησαν νὰ κάμουν τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ ἁγίου λειψάνου. Καὶ ὦ τοῦ θαύματος! Ἄντι νὰ εὐρουν μέσα εἰς τὸν τάφον ὅστ᾽, εὐρῆκαν ἀκέραιον τὸ ἅγιον λείψανον. Ἡ γῆ δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ διαλύσῃ. Τὸ παρέδωκεν ἄφθαρτον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ νὰ τὸ ἔχουν οἱ πιστοὶ τῆς Λέσβου, ὡς εὐλογίαν εἰς τὸ διηνεκές. Τὸ μετέφεραν κρυφὰ ἀπὸ τοὺς Τοῦρκους εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν καὶ τὸ ἔβαλαν μέσα εἰς τὴν κρύπτην τοῦ Ναοῦ, κάτω ἀπὸ τὸν Σολέαν. Ἄλλ' «οὐδὲν κρυπτόν, ὃ οὐ φανερόν γενήσεται». Τὸ ἔμαθαν οἱ Τοῦρκοι καὶ ἐζήτησαν νὰ τὸ εὐρουν διὰ νὰ τὸ ἐξαφανίσουν. Ἐπὶ 32 χρόνια κατεζητεῖτο, ἀλλὰ πάντοτε ἐσώζετο. Πῶς ἐσώζετο; Μετεφέρετο τὴν νύκτα ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, εἰς τὴν συνοικίαν τῆς Μητροπόλεως. Καὶ ἐνῶ πολλάκις ἀποσπάσματα ἀστυνομικῶν ἀπέκλειον μίαν περιοχὴν διὰ νὰ τὴν ἐρευνήσουν, τὸ μαρτυρικὸν λείψανον μετεφέρετο κρυφὰ ἀπὸ ταράτσα σὲ ταράτσα, ἀπὸ παράθυρο σὲ παράθυρο καὶ ἀπὸ τὰ παραπόρτια τῶν σπιτιῶν. Ἐπὶ 32

χρόνια τὸ ἅγιον λείψανον ἦτανε τὸ κυνηγημένο πουλί, ποῦ δὲν ἤμποροῦσαν οἱ ἐχθροὶ του νὰ τὸ πιᾶσουν.

Αὐτὸ ἐγένετο ἐπὶ 32 χρόνια μέχρις ὅτου ἔγινε τὸ θαῦμα τοῦ Ἁγίου ποῦ ἔσωσε τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς πανώλους, ὅποτε καὶ οἱ Τοῦρκοι, οἱ διώκται του, ἀνεγνώρισαν τὴν ἀγιότητά του καὶ ἔπαυσαν νὰ τὸν διώκουν.

Τί συνέβη μὲ τὸ θαῦμα; Τὸ 1823 ἐνέσκηψε στὸ νησί μας θανατηφόρος πανώλης. Οἱ κάτοικοι, Τοῦρκοι καὶ Χριστιανοί, ἐγκατέλειψαν τὴν πόλιν καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὰς ἐξοχὰς καὶ ἐκεῖ ἔζων ὑπὸ σκηνάς. Ἄλλὰ κάθε ἡμέραν ὑπῆρχον κρούσματα θανατηφόρα. Τὸ Τουρκικὸν κράτος ἔστειλεν κορυφαίους ἰατροὺς διὰ νὰ λάβουν τὰ προσήκοντα μέτρα. Παρὰ ταῦτα οἱ θάνατοι συνεχίζοντο. Μέσα σ' ἐκείνην τὴν κρίσιν ἐμφανίζεται ὁ Ἅγιος, καθ' ὕπνους, εἰς ἓνα εὐλαβῆ κληρικὸν καὶ ὑποδεικνύει νὰ συνέλθουν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸν ναὸν εἰς κοινὴν δέσιν, νὰ προσευχηθοῦν μὲ θέρμην πολλήν, νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ βγάλουν τὸ λείψανόν του ἀπὸ τὴν κρύπτην, νὰ λιτανεύσουν μὲ αὐτὸ καὶ ἀμέσως θὰ παύσῃ ἡ θανατηφόρος ἐπιδημία. Ὁ τότε Μητροπολίτης Πορφύριος ἐπισκέπτεται τὸν Τοῦρκον Διοικητὴν διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν, ἀλλὰ δὲν ὀμιλεῖ περὶ λιτανεύσεως τοῦ ἁγίου λείψανου, ὑποδεικνύει ὅμως νὰ ἐπικαλεσθοῦν ὅλοι τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ Χριστιανοὶ καὶ οἱ Τοῦρκοι, ἐφ' ὅσον ἡ Ἐπιστήμη ἔκαμεν ὅ,τι εἶχε νὰ κάνῃ καὶ νὰ συγκεντρωθοῦν, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, διὰ μίαν ὀλονύκτιον προσευχήν, οἱ μὲν Τοῦρκοι εἰς τὸ Γενί Τζαμί, οἱ δὲ Χριστιανοὶ εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν. Τοῦτο ἐγένετο δεκτόν, παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἰατρῶν. Καὶ οἱ Χριστιανοὶ συμπροσευχηθέντες, ἐν μέσῳ δακρῶν, εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν, ἔβγαλαν μετ' εὐλαβείας, κατὰ τὰς πραινὰς ὥρας, ἀπὸ τὴν κρύπτην τὸ ἅγιον λείψανον καὶ ἐλιτάνευσαν αὐτὸ πέριξ τοῦ Ναοῦ. Ἀπὸ ἐκείνης τῆς ἡμέρας οὐδὲν ἀπολύτως κρούσμα ἐσημειώθη, ἐνῶ μέχρι τῆς προτεραιᾶς οἱ ἄρρωστοὶ ἀπέθνησκον κατὰ δεκάδας. Τὸ γεγονός τοῦτο συνεκίνησεν ὄχι μόνον τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ τὸν Τουρκικὸν πληθυσμὸν καὶ ἔκτοτε οἱ Τοῦρκοι ἐξεδήλωσαν σεβασμὸν πρὸς τὸν Ἅγιον. Ἀπὸ τότε τὸ ἱερὸν λείψανον ἐξετέθη εἰς προσκύνημα καὶ εὐρίσκεται εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, ὅπου καὶ σήμερον, εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναόν.

Οὕτω ἐθριάμβευσεν ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Νεομάρτυρος Θεοδώρου, διὰ νὰ ἐπαληθεύσουν οἱ λόγοι τοῦ Προφητᾶνακτος: «Θαυμαστός ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις Αὐτοῦ. Τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῆ Αὐτοῦ θαυμάστωσεν ὁ Κύριος».

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ο ΠΑΝΣΟΦΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ

«Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον,
εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες».

(Ψαλμ. ΡΚΖ'1)

1. Ὁ ἀνθρώπινος παράγων καὶ ἡ Θεία Πρόνοια.

Ἕνας πνευματικὸς περίπατος διὰ μέσου τῶν στίχων τῶν ψαλμῶν τοῦ Προφητὰνακτος Δαυὶδ μᾶς χαρίζει πάντοτε μίαν μυστικὴν ἔξαρσιν καὶ μᾶς φέρει ἐμπρὸς εἰς ἀληθείας αἰωνίου κύρους. Ἀπὸ τοῦ πρώτου στίχου τοῦ ψαλμοῦ ΡΚΖ' μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν δύναμιν τῆς Θείας θελήσεως καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος, ἄνευ τῆς συμπαραστάσεως τοῦ Θείου. «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες· ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσων». Αὐτὰ μᾶς λέγει ὁ Θεόπνευστος Ψαλμῳδός. Αἱ κοπιῶδεις καὶ ἀγωνιώδεις προσπάθειαι τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ παντὸς πεδίου ἐνεργείας καὶ δράσεως εἶναι καταδικασμένα εἰς ἀποτυχίαν, ἐὰν ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀντίθετος. Ἡ πεποιθήσις αὐτῆ ἐκδηλοῦται ἐναργέστερον καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς Παυλείου συγγραφῆς. Πράγματι, περισσότερον ὄλων ἴσως, ὁ τῶν Ἑθνῶν Ἀπόστολος εἶναι διαπεποτισμένος ἀπὸ τὴν πίστιν πρὸς τὴν Θείαν Πρόνοιαν καὶ διὰ τῶν κρουῶν τῆς σοφίας του διοχετεύει ταύτην εἰς ὅλας τὰς ἐπιστολάς του. Εἰς πᾶσαν περίστασιν θὰ ὑπογραμμίσῃ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος ἄνευ τῆς θείας ἐπικουρίας καὶ θὰ καταδικάσῃ τοὺς εἰς ἑαυτοὺς πεποιθότας καὶ τοὺς φρονούντας ὑπὲρ ὃ δεῖ φρονεῖν. Ζωὴ καὶ θάνατος, οὐρανὸς καὶ γῆ, δυνάμεις καὶ κυριότητες ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ Ἀποστόλου εἶναι ὑποτεταγμένα εἰς τὴν Θείαν θέλησιν. Εἰς τὴν θέλησιν δὲ ταύτην οὐδεὶς δύναται ν' ἀντισταθῇ. «Τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε;» (Ρωμ. θ' 19). Αὐτὸς «ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει» (Ρωμ. θ' 18). Εἶναι ὁ Παντοδύναμος, ὁ ὁποῖος ἐκ τοῦ πηλοῦ τὸν ὁποῖον με τὴν σοφίαν κατεργάζεται, κατασκευάζει ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος «σκευὴ εἰς τιμὴν» καὶ «σκευὴ εἰς ἀτιμίαν» (Πρβλ. Β' Τιμ. β' 20-21).

Ἡ πεῖρα τῶν αἰώνων καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος ὀδηγοῦν τὸν ἀντικειμενικὸν μελετητὴν εἰς τὸ νὰ διαπιστώσῃ, ὅτι ὅπου καὶ ὅσῳκις ἡ ἀνθρωπίνη βούλησις δὲν ἔχει συνεργὸν τὴν θείαν δύναμιν, οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ. Πανίσχυροὶ ἡγεμόνες ἐγνώρισαν τὴν

οικτρὰν μοῖραν τῆς ταπεινώσεως καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ βιαίου θανάτου, ἀφ' οὗτου ὑπερεξετίμησαν τὰς δυνάμεις των καὶ ἠγνόησαν τὸν Θεῖον παράγοντα. Πολλοὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ βασιζόμενοι εἴτε εἰς τὴν φυσικὴν εὐφυίαν των εἴτε εἰς τὴν ὑλικὴν ὑπεροχὴν των καὶ λησμονοῦντες ὅτι δι' αὐτὰ εἶναι ὀφειλέται πρὸς τὸν Θεόν, ἀποτολμοῦν σχέδια μεγαλεπήβολα, τὰ ὅποια θὰ τοὺς ἐξησφάλιζον τὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων ὑπεροχὴν των. Εἶναι ἀδίστακτοι εἰς τὴν χρησιμοποίησιν οἰουδήποτε μέσου, ἀρκεῖ τοῦτο νὰ συμβῶσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των. Τὸ δόγμα τοῦ Μακιαβέλλι, «ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα», ἀποτελεῖ πίστιν των. Περιφρονοῦν τοὺς θρησκευομένους καὶ τοὺς ὀπωσδήποτε ἀφωσιωμένους εἰς τὸν Θεόν. Εἶναι οἱ λεγόμενοι δυναμικοὶ ἄνθρωποι τοῦ αἰῶνος. Ἄλλὰ ὁ σοφὸς Σόλλων ὁ Ἀθηναῖος θὰ μᾶς καθησυχάσῃ μὲ τὴν ρῆσιν του «Μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε», ἡ δὲ κραυγαλέα ἐπίκλησις τοῦ ἐπὶ τῆς πυρᾶς τεθέντος, πρὸς θανάτωσιν, ἄλλοτε πανισχύρου Κροίσου, ἐπιβεβαιοῖ τοῦ λόγου τὴν ἀσφάλειαν. Ἄς μὴ ἐπηρεαζώμεθα, λοιπόν, ἀπὸ τὴν πρόσκαιρον ἐπιτυχίαν καὶ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν τῶν ἀσεβῶν καὶ ἀδίκων. Μία ροπή, καὶ ταῦτα πάντα ἐξαφανίζονται. Ὁ πάνσοφος Κεραμεὺς ἔχει τὴν δύναμιν καὶ ἐξουσίαν νὰ θραύσῃ τὰ σκεύη τῆς ἀτιμίας. Ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς παραβολῆς τοῦ ἄφρονος πλουσίου θὰ ἀντλήσωμεν ἐν ἐπὶ πλέον παράδειγμα περὶ τῆς ματαιότητος τῆς προσπαθείας τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐλησμόνησεν, ὅτι δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ρυθμιστὴς τῆς ζωῆς του.

2. Τὰ πάντα ἐκ Θεοῦ.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐναποθέσῃ τὴν πᾶσαν ἐλπίδα του καὶ ἐξαρτήσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τὴν Θεῖαν ἀντίληψιν, τότε θὰ γνωρίσῃ εἰς τὴν ψυχὴν του τὴν εἰρήνην καὶ ἴαπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ ἀγωνιώδη προβλήματα, τὰ ὅποια τοῦ ἀφαιροῦν τὴν γαλήνην καὶ διαταράσσουσιν τὸν ὕπνον του. Θὰ αἰσθανθῆ ἐντὸς του τὸν ζωογόνον ἥλιον τῆς μακαριότητος, ὁ ὁποῖος διαλύει τὰ νέφη τῆς κατὰ κόσμον θλίψεως καὶ ὑφαίνει τὸν ἰστὸν τῆς πραγματικῆς εὐτυχίας. Ὅσον ἀπομακρυνόμεθα ἐκ τοῦ Θεοῦ, τόσον πλησιάζομεν πρὸς τὴν καταστροφὴν, τὴν δυστυχίαν καὶ τὸν πραγματικὸν θάνατον. Ἐπιτυχίατινὲς εἰς τὰ ἐργόσμια διαφέροντα, καὶ τὰς ἐπιδιώξεις μας γεννοῦν τὴν ἀπατηλὴν πεποίθησιν, ὅτι εἴμεθα ἱκανοὶ ν' ἀντιμετωπίσωμεν τὴν ζωὴν διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων. Ζῶντες εἰς μίαν ψευδαίσθησιν, δὲν ὑπολογίζομεν ἐν τῇ πλάνῃ μας κανένα, οὐδ' αὐτὸν τὸν Δημιουργὸν τοῦ παντός. Λησμονοῦμεν, ὅτι εἴμεθα Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομῆ, ναὸς Θεοῦ.

Ἄλλοίμονον ὅμως εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἀπώλεσε τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀδυναμίας καὶ πιστεύει, ὅτι τὰ πάντα ὀφείλει εἰς τὰς ἰκανότητάς του. Οἱ εἰς ἑαυτοὺς πεποιθότες νηπιάζουσι κατὰ τὰς φρένας. Ὁμοιάζουσι μὲ τὰ μειράκια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι τὴν ψευδῆ αἴσθησιν, ὅτι δύναται νὰ ζήσουσι καὶ μακρὰν τῆς πατρικῆς προστασίας. Ἐπαναστατοῦσι κατὰ τῆς κηδεμονίας τοῦ πατρὸς, τὴν ὁποίαν θεωροῦσι περιττὴν καὶ ἐνοχλητικὴν, διότι φράσσει τὸν δρόμον πρὸς τὴν ἀγαλλίνωτον ἐλευθερίαν, πρὸς τὴν ἀνεξέλεγκτον δηλαδὴ ἰκανοποίησιν τῆς ἐν ὀργασμῷ εὐρισκομένης νεανικῆς σαρκός.

Ὁ ἐκ τῶν Πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων Παῦλος, μία ἀπὸ τὰς ἐξοχωτέρας διανοίας τοῦ κόσμου, οὐδὲν ἐκ τῶν καταπληκτικῶν ἔργων του καὶ τῶν ἐπιτευγμάτων του ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἠθικοθηρησκευτικῆς διαπλάσεως τῶν Ἐθνῶν ἀποδίδει εἰς τὰς ἰδικὰς του ἰκανότητας. Τὰ πάντα, ὅσα ὁ ὑπερλίαν Ἀπόστολος ἐπετέλεσε-καὶ εἶναι τῷ ὄντι θαυμάσια τὰ ἔργα του-ὀφείλει, λέγει, εἰς τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ἥτις ταυτίζεται μὲ τὴν πίστιν του, διακηρύσσει παντοῦ καὶ πάντοτε· «Πεποιθήσιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν· οὐχ ὅτι ἰκανοὶ ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαι τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἰκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ» (Β' Κορ. γ' 4-5). Ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ εἰς Θεὸν πεποιθήσεως ἀντλεῖ ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀνὴρ τεραστίαν δύναμιν ἠθικὴν καὶ ψυχικὴν, ὥστε νὰ κατανικᾷ πάντα κίνδυνον καὶ πᾶσαν ἀντιξοότητα. Εἰς τὴν καρδίαν ὅμως τοῦ ἀποστόλου Παύλου εἶχε λάμψει ὁ φωτισμὸς τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀστεϊρευτοῦ θησαυροῦ ἀρύεται ὑπερβολὴν δυνάμεως. Δὲν ἐπαίρεται δι' αὐτήν. Δὲν μεγαλαυχεῖ, ἀλλὰ ἐν χριστιανικῇ μετριοφροσύνῃ καὶ ἐπιγνώσει τῆς ἰδίας του ἀδυναμίας ἀνομολογεῖ· «Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἢ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν, ἐν παντὶ θλιβόμενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορροούμενοι ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι, διωκόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι» (Β' Κορ. δ' 7-9). Καὶ ἡ νικῶσα τὰς ἐναντιότητάς πάσας δύναμις ἐν τῷ ἀσθενικῷ σώματι τοῦ Θείου Παύλου ἦτο ἡ εἰς Θεὸν πίστις καὶ πεποιθήσις. Ὅσον δὲ ὁ ἐξωτερικὸς ἄνθρωπος ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐφθείρετο ἔνεκα τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ δεινοπαθημάτων, τόσον ὁ ἐσωτερικὸς ἀνεκαινοῦτο, ἐφωτίζετο καὶ ἐνεδυναμοῦτο καὶ κατενίκα τὸν κόσμον. Καὶ ἦτο φυσικόν. Διότι ἡ πίστις εἶναι ἡ νίκη «ἡ νικήσασα τὸν κόσμον» (Α' Ἰωάν. ε' 4).

3. Ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίς οἰκοδομεῖ.

Εἶναι τῶ ὄντι περίεργος καὶ ἀκατανόητος ἡ ἀντίληψις ἀνθρώπων τινῶν ὡς πρὸς τὴν θεώρησιν τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Ἐνῶ ἔχουν συντριπτικὰς καὶ ἀδιασείστους ἀποδείξεις περὶ τῆς Θεῖας οἰκονομίας καὶ δυνάμεως, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι εἰς πᾶν βῆμα ἔχουν ἐκδηλὸν τὴν παρουσίαν τοῦ σοφοῦ Κεραμέως, ἐν τούτοις ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπολογίζουσι μόνον εἰς τὰς ἰδικὰς τῶν ἀσθενεῖς δυνάμεις. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀγριέλαιοι, οἱ ὁποῖοι ἀντέδρασαν εἰς τὴν σωτηριώδη μεταμόσχευσιν τοῦ χριστιανικοῦ ἐμβολίου καὶ μετεβλήθησαν εἰς «σκευὴ ἀπωλείας». Οἰκοδομοῦν τοὺς οἴκους τῶν ἐπὶ τοῦ σαθοῦ καὶ ὀλισθηροῦ ἐδάφους τῆς ἀπιστίας· κτίζουσι ἐπὶ τῆς ἄμμου, σωρεύοντες ἐπὶ τοῦ οἰκοδομήματος αὐτοῦ τοὺς πόρους τῆς ἀνομίας καὶ τὰ προϊόντα τῆς πλεονεξίας καὶ ἀδικίας. Πλανῶντες καὶ πλανώμενοι σωρεύουσι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἄνθρακα πυρός. Ἡ ψυχὴ τῶν εἶναι δούλη τῶν θησαυρῶν τῶν. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην τῶν ἡμέριμα τοῦ βίου τούτου ἀπασχολεῖ τὴν ἐσχοτισμένην διάνοιάν τῶν, εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ μὴ σκέπτωνται τὴν ματαιότητά τῶν ὅσων ἐμόχησαν ἐπὶ τῆς γῆς. Εἰς τὰς ὀδύνας τοῦ θανάτου προστίθεται καὶ ἡ ὀδύνη τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῶν ἐκ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Ἡ θλίψις τῶν εἶναι ἀνέκχωριστος, διότι ὁ θάνατος θέτει τέρμα εἰς τὴν ματαιοδοξίαν τῶν. Αἱ ἐλπίδες τῶν κατέρρευσαν, διότι περιορίζοντο εἰς τὸ στενὸν πλαίσιον τοῦ προσωαίρου τούτου βίου. Τὸ βασικώτερον σφάλμα τῶν μὴ εἰς Θεὸν ἐλπίζόντων εἶναι, ὅτι στηρίζουσι τὰς ἐλπίδας τῶν μόνον εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν. Ὁ θεὸς Παῦλος λέγει, ὅτι οἱ χριστιανοὶ θὰ ἦσαν οἱ ἐλεεινότεροι τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν ἡ εἰς τὸν Χριστὸν ἐλπίς περιορίζετο μόνον εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν· «Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμέν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν» (Α' Κορ. ιε' 19).

Οἱ εἰς τὸν σοφὸν Κεραμέα ἐλπίζοντες καὶ ἐπὶ τῆς ἐλπίδος ταύτης οἰκοδομοῦντες τὴν ζωὴν αὐτῶν, ἔχουσι ἐπίγνωσιν τῆς μηδαμινότητος τῆς ἀξίας τοῦ κόσμου τούτου, προσδοκῶντες μετὰ βεβαιότητος νὰ καταστοῦν κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι τῆς μελλούσης αἰωνίας ζωῆς. Ἡ ἐλπίς αὕτη οὐδέποτε καταισχύει καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει διαψεύδει. Ἐνισχύει καὶ ἐνδυναμώνει ἐν παντὶ κινδύνῳ. Στερεώνει τὸν οἶκον μας καὶ παρέχει ἄνεσιν εἰς τὴν ψυχὴν μας, ὥστε νὰ μὴ φοβῆται τοὺς διώκοντας ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο ὁ Ψαλμοδὸς ἀναφωνεῖ· «Κύριε ὁ Θεός μου, ἐπὶ σοὶ ἠλπισα· σῶσόν με ἐκ πάντων τῶν διωκόντων με καὶ ρῦσαί με, μὴ ποτε ἀρπάσῃ ὡς λέων τὴν ψυχὴν μου, μὴ ὄντος λυτρομένου μηδὲ σώζοντος» (Ψαλμ. Ζ' 2-3).

Ἐὰν διὰ πάντα ἄνθρωπον ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίς καὶ ἢ ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πεποίθησις παρέχη ἄνεσιν ψυχῆς καὶ συντελῆ εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ, πόσον μᾶλλον τοῦτο ἰσχύει δι' ἡμᾶς τοὺς χριστιανούς, οἵτινες, κατὰ τὴν Παύλειον ἔκφρασιν, «ἀπελούσθημεν καὶ ἡγιάσθημεν καὶ ἐδικαιώθημεν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν» (Πρβλ. Α' Κορ. στ' 11).

Δι' ἡμᾶς γεννῶνται πρόσθετοι ὑποχρεώσεις, διότι ἐγνωρίσαμεν δι' ἀποκαλύψεως, ποῖον εἶναι τὸ θέλημα τοῦ σοφοῦ Κεραμέως, καὶ ἐκλήθημεν ὡς ἡλεημένοι Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητὰ νὰ μεταλαμπαδεύσωμεν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως. Νὰ μεταβληθῶμεν εἰς φωστῆρας καὶ νὰ καταρδεύσωμεν τὴν οἰκουμένην μὲ τὰ θεῖα νόματα. Τοῦτο πρέπει νὰ τὸ ἐκλαμβάνωμεν καὶ νὰ τὸ αἰσθανώμεθα ὄχι ἀπλῶς ὡς καθήκον, ἀλλ' ὡς ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην, ὡς ὁ θεὸς Παῦλος θεώρει τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἡ ζωὴ ἡμῶν εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὁ εἰς τοὺς αἰῶνας παρατείνόμενος. Ἡμεῖς εὗρομεν τὴν σωτήριον ὁδόν, ἢ ὁποῖα ἄγει κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν Πλαστοργόν, τὸν πάνσοφον Κεραμέα, ὅς «σοφὸς ἐν τῷ κτίζειν καὶ συνετὸς ἐν τῷ τὰ γενόμενα ἐδράσαι» (Κλημ. Κορ. Α, LΧ,Ι). Καὶ ἂν που παρεπέσαμεν καὶ ἐπταίσαμεν διὰ τὰς παρεμβολὰς τοῦ ἀντικειμένου, ἕως ὅτου εὕρισκόμεθα ἐπὶ τῆς γῆς, ἅς μετανοήσωμεν· ἀπηλὸς γὰρ ἐσμὲν εἰς τὴν χεῖρα τοῦ τεχνίτου. Ὁν τρόπον γὰρ ὁ κεραμεύς, ἐὰν ποιῆ σκεῦος καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ διαστραφῆ ἢ συντριβῆ, πάλιν αὐτὸ ἀναπλάσσει... οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἕως ἐσμὲν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, ἐν τῇ σαρκί, ἅ ἐπράξαμεν πονηρά, μετανοήσωμεν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας....» (Κλημ. Β' Κορ. ΥΙΙ, 1-9).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεως των γνωστοποιοῦν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἶρηται Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

50 ΧΡΟΝΙΑ

ΕΝΑ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΝ ΑΓΑΠΗΣ

Ἐν συνεχείᾳ τὰ παιδιά τοῦ Ἰδρύματος ἔφαλλον διαφόρους ὕμνους καὶ ἀπήγγειλαν ποιήματα εὐγνωμοσύνης κυρίως πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἐπὶ 50 ἔτη ἀγάπην καὶ προστασίαν Του εἰς αὐτά.

Μεθ' ὃ ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ὁρφανοτροφείου κ. Σολομωνίδης, ὅστις καὶ ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας, εἰπὼν τὰ ἀκόλουθα:

«Ἡ σημερινὴ ἐπέτειος εἶναι ἡμέρα χαρᾶς καὶ ἀγαλλίασης. Εἶναι ἡμέρα εὐχαριστιῶν πρὸς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν ποῦ μᾶς ἐπέτρεψε νὰ ἐορτάζωμε σήμερα τὸ συμπλήρωμα πέντε δεκαετηρίδων τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης, ἐνὸς Ἰδρύματος, μ' ἓνα τέτοιο εὐγενῆ σκοπὸ, μὲ μιὰ τόση γόνιμη καὶ εὐδόκιμη ἀπόδοσι.

Ἄν στὴν ἱστορία τῶν λαῶν, ὁ ἐορτασμός ἐνὸς ἰωβηλαίου ἀποτελεῖ σταθμὸ ἀξιοσημείωτο, ὁ πανηγυρισμὸς τοῦ ἰωβηλαίου ἐνὸς Ἰδρύματος, ὅπως τοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης, ἀποτελεῖ ἐπίσης ὁρόσημο μιᾶς μακροχρόνης καὶ φιλόανθρωπης ἀποστολῆς. Καὶ εἶναι δίκαιο καὶ εὐλογο οἱ πενηντάρχρονοι κόπτοι καὶ μόχθοι, οἱ ἀγῶνες καὶ οἱ ἀγωνίες γιὰ τὴν καρποφόρο ἀπόδοσι τοῦ Ἰδρύματος νὰ στεφανώνωνται μὲ παρόμοιες πανηγυρικὲς ἐκδηλώσεις.

Ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ὁ θαυμασμὸς μας γιὰ τὸ ἔργο ποῦ συντελέσθηκε εὐλογο στρέφεται πρὸς τὶς πρωταρχικὰς πηγὰς τοῦ Ὁρφανοτροφείου, στοὺς ἰδρυτὰς του. Σ' αὐτοὺς ποῦ ἔθεσαν τὶς γόνιμες καταβολές, σ' αὐτοὺς ποῦ ἀπ' τὶς ψυχὰς τους ἀνέβλυσε ἡ ἰδέα παρόμοιου ἔργου. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς συνεχιστὰς τοῦ χριστιανικοῦ αὐτοῦ ἔργου ἢ εὐγνωμοσύνη ὄλων μας εἶναι ἀμέριστη.

Τὸ Ὁρφανοτροφεῖο Βουλιαγμένης εἶναι ἔργο τῆς Ἐκκλησίας Ἀθηνῶν, ποῦ ὑπῆρξε ἡ ἰδρυτριά τοῦ φυτωρίου αὐτοῦ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς στοργῆς στὶς ἀπόκληρες παιδικὰς ὑπάρξεις. Ποῦ σὰν στοργικὴ μητέρα ἀγκάλιασε τὰ ὄρφανὰ, τὰ περιέζωσε μὲ τὸ προστατευτικὸ τῆς χέρι, τὰ συμπόνεσε, τοὺς ψιθύρισε λόγια ἀγάπης καὶ ἔχυσε βάλσαμο παρήγορο στὶς τρυφερὰς τῶν ψυχὰς. Ποῦ προσπάθησε, σ' ἓνα περιβάλλον ποῦ ἀποπνέει ὁ λιβανωτὸς τῆς χριστιανικῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 154 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5-6 τεύχους.

πίστης, νὰ διαπλάσσει χαρακτηρες, ν' ανυψώσει ψυχές, νὰ φωτίσει τὸ νοῦ, νὰ χαρίσει σωματικὴ ρώμη καὶ νὰ δημιουργήσει χρηστοὺς καὶ ἀγαθοὺς πολῖτες. Καὶ ποὺ σήμερα μπορεῖ ν' ἀντικρούζει περηφανο τὸ φιλάνθρωπο αὐτὸ τέμενος, ποὺ ὤρθωσε ἢ ἄοκη προσπάθεια καὶ ἡ πίστη.

Ἄλλ' ὡς ἐπιχειρήσωμε μιὰ μικρὴ ἀναδρομὴ στὸ παρελθόν, στὸ ἔτος 1910. Ἡ Βουλευμένη ἀποτελοῦσε, τότε, περιοχὴ ἄγωνα καὶ πρωτόγονη, μὲ ἀμμώδεις λόφους καὶ ἀδιάβατες ἐκτάσεις ἀπὸ σχίνα καὶ θάμνους, ποὺ προσεῖλκεν λίγους μόνο τολμηροὺς κνηγοὺς γιὰ ἀναζήτηση θηραμάτων.

Δὲν ἦταν τὸ μαγευτικὸ σημερινὸ τοπίο μὲ τὸν ἀσφαλὴ του ὄρμο, τὶς γραφικὰς ἀερογιαλιές, τὶς βελουδένιες ἀμμουδιές, τὴν ὀργιώδη βλάστηση καὶ τὰ πικνὰ πεῦκα, ποὺ φτάνουν ὡς τὴ θάλασσα καὶ τὴ φιλοῦν. Οὔτε μὲ τὶς σημερινὰς καλλιμάρμαρες ἐπαύλει, τὰ πολυτελῆ ξενοδοχεῖα, τὰ πλούσια κέντρα καὶ τὶς συγχρονισμένες ἀκτές.

Μοναδικὸ κτίσμα, στὴν ἐρημικὴ αὐτὴ γωνιὰ τῆς Ἀττικῆς, ἦταν τότε ἀπέριττο οἶκημα, παράπλευρα στὸ Μετόχι τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος, ποὺ ἡ ἰδιοκτῆτρια τῆς ὅλης ἐκτάσεως, Ἱερὰ Μονὴ Πετράκη, εἶχε ἀνεγείρει ὡς ἀναπαντήριον τοῦ ἐκάστοτε Μητροπολίτη Ἀθηνῶν, καθὼς ἐπίσης λίγα ξόλινα παραπήγματα, μὲ ὑποτυπώδεις λουτήρες, γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς, ποὺ ἀναζητοῦσαν στὰ «λασπόλουτρα» τὴ νοσηλεία τους.

Τὴν ἰδίᾳ ἐποχῇ ὁ γυμναστής Λευκαδίτης σκέφθηκε ὅτι ἡ εἰδυλιακὴ αὐτὴ περιοχὴ, παρὰ τὴν πρωτόγονή της κατάστασιν καὶ τὴν ὑποτυπώδη συγκοινωνία, διαρρυθμιζομένη κατάλληλα, θὰ μπορούσε νὰ χρησιμεύσει γιὰ κατασκήνωσιν παραθεριστῶν. Ὁ συνδυασμὸς θάλασσης καὶ βουνοῦ ἦταν πρόσφορος γιὰ σωματικὴ, ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξιν τῶν νέων.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἡ Ἱερὰ Μονὴ Πετράκη παραχώρησε πρὸς τὸ Δῆμο Ἀθηναίων μεγάλη ἐκτασιν τῆς Βουλευμένης, ὅπου, μὲ χρηματικὴ συνδρομὴ τῆς Σοφίας Σλήμαν, ἰδρῦθησαν οἱ πρῶτες παιδικὲς ἐξοχές.

Δέκα ἀκριβῶς ἔτη, ἀπὸ τότε, καὶ συγκεκριμένα τὴν ἀνοίξιν τοῦ 1920, ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μελέτιος Μεταξάκης—ἡ μεγάλη αὐτὴ ἐκκλησιαστικὴ φυσιογνωμία—ποὺ ὑψώθηκε, ἀργότερα, στοὺς πατριαρχικοὺς Θρόνους Κων/πόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας, συνέλαβε τὴν ἰδέαν ν' ἀνεγερθεῖ στὴ Βουλευμένη τὸ πρῶτον ἐκκλησιαστικὸν ὄρφανοτροφεῖον.

Μὲ τὴν πολύτιμη συνδρομὴ τοῦ ὑφισταμένου, ἀπὸ ἐτῶν, («*Ἰεροῦ Συνδέσμου τῶν Ἀθηνῶν*») δημιουργήθηκε στὰ μισοερεπιπωμένα κι' ἐγκαταλειμένα ἐκεῖ κτήρια τῶν παλαιῶν παιδικῶν ἐξοχῶν τὸ ὄρφανοτροφεῖο «*Στέγη Ἐκκλησίας*», ὅπως ὠνομάσθηκε, κι' ὅπου στεγάστηκαν εἴκοσι ὄρφανὰ ἀπὸ τὴ Μικρασία, θύματα τῶν τουρκικῶν σφαγῶν στὸ Ἀϊδίι καὶ στὸ Ναζλῆ.

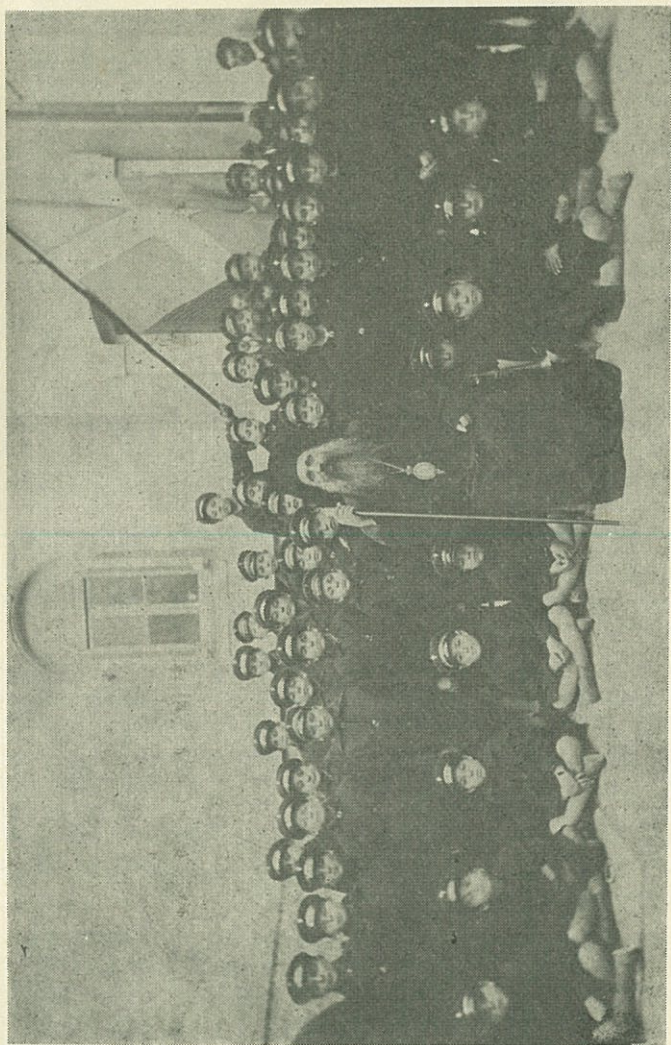
Τὰ ἐγκαίρια τῆς «*Στέγης Ἐκκλησίας*» ἔγιναν στὶς 31 Μαΐου 1920, παρουσία τοῦ πρωτοεργοῦ τοῦ θεαρέστου αὐτοῦ ἔργου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μελετίου, μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κι' ἄλλων ἐπισήμων. Μετὰ τὸν καθιερωμένο Ἀγιασμό προσφώνησε τὸν Μητροπολίτη ὁ στενός του συνεργάτης, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ διευθυντῆς τῆς Ριζαρίου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ὁ ἀργότερα Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκός, πὸν ὑπῆρξε καὶ καθηγητῆς τοῦ Μελετίου στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Σταυροῦ τῶν Ἱεροσολύμων κι' ἐθαύμαζε τὴν ὄλη του πολιτεία.

Σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα τὸ Ὀρφανοτροφεῖο ἐπέκτεινε τὴν εὐεργετικὴν του δράσιν περιθάλλοντας περὶ τὰ 65 ὄρφανὰ. Ὁ ἡμερήσιος ἀθηναϊκὸς τύπος καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ περιοδικὰ βοήθησαν τὸ εὐαγὲς ἔργον του ἀφιερώνοντας θερμῶτα σχόλια.

Λίγους μῆνες μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν Καταστροφὴν, τὸ Μάρτιο τοῦ 1923, ἀναδεικνύεται Μητροπολίτης Ἀθηνῶν ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, πὸν πρῶτος λαμβάνει τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμῇ ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος ἔταξε σκοπὸν του τὴν ἐνίσχυση τοῦ Ὀρφανοτροφείου καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ προσωπικὸ του ταμεῖο, ἐφαρμόζοντας, στὴν περίπτωσιν αὐτήν, τὸ χριστιανικὸν παράγγελμα («*μὴ γνώτω ὁ ἀριστερὰ τί ποιεῖ ἢ δεξιὰ*»). Ἡῶς τὸν ἀριθμὸ τῶν τροφίμων ἀπὸ τὰ θύματα τοῦ πολέμου καὶ τῶν προσφύγων, πὸν ἔχασαν τοὺς προστάτες των, ἀναδιωργάνωσε τὸ ὄρφανοτροφεῖο καὶ τὸ μετωνόμασε σὲ («*Ἐκκλησιαστικὸν Ὀρφανοτροφεῖον Βουλιαγμένης*») — ὀνομασία πὸν διατηρεῖ μέχρι σήμερα — κι ἐργάστηκε γιὰ τὴν ἐξασφάλισιν τακτικῶν καὶ σταθερῶν πόρων τοῦ Ἰδρύματος.

Μὲ τὸν ἀνασυνταχθέντα ὀργανισμόν τὸ ὄρφανοτροφεῖο ἀποτελεσε αὐτοτελὲς νομικὸ πρόσωπον ἰδιωτικοῦ δικαίου. Σκοπὸς του: («*Ἡ εἰς ὄρφανὸν παῖδα, πρὸ παντὸς ἀστικῶν προσφνυγικῶν οἰκογενειῶν, παροχὴ περιθάλψεως, μορφώσεως καὶ χριστιανικῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐν γένει τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὸν βίον ἐφοδίων, ἰδιαιτέρως δὲ ἡ ἀβίαστος καλλιέργεια ἐνπαροχούσης τυχὸν παρ' αὐτοῖς κλίσεως πρὸς τὴν ἱερωσύνην ἢ τὰς ἐκκλησιαστικὰς τέχνας*»).

‘Ο δειμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος με τὰ παιδιά τοῦ Ἰδρύματος.

Ὁ μεγάλος στόχος, πὸν εἶχε ἐπιλέξει ὁ ἀναδιοργανωτὴς τοῦ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ἦταν νὰ μὴ γίνῃ τὸ Ἴδρυμα ἐν ἀπλῷ ὀρφανοτροφεῖο σκοπιμότητος, ἀλλ' ὀρφανοτροφεῖο σκοποῦ.

Τὸ πρῶτο Διοικητικὸ Συμβούλιον τοῦ Ἰδρυματος ἀποτελέσαν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ὡς πρόεδρος, Δ. Βλυσιδῆς ἀντιπρόεδρος, οἱ πρεσβύτεροι Ἡλίας Ἀνδρικόπουλος, Γεώργιος Στεφανόπουλος καὶ Ἄγγελος Νησιώτης, ὁ Δημήτριος Μπαλάνος, καθηγητὴς Πανεπιστημίου καὶ ἀργότερα Ἀκαδημαϊκός, ὁ Ἀνδρέας Πανουργιάς διευθυντὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου ὡς ἔφορος, ὁ Παναγιώτης Μπρατσώτης ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀργότερα καθηγητὴς καὶ Ἀκαδημαϊκός ὡς ἐπόπτης, ὁ Γεράσιμος Ἐρμογένης ἀρχιμανδριτὴς ὡς ταμίας καὶ ὁ καθηγητὴς Ἰωάννης Παπαδόπουλος ὡς γραμματεὺς.

Πολλοὶ κόποι καὶ συνεχεῖς προσπάθειες κατεβλήθησαν ἀπὸ τὸν τότε Πρόεδρον τοῦ Ἰδρυματος καὶ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, γιὰ τὴν περίσωση τῆς περιουσίας του, τὴν ἐξυγίανση τῶν εἰκοδομῶν του, τὴ διαμόρφωση τοῦ ὀρφανοτροφείου καὶ τὴν καλλιτέρευση τῆς τροφοδοσίας τῶν τροφίμων του.

Κι εἶναι ἄξιοι ἐδγνωμοσύνης ὅσοι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη βοήθησαν στὴν ἀναδημιουργία τοῦ ὀρφανοτροφείου καὶ πρόσφεραν, μὲ θερμονογὸ ζῆλον καὶ θαυμαστὴ ἀταπάρνηση, τίς πολύτιμες σ' αὐτὸ ὑπηρεσίες τους.

Ἰδιαιτέρα πρέπει νὰ ἐξαρθεῖ ἡ δραστηριότητα τοῦ ἐφόρου πρεσβυτέρου Γεωργίου Στεφανοπούλου, πὸν περιερχόμενος κωμολογίας καὶ χωριά, κατάρθωνε μὲ συναρπαστικὰς ὁμιλίαις, νὰ συγκεντρῶναι σοβαρὰ χρηματικὰ ποσὰ γιὰ τὸ Ὄρφανοτροφεῖο. Ἐπίσης, χάρις στὶς ἀοκνες προσπάθειαις τοῦ πρεσβυτέρου Γεωργίου, τὴν ἐποχὴ πὸν διηύθυνε τὸ Ὄρφανοτροφεῖο ὁ Ἰωάννης Ράμφος, ἡδὴ πρωτοπρεσβύτερος, ἀνηγγέρθη ναὸς στὸν περίβολον τοῦ Ὄρφανοτροφείου ἀφιερωμένος στὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ ὁποίου τὰ ἐγκαίνια ἔγιναν τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1936.

Γιὰ ν' ἀδείξῃσι τοὺς οικονομικοὺς πόρους τοῦ Ὄρφανοτροφείου ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος παρακινουῖσε εὐγενεῖς ἐδεργέτες νὰ προσφέρουν χρήματα γιὰ ἀνέγερσιν ἐκκλησιῶν ἀφιερωμένων στὸ Ἴδρυμα. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἀπ' ἐνὸς καλυπτόταν ἡ ἀναγκαιότης τῆς θείας λατρείας καὶ ἀπ' ἑτέρου ἀποκτοῦσε σοβαρὰ χρηματικὰ ποσὰ τὸ Ὄρφανοτροφεῖο. Ἀπὸ τοὺς πρώτους ὀρφανοτροφειακοὺς ναοὺς ἦταν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου Ρουφ κ' ἀργότερα οἱ ναοὶ τοῦ Ἁγίου Φανουρίου στὰ Νέα Λιόσια, τοῦ Ἁγίου

Γεωργίου στη Μαγκουφάνα και του Ἀγίου Εἰθυμίου στην Κυψέλη.

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου—Ὁκτώβριο τοῦ 1938 — ὁ διάδοχός του Χρῦσανθος ὁ ἀπὸ Τραπεζοῦντος, συνέχισε τὸ ὠραῖο ἔργο τοῦ προκατόχου του. Μεταξὺ ἄλλων σύστησε κοσμητεία ἀπὸ κυρίες, μὲ σκοπὸ τὴν εὐθυμότερη λειτουργία τοῦ ὀρφανοτροφείου. Ὁ πόλεμος ὅμως τοῦ 1940 ἔστρεψε τὴν προσοχὴ τοῦ Χρυσάνθου στὸν «ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα» τοῦ Ἔθνους. Βασικὸς στόχος του, τώρα, εἶναι ἡ ἐπίσχυση τῆς ὑπηρεσίας στρατευομένων πὸν ἴδρυνε τὸ Νοέμβριον τοῦ 1940 χορηγώντας βοηθήματα σ' ἄπορες οἰκογένειες πολεμιστῶν. Τὴν ὑπηρεσία αὐτὴ ὁ Χρῦσανθος πλαισίωσε μ' ἐκλεκτοὺς συνεργάτες, ὑπὸ τὴν φροτεινὴ διεύθυνση τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἱερωνύμου Κοτσώνη καὶ νῦν Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν.

Ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1941 θὰ ζήσει καὶ τὸ Ὀρφανοτροφεῖο Βουλιαγμένης τὴν τραγικὴ ἐποχὴ τῆς γερμανικῆς κατοχῆς. Εἶναι τὰ δραματικὰ καὶ πικρὰ χρόνια τῆς φορικτότερης σκλαβιάς. Ἡ φοβερὴ θύρα τῶν μαρτυριῶν διάπλατα ἀνοιχτὴ γιὰ τοὺς Ἕλληνας, πὸν βασανίζονται, τουφεκίζονται, ἀπαγχονίζονται ἀπὸ τὸ βάρος καὶ ἀνελέητο κατακτητῆ. Στὰ κροταλιῆρια καὶ στὰ πεδία συγκεντρώσεως φυλακίζονται κατὰ δεκάδες τὰ θύματά του. Τὸ σκοπευτήριον τῆς Καισαριανῆς κοκκινίζει ἀπὸ ἑλληνικὸ αἷμα. Τὸ καψτὸ σίδερο περνᾷ ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Δάκρυα, στεναγμοί, σπαραγμοὶ παντοῦ. Φλόγα, ἐρημιὰ καὶ χαλασμός στὰ χωριά. Καὶ στίς πόλεις πύρρη βροχὴ στέλνουν ἀπὸ ψηλὰ τὰ πουλιὰ τοῦ ὀλέθρου. Παντοῦ φυτρώνουν Σταυροί! Γῆ μαρτυρίου ἢ ὀλόφωτη ἑλληνικὴ χώρα.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ἀρχελοῦ ΕΥΘΥΜΙΟΣ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀνακονοῦται, ὅτι ἡ δι' ἀποφάσεως τοῦ Δ/κοῦ Συμβουλίου τοῦ TAKE συσταθεῖσα ἐπιτροπὴ κρίσεως αἰτήσεων δανείων, συνελθοῦσα εἰς συνεδρίασιν τὴν 11ην Μαρτίου 1971 ἐνέκρινεν ἀπάσας τὰς μέχρι 10-3-71 ὑποβληθείσας εἰς τὸ TAKE αἰτήσεις ἀπλῶν δανείων, ἐξαιρέσει ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὀφείλουν πλέον τοῦ 1/3 ἐκ προηγουμένου δανείου, ὡς καὶ τῶν μὴ ἐγγραφέντων εἰσέτι εἰς τὰ μητρώα ἠσφαλισμένων τοῦ TAKE, λόγῳ μὴ ὑποβολῆς τῶν σχετικῶν δικαιολογητικῶν.
(Ἐκ τοῦ TAKE)

« Η ΑΣΒΥΣΤΗ ΚΑΝΔΗΛΑ »

- Ἐσβυσε μιὰ καὶ χάθηκε τὸ Ἔθνος.
Στὸν χαμό του κτυπᾷ ἢ καμπάνα πένθιμα
τὸν ἐπικήδειό του.
- Ἐσβυσε πιά κάθε πνοή, κάθε χρυσὴ ἐλπίδα,
σωριάζοντας ἐρείπια, τὴν δύστυχη πατρίδα.
- Μὰ μέσα στὴν Ἁγία Σοφιά, στὴν σκοτεινὴ μαυρίλα,
δὲν ἔχει σβύσει ἡ ζωὴ, δὲν ἔσβυσε ἡ Κανδήλα.
- Καίει καὶ ρίχνει θαμπερὲς τρεμῶσβυστες ἀχτίδες,
ποὺ χύνουνε παρηγοριὰ καὶ Ἑλληνικὲς ἐλπίδες.
- Ἀκόμη φέγγει ὑπόδουλο τὸ θαμπερὸ κανδήλι,
ποὺ φέγγει τῆς Μητρόπολης, τὴν σκλάβα τῆς τὴν πύλη.
- Τὸ φῶς του τὸ παρήγορο γεννᾷ μεγάλο πόθο,
ὄνειρα τόσα Ἐθνικά, ποὺ στὴν ψυχὴ τὰ νοιώθω.
- Θὰ λάμψη πάλι ὁ Σταυρός, θὰ πάψη νὰ κλαίῃ πιά, ἡ Δέσποινα
Μαρία.
θὰ λάμψη ἡ θρησκεία καὶ πάλι μέσα θ' ἀκουστῆ μιὰ θεία
Λειτουργία.
- Καὶ πάλιν ὑπερήφανη, ψηλὰ τὸ φῶς θὰ χύσῃ
τὸ ἄστρο τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ θὰ μεσουρανήσῃ.
- Γιατὶ τῆς πρέπει, νσί, νὰ ζῆ, νὰ ζήσῃ, καὶ θὰ ζήσῃ!

Ἱερεὺς ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΕΛΙΩΤΗΣ

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΣΤΑΥΡΟΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ

Ἡ ἐκκλησία μας, σήμερον, ἔχει καθιερώσει δύο ἑορτάς πρὸς τιμὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἡ μία τῆς Ὑψώσεως, εἰς τὰς 14 Σεπτεμβρίου, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, Ἀγίας Ἐλένης, εὐρέσεως τοῦ Τιμίου Ξύλου καὶ ὑψώσεως του εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἱεροσολύμων. Ἡ ἄλλη τῆς σταυροπροσκυνήσεως, ποῦ γίνεται τὴν τρίτην Κυριακὴν τῶν νηστειῶν διὰ τὴν ἐνισχυθοῦν πνευματικῶς ἀπὸ τὸ Ζωηφόρον Ξύλον οἱ χριστιανοί, κατὰ τὸ στάδιον τῆς νηστείας. «Κατὰ τὴν τρίτην ταύτην Κυριακὴν τῶν Ἀγίων Νηστειῶν ἑορτάζομεν τὴν προσκύνησιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, διὰ τὴν ἀκόλουθον ταύτην αἰτίαν, ὅτι, ἐπειδὴ τρόπον τινὰ καὶ ἡμεῖς μὲ τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστειαν σταυρούμεθα καὶ ἀπὸ τὰ πάθη νεκρούμεθα, καὶ αἰσθησιν πικρίας λαμβάνομεν, μὲ τὸ νὰ ἀκηδιῶμεν καὶ καταπίπτωμεν, διὰ τοῦτο προτίθεται ὁ Τίμιος καὶ Ζωοποιὸς Σταυρὸς, τρόπον τινὰ πρὸς ἀναφυχὴν καὶ ὑποστηριγμὸν ἡμῶν, καὶ ἀνάμνησιν τοῦ Πάθους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τρόπον τινὰ παραμυθούμενος καὶ λέγων, ἀνίσσως ὁ Χριστὸς Θεὸς ὢντας, σάρκα λαβὼν δι' ἡμᾶς ἐσταυρώθη, πόνον πρέπει ἡμεῖς δι' αὐτὸν νὰ πράττωμεν;».

Εἶναι ὄντως γραφικὴ ἡ ἑορτὴ αὕτη μὲ τὴν ἐξαιρετικὴν τελετουργία καὶ ὑπέροχην μυσταγωγία τῆς ἐκκλησίας μας. Μετὰ τὸν ὄρθρον, προηγούμενον τοῦ χοροῦ, ὁ ὁποῖος ψάλλει ἀργὰ τὸ «Ἄγιος ὁ Θεός,» ἐξέρχεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τὴν βορείαν θύραν τοῦ ἱεροῦ κρατῶν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ δίσκον ἐπὶ τοῦ ὁποίου, ἐντὸς ἀνθέων καὶ μὲ τρία κηρία ἀνημμένα, εἶναι τοποθετημένος ὁ Τίμιος Σταυρὸς.

Τὰ κηρία συμβολίζουν τὰ τρία φῶτα τῆς Ἀγίας Τριάδος (Πατὴρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα) τὰ δὲ ἄνθη ὑποδηλοῦν τὸν ἀκάθηνον στέφανον, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Σταυροῦ ἔγινε δι' ἡμᾶς «ἄνθη μυροβόλα». Τὰ κηρία δυνατὸν νὰ συμβολίζουν, κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, τὴν τριμερῆ σύνθεσιν τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ, ὅτι δηλαδὴ ἀπὸ τρία εἶδη ξύλων συνίστατο ὁ Τίμιος Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, ἦτοι: κυπαρίσσου, πεύκης καὶ κέδρου. Ἡ δοξασία αὕτη ἔχει ἀρχὴν εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν (Ἡσ. Ξ, 13). «Ἐν κυπαρίσσῳ καὶ πεύκῃ καὶ κέδρῳ ἅμα δοξάσαι τὸν τόπον τὸν Ἅγιόν μου». Ψάλλει δὲ καὶ ὁ Δαμασκηνός: «Ἐν τῇ κυπαρίσσῳ ὡς ἠδύδοκῆσας καὶ τῇ πεύκῃ καὶ κέδρῳ, σαρκὶ συνανυψούμενος».

Μετὰ τὴν λιτάνευσιν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς ἱερᾶς αὐτῆς πομπῆς, ὁ ἱερεὺς φθάνει εἰς τὸ μέσον αὐτοῦ καὶ ὑψώνει τὸν Σταυρόν. Ἀκολουθεῖ τὸ τροπάριον «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου» καὶ ἐν συνεχείᾳ «Τὸν Σταυρόν σου προσκυνοῦμεν, Δέσποτα». Μετὰ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας ὁ ἱερεὺς μοιράζει εἰς τοὺς πιστοὺς τὰ λουλούδια τοῦ Σταυροῦ, ποὺ οἱ Χριστιανοὶ φυλάσσουν εἰς τὰ εἰκονίσματα, ὅπως τὰ βάρια τῆς Κυριακῆς τῶν Βαῶν.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Βυζαντίου ἡ ἑορτὴ αὐτὴ ἐτελεῖτο μὲ κάθε μεγαλοπρέπειαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Παλατίου. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν, ὅπως ἐξαιρετικῶς, τὸν Τίμιον Σταυρόν ἔφερον ὁ Ἀρχιδιάκονος, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐνδεδυμένος, ἐκτὸς τοῦ στιχαρίου καὶ τοῦ φεραρίου, μὲ φαιλόνιον, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστόν, μόνον οἱ ἱερεῖς φέρουσι. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἀνάγεται εἰς πολὺ παλαιούς χρόνους. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην λόγῳ ἀσχολιῶν των, σχετικῶν μετὰ τῆς ὑπηρεσίας των, οἱ περὶ τὸν Πατριάρχην ἀνώτεροι κληρικοί, οἱ λεγόμενοι «ἐξωκατάκοιλοι», ἀπουσίαζον τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. Ἐπειδὴ ὅμως, ἡ Κυριακὴ αὐτὴ εἶναι τόσο λαμπρὰ καὶ ἡ λιτανία ἔδει νὰ εἶναι ἰσαξία τοῦ ἱεροῦ προσκυνήματος, ὁ Πατριάρχης «ἠναγκάσθη ν' ἀναθέσῃ τοῖς διακόνους τὰ καθήκοντα ἐκεῖνα, ἅτινα ἐν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ εἶχον οἱ ἀνώτεροι κληρικοί, ἐκκλησιαστικῆς δ' εὐκοσμίας καὶ παρατάξεως χάριν, περιέβαλε τοὺς ἀνωτέρους τῶν διακόνων διὰ φαιλονίου».

Εἰς τὰ Μοναστήρια ἡ ἑορτὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως γίνεται μὲ πᾶσαν βυζαντινὴν καὶ κατανυκτικὴν μεγαλοπρέπειαν, μὲ ἀγρῶν πνίας ἀπὸ τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου, ἀναγινωσκομένου καὶ τοῦ ὠραίου ὕμνου: «Λάμπρον ὁ τοῦ Κυρίου Σταυρός, τὰς φεγγοβόλους ἀστραπὰς Σου τῆς χάριτος, καρδίας τῶν Σὲ τιμώντων καὶ θεολήπτῳ στοργῇ περιπτυσσομένων, κοσμοπόθητε, δι' οὗ τῶν δακρύων ἐξηφανίσθη κατῆφεια, καὶ τοῦ θανάτου τῶν παγίδων ἐρρύσθημεν, καὶ πρὸς ἄληκτον εὐφροσύνην μετέλθομεν, δεῖξον τῆς ὠραιότητος τῆς Σῆς τὴν εὐπρέπειαν, τὰς ἀντιδόσεις παρέχων, τῆς ἐγκρατείας τοῖς δούλοις σου, πιστῶς αἰτουμένοις τὴν πλουσίαν προστασίαν καὶ τὸ μέγα ἔλεος».

Εἰς τὸ Βυζάντιον ἐτελεῖτο καὶ ἄλλη ἑορτὴ τοῦ Σταυροῦ, τὴν 31ην Ἰουλίου, κατὰ τοὺς συναξαριστάς, ὅποτε ἀκολουθοῦσε ἡ ἀπὸ τοῦ Παλατίου ἐξέλευσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἰς τὴν Πόλιν, ὡς ἐξῆς: «Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἦτο συνήθεια νὰ εὐγαίνῃ ἀπὸ τὸ Παλάτιον τοῦ Βασιλέως τὸ Τίμιον Ἐύλον τοῦ Σταυροῦ καὶ νὰ φέρεται κοντὰ εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν. Ἐπροϋπάντα δὲ αὐτὸ ὁ δεῦτερος ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς ἐκ τῶν Κηρουλαρίων, ὅστις βαστάζων θυμιατὸν καὶ θυμιῶν, πρότερον ἔφερον αὐτὸ εἰς τὸν μικρὸν Βα-

«ΕΛΠΙΔΑ ΚΑΙ ΣΩΣΙΒΙΟ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»*

«Ἡ Ἐκκλησία ἔναντι τῶν συγχρόνων παγκοσμίων προβλημάτων», εἶναι τὸ θέμα ποῦ ἐπικαίρα, δεξιότεχνικὰ καὶ ἐπαγωγικὰ διαπραγματεύεται ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κύριος Κωνσταντῖνος Μπόνης, σὲ σειρά ἀρθρῶν του στὸ ἐπίσημο περιοδικὸ τῆς Ἐκκλησίας «Ἐκκλησία».

Εἶναι ἀπὸ τὰ καυτὰ ἐκεῖνα θέματα, ποῦ δὲν ἀφοροῦν μόνο μιὰ μερίδα ἀνθρώπων, οὔτε τοὺς πιστοὺς μιᾶς ὀρισμένης μονάχα Χριστιανικῆς Ὁμολογίας ἢ θρησκείας, ἀλλὰ ἀγκαλιάζουν, ὅπως εἶναι εὐνόητο, ὀλόκληρο τὸ πεδίο τῆς πνευματικῆς δομῆς καὶ τοποθετήσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν προσανατολίζουν στὰ ἠθικὰ προβλήματα τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος.

* Ραδιοφωνικὸν σχόλιον μεταδοθὲν τὴν 12.3.71, ὑπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ, εἰς τὴν ἐκπομπὴν «Ἐκκλησία καὶ κόσμος».

πιστῆρα, ὅπου ἐγένετο ἀγιασμὸς ἐν τῷ ἀργυρῷ ἕξαντηριῷ, καὶ ἔπειτα ἔμβαζεν αὐτὸν μέσα εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἥτοι τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἀπὸ δὲ τὸ Ἅγιον Βῆμα ἔβγαλινεν ὁ Σταυρὸς καὶ περιήρχετο εἰς ὅλην τὴν Κωνσταντινούπολιν ἕως εἰς τὴν δεκάτην τετάρτην τοῦ Αὐγούστου καὶ τότε ἐγύριζε πάλιν εἰς τὸ Παλάτιον. Αὕτη δὲ ἡ ἐξέλευσις καὶ περίοδος τῶν τιμίων ξύλων τοῦ Σταυροῦ ἐγένετο, διατὶ εἰς τὰς ἐρχομένας δέκα πέντε ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου, ἀκολουθοῦν ἀσθένεια εἰς τοὺς ἀνθρώπους, περισσότερον ἀπὸ τὰς ἡμέρας τῶν ἄλλων μηνῶν. Ὅθεν ὁ Τίμιος Σταυρὸς τοῦ Κυρίου περιφερόμενος εἰς τὴν Πόλιν, ἀγίαζε τὸν ἀέρα μετὰ τὴν παρουσίαν του, καὶ τὰ ὀσπῆτια καὶ τὰ σωκάκια καὶ τὰς πλατείας στρατάς, καὶ ἐπροξένει ὑγείαν εἰς ὅλους ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἤθελε περάσει, καὶ εἰς ὄσους ἤθελε προσεγγίσει».

Ὁ λαὸς μας, σεβόμενος καὶ τιμῶν τὸ ἱερὸν αὐτὸ σύμβολον, ἐφ' οὗ ἐτάθη Χριστός, θεωρεῖ τὴν ἡμέραν αὐτὴν τῆς Κυριακῆς τῆς Σταυροπροσκυνήσεως ὅλως ἐξαιρετικὴν, ἐνθουμίζουσαν τὴν Μ. Παρασκευὴν. Αὐθορμήτως δέ, θεωρεῖ αὐτὴν ὡς ἡμέραν νηστείας καὶ προσευχῆς, ἀπέχων πάσης τροφῆς πασχαλινῆς, καταλύων, λόγῳ τῆς Κυριακῆς, μόνον ἔλαιον.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΝΟΜΙΚΟΣ

«Ζῶμεν, γράφει ὁ κύριος Μπόννης, εἰς ἓνα κόσμον συνεχῶς ἐναλλασσόμενον. Ζῶμεν εἰς μίαν ἐποχὴν μεστὴν ἐκπλήξεων, ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων καὶ τεχνικῆς προόδου. Ἄντὶ ὅμως τῆς ποθητῆς ἱκανοποιήσεως, αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς κλονιζομένους εἰς οἰονδήποτε πεδῖον καὶ ἂν σταθῶμεν: ὕλικόν, πνευματικόν, πολιτιστικόν, κοινωνικόν, ἠθικόν, ἔτι δὲ θρησκευτικόν καὶ ἐκκλησιαστικόν!»).

Καὶ πραγματικά. Ἰδιαιτέρα ἡ σύγχρονη νεότητα δοκιμάζεται καθημερινὰ μέσα σ' ἓνα κόσμο ἄλλοπρόσαλλο καὶ θρυμματισμένο. Ἐντυπωσιασμένοι οἱ νέοι σήμερα ἀπὸ τὰ συγκλονιστικὰ ἐπιτεύγματα τῆς τεχνολογίας, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης, ποὺ ἐπιτείνουν τὴν σύγχυσι καὶ τὴν κοσμοθεωρητικὴ ἀβεβαιότητά τους, φεύγουν, ἀπομακρύνονται ἀπὸ κάθε τι τὸ καθιερωμένο καὶ τὸ παλαιό, ἔστω καὶ ἂν εἶναι τοῦτο δοκιμασμένο, σίγουρο καὶ ἐγγυημένο.

«Ὁ πλανηθεὶς ἄνθρωπος, σημειώνει ὁ κύριος Καθηγητῆς, ἀδυνατεῖ πλὴν μόνος ν' ἀναζητήσῃ καὶ ν' ἀνεύρῃ τὴν σωστικὴν Πύλην, διότι καὶ τὴν Πίστιν εἰς Χριστὸν ἀπώλεσε καὶ τὴν Ἐλπίδα ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπετίναξε. Ποῖος θὰ ὀδηγήσῃ τὸν πλανώμενον ἄνθρωπον ν' ἀνεύρῃ καὶ τὴν Πίστιν καὶ τὴν Ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του;».

* *

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νοιώθει πολὺ μόνος, πολὺ ἀπογοητευμένος. Ψευδοδιδάσκαλοι, οὐτοπίες, καταλυτικὲς θεωρίαι, διαβρωτικὲς ἰδέαι τὸν κάνουν νὰ ὁμολογῇ συχνά, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ μένῃ ἤρεμος, σταθερὸς σ' ἓνα κόσμο δίχως εἰρήνην ἐσωτερικὴν καὶ δίχως ἀσφάλεια. Καὶ ὅμως. Ὑπάρχει πάντοτε μιὰ σίγουρη ἐλπίδα καὶ μιὰ βεβαιότητα, ποὺ στὸ παρελθὸν βοήθησε τὸν χαμένον ἄνθρωπο νὰ βρῇ τὸν σωστὸ δρόμο του. Νὰ ἀνακαλύψῃ τὸν προσανατολισμὸ του. Εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἐλπίδα, ποὺ πάντοτε ζῆ μέσα στὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων, ἂν θελήσουν νὰ σταθοῦν μὲ εἰλικρίνεια καὶ συνέπεια μπροστὰ στὴν συνείδησί τους. Εἶναι ἐκεῖνη ἡ ἐλπίδα ποὺ θὰ μπορέσῃ καὶ πάλι νὰ γεφυρώσῃ τὸν κομματιασμένο κόσμο καὶ νὰ γεμίσῃ μὲ ἐνθουσιασμὸ τίς ψυχές. Τὴν ὑπογραμμίζει στοχαστικὰ ὁ κύριος Μπόννης στὰ ἄρθρα του, ὅταν εὐστοχα σημειώνῃ:

«Ἡ Ἐκκλησία καὶ δικαιούται καὶ ὀφείλει νὰ διακηρύξῃ εἰς σύμπασαν τὴν οἰκουμένην τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, τὴν ἐμπεριλαμβάνουσαν καὶ ἐμπεριέχουσαν πάσας τὰς ἀρετὰς καὶ νὰ καλέσῃ τὰς παντοδαπὰς τῶν ἀποστατῶν ἀνθρώπων συναγωγὰς εἰς μετανοίαν καὶ νὰ δαμάσῃ τὰς τῶν δαιμόνων ἐπαναστάσεις, ὁμολογοῦσα

ἄμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι περιέσχον με κακὰ ὧν οὐκ ἔσιν ἀριθμός, κατέλαβόν με αἱ ἀνομίαι μου, καὶ οὐκ ἠδυνήθην τοῦ βλέπειν».

* * *

Καὶ στ' ἀλήθεια. Ἡ Ἐκκλησία σήμερα εἶναι ἡ μοναδικὴ κιβωτός, μέσα στὴν ὁποία μπορεῖ νὰ σωθῆ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅλη ἡ οἰκουμένη. Γιατί, ὄχι μόνον διαθέτει τὸν πνευματικὸ ἐκεῖνον ὅπλισμό καὶ τὴν πεῖρα γιὰ νὰ διαφυλάξῃ τὸν ἄνθρωπο καὶ νὰ τὸν βοηθήσῃ στὴν λύσει τῶν προβλημάτων του, ἀλλὰ ἀναζητεῖ συνεχῶς καὶ νέες μεθόδους καὶ σωστικὰ μέσα, γιὰ νὰ κρατῆ μέσα στὰ πλοῦσια πνευματικὰ ἐνδιαφέροντά της, ἄγρυπνους καὶ χαρούμενους τοὺς πιστοὺς της.

Βοηθάει τὸν σύγχρονον ἄνθρωπο νὰ ἀνακαλύπτῃ τὸν ἑαυτὸ του, τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀνέρχεται καθημερινὰ τὴν κλίμακα τῆς τελειότητος καὶ τῆς πνευματικῆς σὺτάρκειας. Καὶ ὄχι μόνον αὐτά: ἀλλὰ, ὅπως συμπεραίνει ὁ Καθηγητῆς κύριος Μπόννης, «ἡ Ἐκκλησία θὰ διαγνώσῃ, ἀλλὰ καὶ θὰ ουστήσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅτι οὐχὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ἀφθονία τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ἡ μεμετρημένη καὶ ὀλιγαρκὴς τούτων χρῆσις, καθιστοῦν τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ. Ἡ Ἐκκλησία θὰ διδάξῃ τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἡ παντοδαπὴ εὐφορία τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν τεχνικῶν μέσων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κορέσῃ πάσας τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐφέσεων αὐτοῦ».

Ἡ Ἐκκλησία, λοιπόν, πού ἀποτελεῖ κίνητρο δημιουργίας, κιβωτὸ καὶ σταθερὸ προσανατολισμό, εἶναι συγχρόνως καὶ ἡ μοναδικὴ ἐλπίδα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καὶ ἀγκαλιάζει ὅλα τὰ παγκόσμια προβλήματα, στὰ ὁποῖα δίνει λύσεις ἄρρηκτα δεμένες μετὴν ἐπίγεια ζωὴ μας, ἀλλὰ καὶ μετὴν οὐράνια προσδοκία μας. Ἐνα δίπτυχο πού ὅσοι τὸ ἔχουν καθημερινὰ στὴν συνείδησί τους, μποροῦν νὰ εἶναι βέβαιοι, ὅπως τονίζει καὶ ὁ κύριος Καθηγητῆς, ὅτι βρίσκονται στὸν σωστὸ καὶ ἀταλάντευτο δρόμο τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πνευματικῆς διάρκειας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Σ. ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΤΟΥ ΧΡ. ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΝ Ε΄.

(Ἀνάλυσις)

Ὁ Ἐπιφανὴς Θεολόγος καὶ Φιλόσοφος Χρῆστος Ἀνδρουτσός (1869-1935) πρὸ πενήτηντα ἐτῶν ἐπὶ τῇ ἑκατοστῇ ἐπετείῳ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ Ἐθνομάρτυρος Γρηγορίου Ε΄ ἐξεφώνει ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου βαθυστόχαστον καὶ μεγάλης πνοῆς λόγον.

Τούτου ἄς μνησθῶμεν κατὰ τὸ παρὸν ἔτος, ἔτος ἱερῶν ἀναμνήσεων, ἀγῶνων καὶ θυσιῶν τοῦ Γένους μας.

Ὁ ποιητὴς τοῦ ἐμπνευσμένου, ὅσον καὶ μνημειώδους πανηγυρικοῦ, βαθὺς ψυχολόγος, ἅμα δὲ καὶ ἄριστος χειριστὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγου, ἐπιτυγχάνει, ὅπως οὐχὶ ἀμέσως, ἀλλ' ἐμμέσως εἰσαγάγῃ ἡμᾶς εἰς τὸ θέμα.

Οὕτω κατ' ἀρχὴν ἐκφράζει τὰ διακατέχοντα, ὡς εἶναι φυσικόν, κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην πατριωτικὰ συναισθήματα ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων.

Ἴδου πῶς ἄρχεται τοῦ λόγου: «Τοῦ Ἱερομάρτυρος Γρηγορίου τελοῦντες, Μεγαλειότατε, τὴν ἐπέτειον, αἶρομεν τὸ βλέμμα πρὸς τὰς μεγάλας τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος μορφάς, τὰς καταβαλοῦσας τὰ θεμέλια τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας καὶ τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης εἰς αὐτὰς ἀποτιόντες, ἀτενίζομεν εὐλαβῶς ἰδίᾳ πρὸς τὴν ἐν τῇ Πύλῃ τῶν Πατριαρχείων κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν στηθεῖσαν ἀγχόνην, ἐφ' ἧς πρὸ ἑκατονταετίας ἐψυχορράγησε Γρηγόριος ὁ Ε΄, ὁ μέγιστος μετὰ τὴν ἄλωσιν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης».

Μεγάλῃ ἐντύπωσιν κάμνει εἰς ἡμᾶς ἡ χρησιμοποίησις, ἢ παράθεσις λέξεων, δι' ὧν ἀναπαριστᾶ τὰ γεγονότα ζωηρότερα, ἐναργέστερα. Δὲν λέγει ἐφ' ἧς (δηλ. ἀγχόνης) πρὸ ἑκατονταετίας ἀπέθανε Γρηγόριος Ε΄, ἀλλ' ἐψυχορράγησεν. Ἐπιτυχεστάτῃ ἐνταῦθα ἡ θέσις τοῦ ῥήματος τούτου.

Ἐν συνεχείᾳ δικαιολογεῖ, διὰ τὴν ἡμεῖς σήμερον δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν καθ' ὅλον τὸ βάθος καὶ πλάτος τὴν σημασίαν τῆς θυσίας τοῦ Πατριάρχου.

Δύο δὲ εἶναι οἱ λόγοι: α) αἱ ἐπελθοῦσαι ὑπὸ τοῦ χρόνου ἔκτοτε ἀπὸ τοῦ μαρτυρίου του ἰδέαι καὶ συναισθήματα καὶ β) ἡ συνήθεια, ἥτις σὺν τῷ χρόνῳ ἐπιφέρει πνευματικὴν νάρκωσιν.

Ἄλλ' ὅλως ἰδιαιτέραν κατάπληξιν ἐμποιεῖ εἰς ἡμᾶς ἡ ἐπιτυχὴς ἀντιμετώπισις τοῦ θέματος. Κύριος σκοπὸς του εἶναι νὰ ἐξάρῃ τὴν σημασίαν τῆς θυσίας. Ἐπιτυχάνει τοῦτο κατὰ τρόπον θαυμαστὸν καὶ προσφυᾶ.

Βλέπει τὴν ἱεράν σκιάν τοῦ Ἐθνομάρτυρος, βλέπει τὸν Γρηγόριον Ε' ὑπὸ δύο ὄψεις, ὡς μάρτυρα ἢ θῦμα, ἅμα δὲ ὡς θριαμβευτὴν καὶ νικητὴν. Ἄλλ' ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πατριάρχου ὡς θριαμβευτοῦ καὶ νικητοῦ ἀντικατοπτρίζεται, ζωγραφοῦται ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ὁρθοδοξία.

«Καὶ ὡς μάρτυς μὲν ἢ θῦμα», ὡς εὐστόχως παρατηρεῖ κατωτέρω, «ἀπεικονίζει καὶ ἐξαίρει τὸν Ἐθνικὸν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας χαρακτήρα, ὡς νικητῆς δὲ καὶ θριαμβευτῆς ἀσφαλίζει καὶ τελειοῖ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γένους». Αἱ δύο ἀνωτέρω ὄψεις τοῦ ἱεροῦ μαρτυρίου ἀποτελοῦν τὸ κύριον θέμα, χωριζόμενον εἰς δύο ἀπ' ἀλλήλων σαφῶς διακρινόμενα μέρη.

Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τονίζει ὅτι κύριον γινώρισμα τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Ἐθνικὸς αὐτῆς χαρακτήρ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Καθολικισμὸν ἔχοντα τὸν ὑπερεθνῆ χαρακτήρα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ πρὸς τὸν Προτεσταντισμὸν τὸν ἄνευ ροπῆς καὶ δυνάμεως ἐκκλησιαστικῆς. Διὰ ζωηρῶν ἐκφράσεων καὶ πολλῆς τῆς σαφηνείας παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένη μετὰ τοῦ Ἐθνικοῦ βίου.

Ἐρμηνεύων τὸ ἀνωτέρω φαινόμενον ὑποστηρίζει ὅτι τοῦτο ὀφείλεται ἀναμφιβόλως εἰς τὰς ἱστορικὰς περιστάσεις, ὑφ' ἃς εὐρέθη ἔκπαλαι ἡ Ὁρθοδοξία.

Οὕτως ὁ κλῆρος ἦτο ἐκεῖνος, ὅστις εἶχε κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων.

Ὡραία εἶναι ἡ παρομοίωσις τῆς ἐκκλησίας ὡς ζωογόνου καὶ κινητηρίου δυνάμεως διὰ τὴν Ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν. Ὡσαύτως ἐπιτυχὴς εἶναι ἡ παρομοίωσις τοῦ κλήρου ὡς ἐκουσίου σφαγίου, παραδόντος ἑαυτὸν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος.

Περαιτέρω ἀποκαλεῖ τὸν Γρηγόριον Ε' τύπον ἀκραιφνῆ τοῦ Ἐθνικοῦ χαρακτήρος τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τοῦ ὁποίου κρίνει καλὸν νὰ ἀναφέρῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ τὴν Γορτυνίαν.

Σκοπίμως ἀναφέρει ταύτην, διότι θέλει νὰ τονίσῃ, ὅτι αὕτη προσέφερεν εἰς τὸ Ἔθνος ἡμῶν ἱεράρχας καὶ Πατριάρχας οὐκ ὀλίγους.

Θὰ τὴν ὀνομάσῃ δὲ προσφυῶς ὡς καλλίγονον τοῦ ἀνωτέρου κλήρου φυτώριον.

Ἐν τοῖς ἐφ' ἐξῆς προσπαθεῖ νὰ ἐκθέσῃ τὰ ἔργα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα ἀπεικονίζονται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Πατριάρχου ὡς μάρτυρος ἢ θύματος.

Ταῦτα εἶναι: Ὁ ζῆλος τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως διαδώσῃ τὰ φῶτα τῆς παιδείας, νὰ ἀναφλέγῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ὑποδοῦλου Ἑλληνισμοῦ τὴν περὶ χρηστοτέρου μέλλοντος ἐλπίδα καὶ οἱ παιμένες νὰ συγκακοπαθοῦν μετὰ τοῦ λαοῦ. Ἀναφέρει δὲ ταῦτα διὰ νὰ τονίσῃ ὅτι πάντα τὰ ἀνωτέρω ἐξετέλεσεν ἀπαρεγκλίτως ὁ Πατριάρχης καὶ νὰ παρουσιάσῃ τοῦτον ἐνώπιόν μας ἀνώτερον ὄχι μόνον τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν, κοῖτινες πρόκεινται ἐλεεινὰ δειλίας, ἀναξιοπρεπείας, καταπτώσεως καὶ ἐξευτελισμοῦ παραδείγματα, ὅσον καὶ ἐκείνων οἵτινες ἐσφάγησαν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, διότι τὸ μαρτύριον τοῦ Γρηγορίου εἶναι μοναδικὸν καὶ πρωτοφανές».

Οὕτω διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀντιθέσεων καὶ ἀντιπαραβολῶν ἐξαίρει τὸν ἔνδοξον Πατριάρχην καὶ μάρτυρα.

Παρομοιάζει τοῦτον ὡς λαμπάδα καιομένην εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος. Ὅλον τὸ μεγαλεῖον τοῦ λόγου τούτου ὀφείλεται εἰς τὴν φαντασίαν καὶ τὴν ἐνάργειαν τῶν εἰκόνων. Ἐν συνεχείᾳ ἀναπαριστᾷ τὸ μαρτύριον τοῦ Γρηγορίου Ε'. Τόσον ζωηρὰ εἶναι ἡ ἀναπαράστασις, ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι ἦτο παρὸν κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν, καθ' ἣν ἀπηγγονίζετο ὁ Πατριάρχης.

Αἱ λέξεις καὶ αἱ φράσεις τὰς ὁποίας χρησιμοποιεῖ, παρουσιάζουν ἐνώπιόν μας ἀνάγλυφον τὴν σκηνὴν τοῦ ἀπαγχονισμοῦ μεθ' ὅλης τῆς τραγικότητος καὶ πρωτοφανοῦς ἀγριότητος.

Μίαν μόνον φράσιν ἅς ἀναφέρωμεν, διὰ νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές.

Ἐπὶ τοῦ ἀσπαίροντος ἔτι σώματος ὁ φρούραρχος προσελθὼν προσήλωσε χάρτην, δηλοῦντα διὰ μακρῶν ὅτι ὁ Πατριάρχης τῶν Ρωμαίων ἀπηγγονίσθη κ.λ.π.». Ἐπὶ τοῦ ἀσπαίροντος ἔτι σώματος, ἐνῶ δηλ. ἀκόμη ἐσπαράσσετο, «ἐσπαρταροῦσε», ὅπως τὸ ψάρι, τὸ σῶμα τοῦ ἐνδόξου Πατριάρχου. Φράσις δηλοῦσα ὅλην τὴν φρικαλεότητα καὶ ἀγριότητα τῆς σκηνῆς.

Ὁ Γρηγόριος ὁ Ε', ὄχι μόνον μάρτυς ἢ θῦμα εἶναι, ἀλλὰ καὶ νικητὴς καὶ θριαμβευτὴς. Ὡς τοιοῦτον θὰ τὸν ἴδῃ κατωτέρω, ἀφοῦ προηγουμένως ἀναφέρει τὰς περιπετείας τοῦ λειψάνου.

Τονίζει ὅτι τὸ μαρτύριον τοῦ Πατριάρχου, ἀπαύγασμα τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος τῆς Ἐπαναστάσεως, ἐγένετο ἢ ζωοποιὸς δύναμις ἐν τῇ συνειδήσει τῶν Ἑλλήνων.

Ἐντιπαραβάλλει τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου πρὸς τοὺς θανάτους ἄλλων Πατριαρχῶν καὶ βλέπει ὅτι οὗτος, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου, ὡς ἐκ τοῦ τόπου καὶ πρὸ παντός ὡς ἐκ τοῦ χρόνου, ἀποτελεῖ πρωτοφανῆ προσβολὴν καὶ ἐξύβρισιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἐθνους.

Ὁ θάνατος δὲ τοῦ Μεγαλομάρτυρος ἀπέβη ἠθικὴ νίκη καὶ θρίαμβος αὐτοῦ. «Ἐκ τῆς ἀγχόνης ἀνέθορε πάραυτα λάμψις καὶ ἡ λάμψις αὕτη, περιουγάζουσα ἐρείπια, ἦτο ἡ ἀνατολὴ ἀστέρος ἑωθινοῦ, ὅστις, προβάλλων ὁσημέραι λαμπρότερος καὶ τὰ νέφη τῆς δουλείας διαλύων, ὄδηγεῖ ἔκτοτε ἐπὶ τὰς νίκας κατὰ βαρβάρων τοὺς Ἕλληνας ἀετούς».

Ἐν κατακλειῖδι ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν ἱερὰν σκιὰν τοῦ μάρτυρος τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος προσφωνεῖ τοῦτον. Ὅντως πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, ἐθνικοῦ παλμοῦ καὶ ἀφθάστου λυρισμοῦ εἶναι ἡ συγκινητικωτάτη προσφώνησις, ἥτις καὶ ἐπέχει θέσιν ἐπιλόγου. Ἄρχεται ταύτης ὡς ἑξῆς:

«Ἀναπαύου λοιπὸν ἀγιώτατε τῆς ἀνεξαρτησίας στυλοβάτα.

Ἀναπαύου λοιπὸν καλλίνικε τῆς Ἐλευθερίας ἱεροφάντα.

Ἡ Ἑλλάς σου ἡ νεκρά, χάρις εἰς τὴν πνοήν σου, εἶναι ἤδη ἀνάστασις καὶ ζωή...».

Ἀσφαλῶς οἱ ὑπέροχοι οὗτοι λόγοι ἀποτελοῦν τὴν καλλιτέραν ἐπισφράγισιν τοῦ ὕμνου πρὸς τὸν Ἐθνομάρτυρα καὶ αἰσθητοποιοῦν ἀπαραμίλλως τὴν μεγάλην καὶ ἀνεκτίμητον προσφορὰν τοῦ ἀπαγχονισθέντος Πατριάρχου πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν.

ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΧΡ. ΑΛΙΠΡΑΝΤΗΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ

XIV

Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ

«Πολιτείαν ἀγγελικὴν» ὠνόμασαν τὸν βίον τοῦ μοναχοῦ οἱ θεορῆμονες Πατέρες. «Τί οὖν μακαριώτερον—λέγει ὁ Μ. Βασίλειος— τοῦ τὴν ἀγγέλων πολιτείαν ἐπὶ γῆς μιμῆσθαι;». Καὶ «ἐπιγείους ἀγγέλους» τοὺς μοναχοὺς. Τοὺς τρισμακαρίζουν τὰ ἐγκώμια τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς θεωροῦν τρισευτυχισμένους. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἀκριβῶς, γιατί ἢ πρὸς τὸν Χριστὸν τελεία καὶ ὀλοκληρωτικὴ ἀφιέρωσις τῶν, ἐμπερικλείει καὶ τὴν μεγάλη καὶ ἡγεμονικὴ ὑπόσχεσι τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγαμίας, δηλ. τῆς παρθενίας καὶ διὰ βίου ἀγνότητος. Αὐτὸ κυρίως τὸ στοιχεῖο, μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα, μεταφέρει κάτω στὴ γῆ ἓνα κομμάτι τοῦ Παραδείσου καὶ κάνει τοὺς μοναχοὺς μιμητὰς τῆς τῶν ἀγγέλων ζωῆς καὶ πολιτείας.

Μακαρίζουν οἱ Πατέρες τὴν παρθενίαν καὶ ἀγαμίαν. Σὲ ἀτελείωτα ξεχύνονται ἐγκώμια γι' αὐτήν. Αὐτὰ ποῦ στὰ μάτια τοῦ κόσμου φαίνονται ὄχι ἀπλῶς ἀκατόρθωτα, ἀλλὰ καὶ ἀδιανόητα καὶ ἀφύσικα καὶ ἀσύμφορα, στὰ μάτια τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἦσαν ἀξιοζήλευτα δῶρα μεγάλης ἀξίας, ποῦ ὁ Θεὸς χαρίζει στοὺς ἐκλεκτοὺς του. Αὐτοὶ εἶχαν μεταφέρει ὅλες τῶν τῆς ἐπιθυμίας στὸν οὐρανὸ. Δὲν ἀνεζήτησαν ἐπίγειο νυμφίο ἢ νύμφη. Μόνος καὶ ἐρασιμώτατος Νυμφίος τῶν ἦταν ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς. Γι' αὐτὸ καὶ ῥιπίζομενοι ἀπὸ τὴ γλυκειὰ αὔρα τῆς παρηγορίας ποῦ δίδει ὁ οὐράνιος αὐτὸς Νυμφίος στὶς ἀγαπημένες ψυχές, ἐνοιῶσαν πολὺ ἱκανοποιημένοι καὶ εὐτυχημένοι. Πολὺ πῖο εὐχαριστημένοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ τοὺς ἐνώνουν οἱ δεσμοὶ τοῦ γάμου. Γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ ἀπετέλει πεποιθήσιν ἐκεῖνο ποῦ πολὺ ἀργότερα, κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, μὲ πολλὴν ἀπλότητα διετύπωσεν ὡς ἀπαύγασμα προσωπικῶν του βιωμάτων ὁ ὅσιος Νικόδημος ὁ ἀγιορείτης: «Ἡ παρθενικὴ ζωὴ τῶν μοναχῶν εἶναι ἢ πλεόν καλυτέρα, ἢ πλεόν ἀγιωτέρα καὶ ἢ πλεόν μακαριωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ζωὰς τῶν ὑπανδρευμένων» (Πνευματικὰ Γυμνάσματα σ. 115). Καὶ μὲ τὰ λόγια του αὐτὰ ὁ θεόπνευστος Πατέρας ἀπηχεῖ τὶς γνώμες ὅλων τῶν ἀφιερωμένων στὸν Χριστὸ ψυχῶν.

Στὴν οὐσία ἡ παρθενία καὶ κατὰ Χριστὸν ἀγαμία περικλείει τὸ στοιχεῖο τῆς θυσίας. Μιᾶς θυσίας γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ποῦ φθάνει στὴν ἀπάρνησι «τῶν οἰκογενειακῶν θελγῆτρων».

στην ἀπάρνησι αὐτῆς τῆς φύσεως. Στὴν ἐξέλιξι τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου καὶ στὴν ἐκπλήρωσι τοῦ σκοποῦ του, μιὰ τέτοια ἀπόφασις ἀποτελεῖ, βεβαίως, ἐξαίρεσι. Γιατὶ οἱ πολλοὶ θεμελιώνουν πάνω στὴν οἰκογενειακὴ ἐστία, ὅπου ὠθοῦνται ἀπὸ τὴν φύσι καὶ τὴν ιδιοσυγκρασίαν των, τὴν ἐπίγειο πορείαν των. Εὐλογημένη πορεία κι' αὐτὴ, ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὴν προσταγὴν, ἀφοῦ θέλημα θεοῦ εἶναι «ἡ ἔννομος συζυγία καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς παιδοποιία». Τὸ ἀντίθετο δηλ. ἡ παρθενία, ἀποτελεῖ μία τιμητικὴ καὶ ἀξιεπάμνη ἐξαίρεσι, ποῦ γίνεται «διὰ τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Τότε μόνον ἔχει περιεχόμενον ἀδιάβλητον καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ ἀξίαν μιὰ τέτοια ἀπόφασις, καὶ ἀποβαίνει γόνιμος καὶ ἐπωφελής. Παραβιάζοντας λοιπὸν οἱ μοναχοὶ τοὺς νόμους τῆς φύσεως, καὶ ζῶντες μέσα στὴν ὑψηλὴ καὶ ὁσια ἀτμόσφαιρα τῶν ἰδεῶν των, ποῦ εἶναι ἐμπειροσμένα ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ, δὲν ἐδίστασαν καὶ σ' αὐτὴ νὰ προχωρήσουν τὴν θυσίαν, μὲ τὴν ἀσφαλῆ προσδοκίαν πὼς αὐτὴ θὰ τοὺς ὡδηγοῦσε συντομώτερα κοντὰ στὸν Νυμφίον των.

Αὐτὴ των ἡ προτίμησις δὲν ἔγινε ἐκ λόγων περιφρονησεως πρὸς τὸν γάμον, οὔτε πολὺ περισσότερον ἐκ λόγων βδελυγμίας πρὸς τὸν θεσμό, ἀλλὰ «εἰς τιμὴν τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου», ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος (Β.Ε.Π.Ε.Σ., 2.283).

Μέσα στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας καὶ κάτω ἀπὸ τὴν εὐλογία τῆς ὁ γάμος γίνεται τίμιος σάν μιὰ συνέχεια τῆς θεικῆς Δημιουργίας, στὴν ὑψηλότερη καὶ ὑπευθυνότερη ἔκφρασί τῆς. Ὅμως πίστι τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ τὸ ὅτι στὴν σύγκρισιν μεταξὺ γάμου καὶ κατὰ Χριστὸν ἀγαμίας, ὑπερέχει συντριπτικὰ ἡ δεύτερη, ποῦ ὡδηγεῖ στὴν τελειότητα τοῦ πιστοῦ κι' ἄγνους ἀκολούθους τῆς. Ἐπειτα καὶ ὁ Κύριος ἔζησε τὴν ζωὴ αὐτὴ, στὴν διάρκειαν τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς βίου Του καὶ σ' αὐτὴ τὴν ζωὴν κάλεσε ὅσους θὰ μπορούσαν νὰ τὴν ἀκολουθήσουν γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Δὲν στράφηκε ὁ Κύριος ἐναντίον τοῦ γάμου. Τὸν εὐλόγησε καὶ τὸν ἀγίασε. Ὅμως αὐτὸ δὲν στάθηκε ἐμπόδιον γιὰ τὴν ἔξαρσιν τῆς παρθενίας σάν τρόπου ζωῆς ἀσύγκριτα ἀγιωτέρου καὶ ὑψηλοτέρου ἀπὸ τὸν γάμον. Ἄλλωστε, καὶ μόνον τὸ γεγονός ὅτι τὴν ἀγαμία τὴν περιώρισε ὁ Κύριος μόνον στοὺς ὀλίγους καὶ ἐκλεκτούς, «οἷς δέδοται», σ' ἐκείνους δηλ. ποῦ ἔχουν προορισθῆ ἀπ' τὸν Θεὸ γιὰ τὴν μεγάλην ἀποστολήν, ἀποδεικνύει τὴν ἰδιάζουσα φύσιν τῆς καὶ τὴν θεοστάτην καταγωγὴν τῆς. Τὴν ζωὴν αὐτὴν τὴν ἔζησε ὁ Κύριος, τιμῶντάς τιν ἐτσι κατὰ τρόπον μοναδικόν. Καὶ ἡ γεννησις Του ἐκ Παρθένου δὲν ἦταν ἀσχετὴ μὲ τὴν ἔξαρσιν τῆς παρθενίας, ἀφοῦ, κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, γεννήθηκε

ὁ Κύριος ἐκ τῶν ἀγνῶν αἱμάτων τῆς Θεοτόκου «παρθενίαν νομοθετῶν» (P.M. 36,576). Οἱ μοναχοὶ ἄντησαν τίς βάσεις τῆς παρθενίας μέσα ἀπὸ τὸ ἀκένωτο ὄρυχεῖο τῆς Ἀγ. Γραφῆς. Τὸν γάμον ὁ Ἅπ. Παῦλος τὸν θεωρεῖ «τίμιον» καὶ «τὴν κοίτην ἁμίαντον». Πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ ἔχουν διαφορετικὴ γνώμη οἱ Πατέρες; Ὅμως ὁ θεῖος Παῦλος, γράφοντας αὐτὸ γιὰ τὸ γάμο, πρόσθεσε ἐμφαντικὰ, πῶς θὰ προτιμοῦσε νὰ ἔβλεπε πολλοὺς νὰ ἀκολουθοῦν τὸ δικό του τὸ παράδειγμα, πού ἔμεινε ἄγαμος ἀπὸ πεποιθησι στὴν ἀξία τῆς παρθενίας. Καὶ ἐξήγησε ἀκόμα, μὲ πολλὴ πειθῶ καὶ μὲ ἀκλόνητα ἐπιχειρήματα, αὐτὴ του τὴν ἀπόφασιν γιὰ τὸν ἑαυτοῦ, καὶ αὐτὴ του τὴν προτίμησιν γιὰ τοὺς δικούς του. Κάνοντας μιὰ σύγκρισιν ἀγάμου καὶ ἐγγάμου βρῆκε πῶς ὁ ἄγαμος «μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου» καὶ πῶς γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ὑπερέχει ἡ ἄγαμος παρθενικὴ ζωὴ ἀπὸ τὸν ἐγγαμο βίον. Στὸ ἴδιο συμπέρασμα κατέληξαν καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, τονίζοντας μέσα στὰ συγγράμματά των τὴν ἐξοχότητα τῆς παρθενίας καὶ τὴν ἀπόλυτην ὑπεροχὴν τῆς ἀπὸ τὸν ἐγγαμο βίον. «Δύο γὰρ οὐσῶν ὁδῶν ἐν τῷ βίῳ—τονίζει ὁ Μ. Ἀθανάσιος—μῖα μὲν μετριωτέρας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου λέγω, τῆς δὲ ἑτέρας ἀγγελικῆς καὶ ἀνυπερβλήτου, τῆς παρθενίας, εἰ μὲν τις, τὴν κοσμικὴν, τουτέστι τὸν γάμον ἔλοιτο, μέμψιν μὲν οὐκ ἔχει, τοσαῦτα δὲ χαρίσματα οὐ λήψεται. Λήψεται δὲ ἐπεὶ φέρει καὶ αὐτὸς καρπὸν τῶν τριάκοντα. Εἰ δὲ τὴν ἀγνήν καὶ ὑπερκόσμιον ἀσπάσοιτο, εἰ καὶ τραχεῖα παρὰ τὴν πρώτην καὶ δυσκατόρθωτος ἡ ὁδός, ὅμως ἔχει χαρίσματα θαυμασιώτερα· τὸν γὰρ τέλειον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα ἐβλάστησε» (Πρὸς Ἀμμοῦν P.M. 26,1173). Ἔτσι ὁ ἐγγαμος ὁσονδήποτε ἅγιος καὶ εὐσεβὴς κι' ἂν εἶναι, δὲν τοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ στὴν τέλεια πνευματικὴ καρποφορία δηλ. στὸ 100. Θὰ φθάσῃ στὸ 30, γιὰ τὴν οἱ συνθήκες κάτω ἀπὸ τίς ὁποῖες ζῆ, τὸν ἐμποδίζουν ἀπὸ τὴν πληρότητα τῆς ὠλοκληρωμένης προσφορᾶς. Ἐνῶ ὁ ἄγαμος ἐν Κυρίῳ, ἀπερίσπαστος ἀπὸ βιωτικὰς καὶ ἄλλας μέριμνας, μπορεῖ νὰ προσφέρῃ τὸ πᾶν. Γι' αὐτὸ πάλιν ὁ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης συγκρίνων κι αὐτὸς γάμο καὶ παρθενία, παρομοιάζει τὸν γάμο μὲ ἄστρα καὶ τὴν ἀγαμία μὲ τὸν ἥλιο, λέγοντας: «Ἡλιὸς μὲν τοὺς τὴν παρθενίαν, ἄστροις δὲ τοὺς τίμιον γάμον ἀσπασαμένους καὶ διατηρήσαντας παραβάλλεσθαι θέμις». Πάνω στὸ ἴδιο θέμα ὁμιλῶν καὶ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος ἀποφαίνεται μὲ κατηγορηματικὸ τρόπο: «Τοσοῦτον προέχει τοῦ γάμου ἢ παρθενία ὅσον τῆς γῆς ὁ οὐρανὸς καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ ἄγγελοι».

«Μέγα, λοιπόν, παρθενία καὶ ἀζυγία καὶ τὸ μετ' ἀγγέλων τετάχθαι καὶ τῆς μοναδικῆς φύσεως», ὅπως παρατηρεῖ πάλιν ὁ

ἴδιος πατήρ. «Μεγάλη τίς ἐστίν ὑπερφυῶς καὶ θαυμαστή καὶ ἔνδοξος», ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ ὁ Μεθόδιος Ὁλύμπου (Β.Ε.Π.Ε.Σ.18,17), «τὸ οὐθαρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἄνθος καὶ ἡ ἀπαρχὴ αὐτῆς τοῦτο τὸ ἄριστον καὶ κάλλιστον ἐπιτήδευμα μόνον τυγχάνει». Ἄλλὰ τὸ μεγαλεῖο τῆς παρθενικῆς ζωῆς φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι παρομοιάζεται πρὸς τὴν ζωὴ τῶν ἀγγέλων. Οἱ ἄγγελοι, τὰ λειτουργικὰ τοῦ Θεοῦ πνεύματα, εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ βλέπουν τὸν Θεὸ «πρόσωπον πρὸς πρόσωπον» τεταγμένοι «εἰς διακονίαν τῶν μελλόντων κληρονομεῖν σωτηρίαν». Καὶ ὅσοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων ζοῦν τὴν ἀφιερωμένη στὸ Χριστὸ ζωὴ, μιμοῦνται τοὺς ἀγγέλους, ἀφοῦ «κατὰ τὴν ἀγνείαν τοῖς ἀγγέλοις ὁμοιοῦται ὁ ἄνθρωπος» σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου. Ὁ κατὰ Χριστὸν ἄγαμος εἶναι πραγματικὸς οὐρανοπολίτης. «Παρθενίαν γὰρ βαίνειν μὲν ἐπὶ γῆς, ἐπιψαύειν δὲ τῶν οὐρανῶν ἡγητέον» (Μεθόδιος Ὁλύμπου ἐνθ' ἄνωτ.) Μάλιστα θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ ὑποστηρίξῃ πῶς ὁ ἐν Κυρίῳ ἄγαμος βίος εἶναι ἀνώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγγελικοῦ, γιατί κατορθώνεται κάτω ἀπὸ δύσκολες περιστάσεις, μέσα σὲ συνεχεῖς πειρασμοὺς καὶ ἠθικοὺς κινδύνους, ἐνῶ οἱ ἄγγελοι ἔχοντες πλεόν «τὸ ἄτρεπτον» κατὰ τὴν δογματικὴν μας διδασκαλίαν, ζοῦν μέσα σὲ παραδεισίο περιβάλλον. Ὁ ἄνθρωπος ὁμοῦ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ σηκώσῃ τὸν βαρὺν σταυρὸν τῆς παρθενίας, ποὺ ὁ Μ. Ἀθανάσιος τὴν ὀνομάζει «δυσβάστακτον» καὶ ὁ Μεθόδιος Ὁλύμπου «δυσεπίτευκτον». Ὅμως μὲ τὴν παρθενίαν ὁ ἄνθρωπος ζῆ σὲ ἄλλους κόσμους, νοητούς, ὑψηλοῦς, ἁγίους. Πατᾶ στὴ γῆ, ἀναπνέει ὁμοῦ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ ἐν Χριστῷ ἀγαμία γίνεται τὸ μέσο γιὰ τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὰ φθαρτὰ στὰ αἰώνια, ἀπὸ τὰ ἐδῶ στὰ ἐκεῖ. Ἐχει αὐτὴ τὴν δύναμι ἡ παρθενία. Τὸ λέει τόσο χαρακτηριστικὰ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος «ἐνθένδε μετάγουσαν καὶ κόσμον συντέμνουσαν, μᾶλλον δὲ κόσμον κόσμῳ παρέμπουσαν τὸν ἐνεστῶτα τῷ μέλλοντι» (Ρ.Μ. 36,576), Μερικοὶ μάλιστα πατέρες, ὅπως ὁ Βασίλειος Ἀγκύρας δὲν διστάζουν νὰ ὑποστηρίξουν πῶς μὲ τὴν παρθενίαν ὁ ἄνθρωπος ἐξομοιώνεται ὄχι ἀπλῶς μὲ τοὺς ἀγγέλους, ἀλλὰ μὲ τὸν ἴδιο τὸν Θεό. «Μέγα μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς παρθενία τῷ ἀφάρτῳ Θεῷ, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, ἐξομοιοῦσα τὸν ἄνθρωπον» (Ρ.Μ. 30,672). Κεῖ ἄλλοι πάλιν, ὅπως ὁ Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, εἶπαν πῶς καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἄγγελοι θαυμάζουν τοὺς ἀσκοῦντας τὴν παρθενίαν, γιὰ τὸ μέγεθος τοῦ καθημερινοῦ ἀγῶνος καὶ τὴν συνεχῆ ἐγρήγορσι ποὺ ἐπιβάλλεται. «Οὐκ ἔστιν ἕτερος μείζων ἀγὼν τῆς σωφροσύνης καὶ παρθενίας. Καὶ ὑπ' αὐτῶν γὰρ τῶν Ἀγγέλων θαυμάζεται ὁ τὴν ἀγαμίαν τιμῶν καὶ τῶν ἀθλητῶν οὐκ ἔλαττον στεφانوῦται. Τὸ

ΟΙ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ

ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Β'. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΩΝ.

Ἄς κάνωμεν τώρα μίαν ιστορικὴν τοποθέτησιν τῶν πλαισίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐμφανίζεται καὶ μεγαλώνει τὸ μαρτύριον τῆς πίστεως καὶ τοῦ αἵματος τῶν νεοελλήνων.

Ἡ Τουρκικὴ πολιτεία ἀπετέλει μουσουλμανικὴν θεοκρατίαν. Ὁ ἀνάτατος ἄρχων, ὁ σουλτᾶνος (αὐτοκράτωρ), ἦτο συγχρόνως καὶ ὁ ἀνάτατος θρησκευτικὸς ἀρχηγός. Ἡ Τουρκικὴ πολιτεία καὶ ἡ μουσουλμανικὴ θρησκεία κατηυθύνοντο ἀπὸ τὸν ἓνα καὶ ἴδιον νόμον, τὸν ἱερὸν νόμον (σιρί). Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἐκανόνιζε καὶ τὰς σχέσεις τῆς Τουρκικῆς πολιτείας πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Δύο λύσεις ὑπῆρχον. Οἱ Χριστιανοὶ ἢ ἔπρεπε νὰ ἐξισλαμισθοῦν καὶ νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὸν ἱερὸν νόμον (σιρί), ἢ μένοντες Χριστιανοὶ, νὰ ἀφεθοῦν εἰς τὸν ἰδικὸν τῶν νόμον, ἔχοντες αὐτοδικοίησιν. Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ δευτέρα λύσις, ἐξεδίδοτο ἐπίσημον Τουρικὸν ἔγγραφον (ἀχταναμὲς = συνθήκη, ἢ βεράτιον = ἐκτελεστήριον). Τοιοῦτον ἔγγραφον εἶχον ἐκδόσει ὠρισμένοι σουλτᾶνοι εἰς τὸ παρελθόν. Τὰ παραδείγματα αὐτὰ ἀκολουθῶν καὶ ὁ Μωάμεθ Β', ὁ κατακτητὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξέδωκε βεράτιον πρὸς τὸν πρῶτον πατριάρχην μετὰ τὴν ἄλωσιν Γεννάδιον Σχολάριον.

Τὸ βεράτιον αὐτὸ τοῦ κατακτικοῦ πρὸς τὸν Γεννάδιον δὲν σώζεται, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενόν του, τὸ διέσωσεν ὁ χρονογράφος

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 172 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5-6 τεύχους.

γὰρ σαρκὶ συνδεδεμένον τινὰ καὶ αἵματι, σπεύδει μιμῆσθαι τὴν τῶν ἀσωμάτων ἀυλίαν διὰ τῆς ἀγνείας αἰεὶ, πόσων δεῖται τῶν μόχθων καὶ τῶν ἰδρώτων...» (Φιλοκαλία Β. σ. 269). Καὶ ὁ ἅγιος Ἐφραίμ ὁ Σύρος διατείνεται πῶς τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀναπαύεται καὶ εὐφραίνεται στήν παρθενία κι' ἔρχεται νὰ κατοικήσῃ μέσα στὸν ἄνθρωπο πού τὴν ἐφαρμόζει.

(Συνεχίζεται) Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

Γεώργιος Φραντζής. Συμφώνως πρὸς αὐτό, ὁ πατριάρχης καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀνεγνωρίζοντο ὡς ἀδιάσειστοι, ἀφορολόγητοι καὶ ἀνενόχλητοι. Οἱ χριστιανοὶ ἀφίνοντο εἰς τὴν θρησκείαν τῶν κάτω ἀπὸ τοὺς ἰδικούς τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν καὶ τὸν νόμον τῶν. Οὕτω τοὺς παρείχετο ἐσωτερικὴ αὐτοδιοίκησις, ἡ ὁποία εἰς τὰ μάτια τῶν μουσουλμάνων δὲν ἦτο προνόμιον, ἀλλὰ μειονέκτημα, (δηλ. ἐγκατάλειψις εἰς τὴν ἀρμόζουσαν διὰ τοὺς ἀπίστους ἔλλειψιν κατὰστασίν τῶν). Ὁ πατριάρχης Κων/πόλεως, ὡς ἀνάτατος θρησκευτικὸς καὶ πολιτικὸς ἀρχηγὸς τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἐν Τουρκίᾳ, ἐγκαθίστατο ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ σουλτάνου. Ὁ σουλτάνος, δηλαδὴ, διετήρησε μερικὰ στοιχεῖα τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος. Μετὰ τὴν χειροτονίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐγκαθίδρυσιν, ὁ πατριάρχης ἐνεφανίζετο ἐπισήμως εἰς τὸν σουλτάνον, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐνεχειρίζε βακτηρίαν, ἔφιππος δὲ ἐπέστρεφεν εἰς τὰ πατριαρχεῖα. Ὁ πατριάρχης ἦτο ὑπεύθυνος ἔναντι τοῦ σουλτάνου διὰ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν χριστιανῶν ποῦ ὄφειλον εἰς τὸ κράτος. Πατριάρχαι οἱ ὁποῖοι ἐδείκνυον παρακοὴν ἢ ἔλλειψιν ἀφοσιώσεως, πραγματικὴν ἢ ὑποτιθεμένην, ἐτιμωροῦντο μὲ παῦσιν, μὲ φυλάκισιν, μὲ ἐξορίαν ἢ μὲ θάνατον. Συγκεκριμένως, τὸν πατριάρχην Ἰωακείμ τὸν Α' (1504) τὸν κατεβίβασαν ἀπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, τὸν Κύριλλον Λούκαρι (1638) τὸν ἐθανάτωσαν, τὸν Κύριλλον Κονταρῆν (1639) τὸν ἐξώρισαν καὶ τὸν ἀφόνευσαν, τοὺς Παρθένιον Β' (1651) καὶ Παρθένιον Γ' (1657) τοὺς ἐφόνευσαν, τὸν Νεόφυτον Ε' (1707) τὸν ἔρριψαν εἰς τὸ κάτεργον, τὸν Ἰερεμίαν Γ' (1723) τὸν ἔρριψαν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ μετὰ τὸν ἐξώρισαν εἰς Μυτιλήνην, Γρηγόριον τὸν Ε' (1821) τὸν ἀπηγχόνισαν, Ἄνθιμον τὸν Γ' (1824), Χρυσάνθον (1826) καὶ Ἀγαθάγγελον (1830) τοὺς ἐξώρισαν. Ἀξίζει νὰ ἀναφέρωμεν τὴν ἀξιοθαύμαστον στάσιν τοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ τοῦ Α', ὁ ὁποῖος, ὅπως γράφει ὁ ἐθνικὸς μας ἱστορικὸς Κων. Παπαρρηγόπουλος, «πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β' νὰ ἐπιτρέψῃ τὸν γάμον τοῦ Γεωργίου Ἀμοιρούτση μετὰ τῆς ὠραίας χήρας τοῦ δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἐνῶ οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχε διαζεύξεως τοῦ Ἀμοιρούτση ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἐπέμεινεν ἀποποιούμενος καί, ὅτε τοῦτου ἔνεκεν ἐξεβλήθη τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ καθηρέθη καὶ ἐξυβρίσθη διατάξαντος τοῦ σουλτάνου νὰ κοπῶσι τὰ γένηα αὐτοῦ, ἐκραύγαζεν, ἐνῶ ἐξετελεῖτο ἡ βάρβαρος αὕτη προσταγή, «οὐχὶ μόνον τὰ γένηα, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ τὴν κεφαλὴν δύνανται νὰ μὲ κόψωσιν ἔνεκεν τῆς ἀληθείας, οὐδὲ θέλω ποτὲ παραβῆ τοὺς νόμους, ὧν διατελῶ φύλαξ καὶ προστάτης».* Καὶ μόνον αὐτὸ τὸ περιστα-

* Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, Τόμος Ε', σελ. 373.

τικόν φανερώνει ὅτι τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα ἔδωκαν οἱ Τοῦρκοι κατακτηταί εἰς τοὺς Ἑλληνας, εἴτε περιορίζοντο, εἴτε ἠθετοῦντο, εἴτε κατηγοῦντο εἰς τὴν πρᾶξιν.

Μὲ σουλτανικὸν διάταγμα ἦτο δυνατόν χριστιανικὸς ναὸς νὰ μετατραπῆ εἰς μουσουλμανικὸν τέμενος. Οὕτω ἀφηρέθησαν οἱ μεγαλοπρεπέστεροι λιθόκτιστοι ναοί. Ἐπ' αὐτοῦ, ἰδοὺ τί ἔγραφεν ὁ Κων/νος Καλλίνικος: «Οἱ Τοῦρκοι οὐ μόνον τὰς ὑπαρχούσας ἐκκλησίας ἐνοσφίζοντο ἢ κατηδάφιζον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνέγερσιν εὐπροσώπων νέων εὐκτηρίων αὐστηρότατα ἀπηγόρευον εἰς τοὺς ὑποδούλους. Μικρά, εὐτελεῆ, ταπεινά, πρόσγεια καὶ ξύλινα ἔπρεπε νὰ εἶναι τώρα πλέον τὰ λατρευτικά τοῦ Ἑλληνισμοῦ κέντρα, διὰ νὰ δεικνύηται καὶ διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν ἀκόμη ἢ μεταξὺ τυραννουμένων καὶ τυραννούντων διαφορά... Μανία λυσσώδης κατὰ τῶν ἱερῶν ἐνέσκηψε γενικῶς, ἔγραφε Σέργιος ὁ Μακραῖος, «ὥστε ἀπανταχοῦ μὴ στέργειν ἀνοικοδομεῖν καὶ τὰ περίοικα τῶν ναῶν καὶ κελλειόν που πάροικον ἱερέων ἢ μοναχῶν, καὶ περιαθρεῖν συνεχεῶς καὶ διερευνῶν τοὺς ναοὺς εἶπου ἦλος καινὸς καὶ κέραμος μετήλλακτο, πάντων ἐξουσίαν καὶ τόλμην λαβόντων τῶν δυσσεβῶν καὶ καταδιώκειν εἰς βλάβην καὶ μαρτυρεῖν εἰς ζημίαν». Καθημερινῶς ἠῦξανον αἱ καταπιέσεις κατὰ τῶν χριστιανῶν. Τὸ παιδομάζωμα ἀφαιροῦσε σπουδαίας δυνάμεις τοῦ ἔθνους. Ἐπὶ σουλτάνου Σελῆμ τοῦ Α' (1519), οἱ χριστιανοὶ διέτρεξαν τὸν κίνδυνον νὰ ἐξισλαμισθοῦν ἢ νὰ σφαγοῦν. Οἱ Τοῦρκοι ἐφανέρωνον τὴν περιφρόνησίν των πρὸς ὄλους ἀνεξαιρέτως τοὺς χριστιανούς. Πολλὰς φοράς μὲ τὴν ἀπειλὴν τῆς σφαγῆς, καίοντες ὀλόκληρα χωρία, ἐξηνάγκαζον πλῆθος χριστιανῶν, μάλιστα ἀνατολιτῶν, Ἀλβανῶν καὶ Σλάβων, νὰ ἀσπασθοῦν τὸν Ἰσλαμισμὸν. Οἱ σουλτᾶνοι ἀνύψωνον γενικῶς εἰς τὰ ὑπατά ἀξιώματα, κατὰ προτίμησιν, τοὺς ἐξωμότας ἢ ἐξισλαμισμένους Χριστιανούς, διότι αὐτοὶ ἦσαν εὐφρόστεροι, ἰκανώτεροι καὶ μὲ περισσώτερον ἰσλαμικὸν φανατισμὸν. Εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἰδιαίτερος, αἱ ἀποστασίαι ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν ἦσαν συχναί, ἔνεκεν τῆς τελείας ἀμαθείας τοῦ λαοῦ. Εἰς τὴν Ἀλβανίαν τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων, εἰς τὴν Ἐρζεγοβίνην καὶ τὴν Βοσνίαν τὰ 7/10 ἢ 8/10 τῶν κατοίκων ἐγένοντο διὰ τῆς βίας Μωαμεθανοί. Εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἐντὸς 30 ἐτῶν, δηλ. ἀπὸ τοῦ 1620-1650 ἐγίναν 300.000 Ἀλβανῶν, Μωαμεθανοί. Οἱ Ἕλληνες ποὺ εἶχαν διδαχθῆ καλλίτερον τὴν θρησκείαν των, ὅπως καὶ οἱ ἐξελληνισμένοι Βλάχοι, Ἀλβανοί, καὶ Βούλγαροι, ἔμειναν πιστότεροι εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ἐξισλαμίσθησαν πολλοὶ κάτοικοι μὲ τὴν βίαν, τὴν φωτιά καὶ τὸν σίδηρον, ἰδιαίτερος εἰς τὰ δια-

μερίσματα τοῦ Ἰκονίου, τοῦ Κοτταίου καὶ τῆς Προύσσης. Παντοῦ ἐπεβάλετο ἡ τουρκικὴ γλῶσσα. Ὡς μέσον μετεχειρίζοντο οἱ Τούρκοι τὴν ἀποκοπὴν τῆς γλώσσης εἰς ἐκείνους, ποῦ ἐτόλμων νὰ ὀμιλοῦν Ἑλληνικά. Ὅστις ἠσπάζετο τὸν Μωαμεθανισμόν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν παλαιὰν του χριστιανικὴν πίστιν ἐπὶ ποινῇ θανάτου. Ἡ ἰδίᾳ ποινὴ ἐπεβάλετο καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς Μωαμεθανούς, οἱ ὅποιοι ἠρνοῦντο τὸν ἰσλαμισμόν καὶ ἐγένοντο χριστιανοί. Οἱ χριστιανοὶ ἔζων κάτω ἀπὸ ταπεινωτικὰς καὶ τυραννικὰς συνθήκας. Ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς καὶ ἡ ἔθνικὴ φιλοδοξία τῶν Τούρκων ἐδημιούργουν τὰς πλέον τρομερὰς καταπιέσεις. Καὶ ἐὰν ἡ ὀμαδικὴ ἐξισλαμίσις ἐγκατελείφθη, ὡς γενικὸν καὶ συνεχὲς μέτρον, αἱ μεμονωμένοι ἐξισλαμίσεις, ἐκούσαι καὶ ἀκούσαι, εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Πολλοὶ ὅμως προετίμων τὸ μαρτύριον παρὰ νὰ προδώσουν τὴν πίστιν των.* Αὐτοὶ εἶναι οἱ νεομάρτυρες. Κάτω ἀπὸ αὐτὰς τὰς συνθήκας καὶ μέσα εἰς αὐτὰ τὰ ἱστορικὰ πλαίσια παρουσιάσθη τὸ φαινόμενον τῶν νεομαρτύρων.

Ἴδου τί γράφει ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σερβίαν καὶ Κοζάνης Διονύσιος. «Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Πόλης καὶ μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐθνεγερσίας, μία μεγάλη σειρά ἀγίων Μαρτύρων πιστοποιεῖ τὸν δεσμὸν μεταξύ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους ἢ καλύτερα τὴν ἐπιβίωση τοῦ ἔθνους μέσα στὴν Ἐκκλησίαν. Αὐτοὶ μὲ ἓνα ὄνομα εἶναι οἱ Νεομάρτυρες, καινούργια θύματα στὸν βωμὸ τῆς πίστεως, νέα προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας στὸ ἰδανικὸ τῆς ἐλευθερίας, τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς ἔθνικῆς. Τὸ αἷμα τους, καθὼς ἐπότιζε κάθε τόσο καὶ σὲ κάθε τόπο τὸ χῶμα, κρατοῦσε ζεστὴ τὴ θρησκευτικὴ πίστη καὶ ζωογονοῦσε τὸ ἔθνικὸ φρόνημα τῶν ῥαγιάδων. Δυστυχῶς δὲν μελετήθηκε ἀκόμα καὶ δὲν ἐκτιμήθηκε καθὼς τῆς ἀξίζει ἡ ὑπηρεσία καὶ ἡ προσφορὰ αὐτῆ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ ἔθνος. Οὔτε ἓνα πλήρη κατάλογο τῶν ὀνομάτων οὔτε τὰ περιστατικὰ τοῦ μαρτυρίου των γνωρίζομε. Εἶναι πάντως πολλοί, περισσότεροι ἀπ' ὅσους ξέρομε καὶ γνωρίζομε τὰ ὀνόματά τους». Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον πάλι γράφει. «Τὰ τετρακόσια χρόνια τῆς σκλαβιάς γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ποῦ μέσα της κρύβει καὶ θάλλει τὸ ἔθνος, εἶναι χρόνιο μαρτυρικὰ. Πάντα ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μαρτυρία Ἰησοῦ, μὰ πολὺ περισσότερο στὸν καιρὸ τοῦ διωγμοῦ. Καὶ στὸ διωγμὸ αὐτὸν εἶναι ἀναγκασμένη ἡ Ἐκκλησίαν νὰ ση-

* Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Διομ. Κυριακοῦ, Τόμος Γ', 13-17, Βα.σ. Στεφανίδου σελ. 689-691.

κωνη δύο βάρη, ένα δικό της κι ένα εκείνο του "Εθνους· να όμολογή και να κηρύττη δύο αναστάσεις, τήν ανάσταση του 'Ιησού και τήν ανάσταση του Γένους. Τά ένωσε, λοιπόν, και τά δύο σέ ένα· έκαμε τήν Πίστη Πατρίδα και τήν Πατρίδα Πίστη κι ό διωγμός της κι ό άγώνας της έγινε ύπερ Πίστεως και Πατρίδος. Τά τεκμήρια του διωγμού και του άγώνος εκείνου είναι οί Νεομάρτυρες».*

Τό φαινόμενον αυτό των νεομαρτύρων δέν ήτο ένας πρόσκαιρος ένθουσιασμός, ό όποιος παρετηρήθη εις μίαν έκτακτον περίστασιν. 'Από τήν πρώτην ήμέραν μετά τήν άλωσιν, ως τας ήμέρας του 1821 και άργότερον έχομε μαρτύρια. Και αυτά τά μαρτύρια δέν παρουσιάσθησαν μόνον εις μίαν ή δύο έλληνικάς έπαρχίας. "Εκαστος τόπος 'Ελληνικός δύναται να καυχηθη ότι έδωκεν εις τήν 'Εκκλησίαν νέους ήρωας και εις τους ουρανούς νέας ψυχάς «των έσφαγμένων δια τόν λόγον του Θεου και δια τήν μαρτυρίαν του άρνιου». 'Ο Σπύρος Ζεμπέλιος έλεγε δια τους πρώτους χριστιανικούς αιώνας ότι «έκάστη έπαρχία έχει βασάνους ιδίας· έχει ή Μεσοποταμία τό άργον πύρ, έχει ό Πόντος τόν τροχόν, ή 'Αραβία τόν πέλεκυν, ή Καππαδοκία τόν διαλελυμένον μόλυβδον». Αυτό τό ίδιον φαινόμενον παρουσιάζει και ή 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία των νεοελλήνων. "Ολη ή νεωτέρα 'Ελλάς, ή Πελοπόννησος και Στερεά, ή "Ηπειρος και ή Θεσσαλία, ή Μακεδονία και ή Θράκη, αί νήσοι του 'Ιονίου και του Αιγαίου, ή Κρήτη και ή Μ. 'Ασία, όλαί αί έπαρχίαι έχουν τους νεομάρτυράς των. 'Από τας 'Αθήνας έως τήν Πόλιν και από τό μικρότερον χωρίον του Μωριά ως τήν μακρυνήν 'Αγκυραν, παντού εδρέθη άγνόν αίμα 'Ελληνικόν, τό όποιον προσεφέρθη δια τήν χριστιανικήν πίστιν.

"Ας ιδώμεν όμως περισσότερον συγκεκριμένως τήν θέσιν των μουσουλμάνων Τούρκων κατακτητών και τήν αντίδρασιν των Χριστιανών 'Ελλήνων. "Η κυριωτέρα αίτια των νέων αυτών και άκηρύκτων διωγμών κατά της 'Ορθόδοξου Χριστιανικής 'Εκκλησίας ήτο ή μισαλλοδοξία και ό θρησκευτικός φανατισμός των Τούρκων. "Οταν παρουσιάζετο μία ευκαιρία, οί κατακτηται ήνάγκαζον τους χριστιανούς εις εξισλαμισμόν. "Οταν οί πιστοί δέν έπέιθοντο, οί τύραννοι τους υπέβαλλον εις φρικτά βάσανα. "Η σκληρότης των βασάνων υπερέβαινε τήν σκληρότητα που είχον μετέλθη οί πρώτοι δώκται του Χριστιανισμού. 'Επειδή δέν ύπήρχεν ειδικός σουλτανικός νόμος ή διάταγμα, τό

* Δίπτυχα του νέου 'Ελληνισμού, σελ. 37, 41 'Αθήναι 1971.

ὁποῖον κατεδίκαιζεν εἰς θάνατον τοὺς χριστιανούς, οἱ ὅποιοι δὲν ἠσπάζοντο τὸν ἰσλαμισμὸν, διὰ τοῦτο ἄνευ οὐδεμίας διαδικασίας ἐσύροντο οἱ χριστιανοὶ εἰς τοὺς ἱεροδικαστὰς Τούρκους καὶ ἐκεῖ ἐδικάζοντο καὶ κατεδικάζοντο. Ἐπικρατοῦσε ἡ γενικὴ ἀρχή, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποῖαν ἕκαστος Χριστιανὸς ποῦ κατεδικάζετο εἰς θάνατον, δι' οἷονδῆποτε ἔγκλημα, ἠδύνατο νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν καταδίκην του, ἐὰν προσήρχετο εἰς τὸν ἰσλαμισμὸν. Τοιοῦτοτρόπως εἰς πλείστας περιπτώσεις οἱ χριστιανοὶ εὐρίσκοντο ἐμπρὸς εἰς τὸ δῖλημμα ἢ νὰ καταδικασθοῦν εἰς θάνατον ἢ νὰ ἐξισλαμισθοῦν. Ἦρκει μία ψευδῆς κατηγορία ἐμπρὸς εἰς τὸν μουσουλμᾶνον ἱεροδικεστὴν καὶ μία ἀπόφασις τούτου διὰ τὴν ἐνοχὴν τοῦ κατηγορουμένου, διὰ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν θανατικὴν καταδίκην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἠδύνατο νὰ ἀπαλλαγῇ μόνον, ἐὰν ἐγίνετο μουσουλμᾶνος. Οὕτω Τούρκοι, ποῦ εἶχον προσωπικοὺς λόγους κατὰ Χριστιανῶν, προεκάλουν τὸ μαρτύριόν των καὶ τὸν θάνατόν των. Καὶ μόνον μία ψευδῆς κατηγορία ὅτι αὐτὸς ἢ ἐκεῖνος ὁ Χριστιανὸς ὕβρισην τὸν Μωάμεθ, ἦτο ἀρκετὴ διὰ νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, ἐκτὸς καὶ ἐγίνετο μουσουλμᾶνος. Ἐὰν π.χ. πρὸς ἀστεϊμὸν οἱ Τούρκοι ἐφόρουν τούρκικο σαρίκι εἰς τὴν κεφαλὴν Χριστιανοῦ, αὐτὸς ἔπρεπε νὰ δεχθῇ τὸν ἰσλαμισμὸν, ἀλλέως πὼς ἐβασανίζετο καὶ ἐθανατοῦτο. Εἰς χριστιανὸς εἶπεν μὲ ἀφέλειαν τὰς λέξεις «Δόξα σοι ὁ Θεὸς» εἰς τὴν Τουρκικὴν, ἢ ἐδιάβασεν ὡς μάθημα τὴν μουσουλμανικὴν ὁμολογίαν πίστεως ἢ εὐρισκόμενος εἰς παραφορὰν εἶπεν ὅτι θὰ γίνῃ Τούρκος ἢ ἐνεδύθη τούρκικα ἐνδύματα ἢ ὑποδήματα, ἔπρεπε ἢ νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν ἢ νὰ πεθάνῃ μέσα εἰς τὰ βάσανα. Ἐκάστη ὑποπτος σχέσις μὲ μουσουλμανίδα εἶχεν ὡς συνέπειαν ἢ τὸν ἀναγκαστικὸν ἐξισλαμισμὸν ἢ τὰ βάσανα καὶ τὸ μαρτύριον. Εἰς αὐτοὺς τοὺς διωγμοὺς δὲν ὕστεροῦσαν καὶ οἱ Ἑβραῖοι, οἱ ὅποιοι ἐγένοντο προδόται τῶν Χριστιανῶν πρὸς τοὺς διώκτας.*

Πολὺ σπανίως ὑπῆρξαν καὶ παραδείγματα νεομαρτύρων, ποῦ προεκάλεσαν τὸ μαρτύριον ἀπὸ θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀκατάσχετον πόθον. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐνέκρινεν τὸ κατόπι προκλήσεως μαρτύριον. Συνήθως ὅμως, ἐκεῖνοι ποῦ εἶχον ἐξισλαμισθῇ εἰς παιδικὴν ἡλικίαν ἢ μετὰ ἀπὸ ἐξαναγκασμὸν, δὲν ἐθεώρουν ἐπαρκῆ τὴν μετάνοιάν των, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ἐξάλει-

* Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Οἱ Νεομάρτυρες, σελ. 26 κ. ἐ. «Τῆνος», ἔκδοσις γ', Ἀθήναι 1970.

ψιν τῆς ἁμαρτίας των, ἀλλὰ ἤθελον νὰ τὴν ἐξαλείψουν μὲ τὸ μαρτυρικὸν αἷμα. Αὐτοὶ κατὰ κανόνα μετέβαινον εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, ἔμενον ἐκεῖ δι' ἓνα χρονικὸν διάστημα, ἔστερεώνοντο εἰς τὴν πίστιν καὶ κατόπιν ἐπέστρεφον εἰς τὸν τόπον, ὅπου εἶχον ἀπαρνηθῆ τὸν Χριστὸν, ὠμολόγουν τὴν Χριστιανικὴν των πίστιν καὶ ὑφίσταντο δι' αὐτὴν τὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Οἱ Τοῦρκοι ὑπῆρξαν ἐπινοητικώτατοι καὶ σκληρότατοι εἰς τὰ βάσανα, σωματικὰ καὶ ψυχικά. Πολλὰς φοράς τὰ παρέτεινον διὰ πολὺν χρόνον μὲ βάρβαρον πείσμα καὶ θηριωδίαν. Ἀξιοθαύμαστος ἦτο ἡ καρτερία τῶν μαρτύρων. Ὅσοι ἐγένοντο θεαταί, μὲ κατάπληξιν παρηκολούθουν τὸν ἠρωϊσμὸν καὶ τὸν ἱερόν των ἐνθουσιασμόν. Ὁ Ὀρθόδοξος λαὸς μὲ ἀπροσμέτρητον καὶ ἁγίαν τιμὴν ἐλάμβανε τὰ λείψανα αὐτὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ τὰ διεφύλαττε καὶ τὰ ἐτίμα καὶ τὰ ἐλιτάνευεν. Πολλὰς φοράς ἠγόραζε τὰ ἅγια σώματά των, δίδοντας εἰς τοὺς φιλαργύρους βασιανιστὰς ὑπέρογκα χρηματικὰ ποσά. Καὶ ἄλλοτε ὕμνει μὲ τὴν ἀπλήν καὶ τόσον θερμὴν καὶ πηγαίαν λαϊκὴν μουσαν τοῦ τὰ κατορθώματά των. Ἐπαιρνεν ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ σκληρόν των μαρτύριον μίαν φοράν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἱερά των λείψανα, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δύναμιν καὶ ἀπαντοχίην, χάριν καὶ ἐνίσχυσιν, ἐλπίδα καὶ εὐλογίαν καὶ ἔστερεώνετο εἰς τὸ Ὀρθόδοξον Χριστιανικὸν καὶ Ἑλληνικὸν του φρόνημα. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας κατέτασεν ἀργότερον τοὺς νεομάρτυρας εἰς τὸν χορὸν τῶν ἁγίων μὲ ἐπίσημον ἀνακήρυξιν καὶ καθορισμὸν τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἑορτῆς των. Ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας, ἦτο ἔκφρασις τῆς πίστεως καὶ τοῦ φρονήματος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ τοὺς νέους τούτους μάρτυρας. Ὁ ἴδιος αὐτὸς πιστὸς λαὸς μὲ τὴν γραφίδα μορφωμένων καὶ ὀσίων τέκνων του, ἔγραφε τὸ μαρτυρολόγιόν των, τὸ λεγόμενον συναξάρι, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἁσματικὴν των ἀκολουθίαν. Εἰς αὐτὰ τὰ μαρτυρολόγια τῶν νεομαρτύρων ἀναφερόμενος ὁ Καθηγητὴς Γεράσιμ. Κονιδάρης γράφει: «Τὸ ἀξιομίμητον παράδειγμα τῶν μαρτύρων τούτων ὑπῆρξε νέα πηγὴ πνευματικῆς ἐνδυναμώσεως τῶν Χριστιανῶν ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτῶν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς θρησκείας τοῦ Ἐθνους. Ἡ λατρεία τῶν τοπικῶν νεομαρτύρων ἀπετέλει ἀφορμὴν ἀναζωογονήσεως τῆς πίστεως εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν πατρίδα, ἐνῶ τὰ μαρτυρολόγια αὐτῶν ἀπέβησαν κοινὸν ἀνάγνωσμα τῶν Ἑλλήνων».

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΠΡΟΛΗΨΙΝ ΤΩΝ ΔΙΑΖΥΓΙΩΝ

2) Ποιμαντική αγωγή κατά τήν ἐφηβικήν ἡλικίαν.

Ἡ προπαρασκευὴ αὐτὴ πρέπει νὰ προσλάβῃ ἐντονώτερον χαρακτῆρα καὶ νὰ γίνῃ μὲ τρόπον προσεκτικώτερον κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν. Ἡ ἐπαναστατικότης τοῦ νέου κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτὴν, ἡ ἄρνησις του νὰ ὑποταχθῇ εἰς μεγαλυτέρους, ἀλλὰ καὶ νὰ δεχθῇ τὸν περιορισμὸν ποὺ ἐπιβάλλουν οἱ θεσμοὶ ὅπως ὁ οἰκογενειακός, ἡμπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ κλονισμὸν τῆς ἱερότητος τῆς οἰκογενείας. Ἄν μάλιστα τὸ οἰκογενειακὸν του περιβάλλον νοσῇ, τότε τὸ πρᾶγμα γίνεται περισσότερον ἐπικίνδυνον.

Μέσα του κλονίζεται ὁ ἴδιος ὁ θεσμός. Τὰ ὅσα κακὰ καὶ νοσηρὰ βλέπει καὶ ἀκούει ἀπὸ τοὺς γονεῖς του ξεθωριάζουν εἰς τὴν συνείδησίν του τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου. Οἱ φράσεις μάλιστα ποὺ ἀκούει πολλάκις ἀπὸ τὸν ἕνα ἢ καὶ ἀπὸ τοὺς δύο γονεῖς «θὰ σὲ χωρίσω, θὰ διαλύσω τὸν γάμον, θὰ ζητήσω διαζύγιον» ἀποτελοῦν ἀληθινὸν σφυροκόπημα καὶ κατὰ τῆς συζυγίας καὶ κατὰ τῆς οἰκογενείας.

Δύσκολον καθίσταται τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς προγαμιαίας προετοιμασίας τῶν ἐφήβων ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους. Ἐδῶ χρειάζεται καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτεία διὰ τοῦ Σχολείου νὰ ἀνεύρῃ τρόπους καὶ μέσα θεραπείας τοῦ κακοῦ καὶ στερεώσεως εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἐφήβων τοῦ κλονιζομένου κύρους τοῦ γάμου καὶ γενικώτερον τῆς οἰκογενείας. Ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν Κατηχητικῶν της, διὰ ραδιοφωνικῶν καὶ τηλεοπτικῶν ἐκπομπῶν, διὰ φυλλαδίων εἰδικῶς ἀπευθυνομένων πρὸς τὴν ἡλικίαν αὐτὴν θὰ ζητήσῃ νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἐφήβων τὴν ἱερότητα τῆς ἐγγάμου καὶ οἰκογενειακῆς ζωῆς.

Θὰ προσβλέπη νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ἐφήβους, ὅτι ἡμποροῦν καὶ αὐτοὶ νὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἐπούλωσιν τῶν οἰκογενειακῶν πληγῶν μὲ τὸ ἀνώτερον ἦθος των, μὲ τὴν στοργὴν καὶ τὴν ἀγάπην, μὲ τὴν προσφυγὴν τους εἰς τὸν Χριστὸν διὰ τῆς προσευχῆς, ὁ Ὅποιος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύσῃ τὴν νόσον καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀγάπην μεταξὺ τῶν συζύγων καὶ νὰ ἐδραιώσῃ τὴν οἰκογενειάν των κατὰ τρόπον ἀδιάσπαστον πλέον.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 182 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5-6 τεύχους.

"Έτσι ὁ ἔφηβος γίνεται πλέον ἀγωνιστῆς τοῦ καλοῦ, παράγων οἰκογενειακῆς εὐσταθείας, ὄργανον τοῦ Θεοῦ πρὸς συμφιλίωσιν τῶν διισταμένων συζύγων καὶ περισώσεως τοῦ κινδυνεύοντος οἰκογενειακοῦ σκάφους.

3) Ποιμαντικὴ προγαμιαία ἀγωγή τῆς σπουδαζούσης, ἐργαζομένης καὶ στρατευομένης νεότητος.

Ἐκεῖ πού τὸ ποιμαντικὸν ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ ἐκδηλωθῇ περισσότερον ἔντονον εἶναι ἐπίσης ἡ σπουδάζουσα, ἡ ἐργαζομένη καὶ στρατευομένη νεότης.

Πρόκειται διὰ τὴν μετεφηβικὴν ἡλικίαν ἀπὸ τοῦ 18ου ἕως τοῦ 25ου ἔτους.

Οἱ νέοι τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἔχουν ἀρκούντως χειραφετηθῆ.

Οὗτοι κατὰ κανόνα ἔχουν τελειώσει πλέον τὸν δεῦτερον κύκλον τῶν σπουδῶν των εἴτε αὐτὸ εἶναι Γυμνάσιον εἴτε τεχνικὴ ἐκπαίδευσις. Ὁ νέος καὶ ἡ νέα εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτὴν δὲν ἐλέγχεται ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ τὸ σχολεῖον ὅπως προηγουμένως, διὰ τοῦτο ἔχουν ἀνάγκην εἰδικῆς ποιμαντικῆς καθοδηγήσεως ὡς πρὸς τὸ φλέγον καὶ τεραστίας σημασίας θέμα τοῦ μελλοντικοῦ γάμου.

Δὲν πρέπει νὰ ἀφήσῃ ἡ Ἐκκλησία τὴν προγαμιαίαν κατήχησιν καὶ ἀγωγήν τῶν νέων εἰς τὴν διάθεσιν τῆς τρεχούσης φιλολογίας τοῦ κακοῦ ἐντύπου καὶ τῶν φθοροποιῶν θεαμάτων, τὰ ὅποια ἐπιδρῶν δυσμενῶς ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως ὑγιῶν περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας ἀντιλήψεων. Ἐντεῦθεν κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτὴν εἰς μὲν τοὺς νέους ὄχι σπανίως ἡ οἰκογένεια ἔπαυσε πλέον νὰ ἀποτελῇ τὸ ἱερὸν ἐνδιαίτημα τὸ ἄξιον παντὸς σεβασμοῦ, ὁ δὲ γάμος δὲν ἀποτελεῖ διὰ τὴν ἡλικίαν αὐτὴν θέμα ἀμεσώτατα ἐνδιαφέρον. Ἴσως εἰς ἀρκετὰς νεάνιδας τὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι διαφορετικόν. Ἐχουν ὅμως καὶ αὐταὶ περὶ οἰκογενείας καὶ περὶ γάμου ἀντιλήψεις κατὰ κανόνα ριζοσπαστικὰς ἀν μὴ καὶ νοσηράς.

Ἐδῶ χρειάζεται πλέον ἡ Ἐκκλησία νὰ ἔχη μελετημένον πρόγραμμα καὶ σύστημα ἐργασίας, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ζητήσῃ νὰ ἐπιρεάσῃ τὴν σκέψιν καὶ τὰ αἰσθήματα τῆς νεότητος καὶ νὰ ἐμπεδώσῃ εἰς τὴν συνείδησιν των τὸ φρόνημα ὅτι ἡ οἰκογένεια, παρόλους τοὺς κλυδωνισμοὺς πού ὑφίσταται εἰς τὴν ἐποχὴν μας, εἶναι τὸ μόνον πού ἔμπορεῖ νὰ διασφαλίσῃ εἰρηνικὴν καὶ ὑγιᾶ ζωὴν καὶ πρόδον

ἐπαγγελματικὴν ἢ ἐπιστημονικὴν εἰς τὴν ἀπὸ μυρίους κινδύνους ἀπειλουμένην νεότητα. Ἐὰν ὁ κόσμος τῶν νέων τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἀφεθῆ ἢ ἀδηλητηριάξεται ἀπὸ τὰ τόσα ἀντιοικογενειακά δηλητήρια ποῦ κυκλοφοροῦν εὐρύτατα σήμερα καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰς ἐξαλλωσύνας τὰς καταλυτικὰς τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, τότε τὸ μέλλον ἀπὸ οἰκογενειακῆς ἀπόψεως διὰ τὸν γάμον θὰ εἶναι σκοτεινόν. Δι' ὃ εἶναι ἀναγκαῖον ἢ Ἐκκλησία νὰ ἀντιπαραθέσῃ τὴν περὶ γάμου καὶ οἰκογενείας χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ὥστε νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν πλήμμυραν τῶν ὡς ἄνω ἐπιδράσεων.

Ἐνθα ἀφήγησις, μετάδοσις ὠρισμένων γνώσεων περὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ δὲν ἀρκεῖ. Πρέπει νὰ γίνῃ διδασκαλία μὲ πνοὴν καὶ δύναμιν. Νὰ τονίζεται ὅτι ὁ γάμος εἶναι μυστήριον μέγα, ὡς καὶ τὸ ἀδιάλυτον τοῦ γάμου.

Εἰδικὰ διὰ τὴν στρατευομένην νεότητα ἡ ἐργασία αὐτὴ πρέπει νὰ προσλάβῃ οὐσιαστικὸν χαρακτῆρα. Διότι εἰς αὐτὴν περιλαμβάνεται καὶ ἡ νεότης τῆς ὑπαίθρου, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι ἀγνοτέρα καὶ ὀλιγώτερον μολυσμένη ἀπὸ τὰ μολύσματα τῶν μεγαλοπόλεων. Οἱ στρατιῶται, μακρὰν ὄντες ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν των, εὐκολώτερον θὰ ἀκούσουν ὅτι ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας θὰ τοὺς κηρύσῃ ἢ Ἐκκλησία. Ἄν μάλιστα ἐπιδιωχθῆ ἐπισταμένη διαφώτισις δι' εἰδικῶν φυλλαδίων ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου αὐτοῦ θέματος καὶ ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ γάμου, ἀσφαλῶς ἡ στρατευομένη νεότης θὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ μυρίους ὅσους κινδύνους καὶ θὰ χωρήσῃ αὐρίον εἰς τὴν ἴδρυσιν ἀληθινὰ ὑγιῶν Χριστιανικῶν Οἰκογενειῶν.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΚΩΝ. ΣΤ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθήναι (140).

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

**ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΝΟΡΙΑΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΝΕΟΤΗΤΟΣ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ***

Ὁ Μακαριώτατος, λαβὼν ἐν συνεχείᾳ τὸν λόγον, εἶπε τὰ ἀκόλουθα:

« Ἀγαπητοί μου,

»Τὰ σημερινὰ ἐγκαίνια ἔχουν πολὺ ἐδρυτέραν σημασίαν ἐνὸς τοπικοῦ γεγονότος. Καθὼς εἶπεν ὁ πατὴρ Ἀντώνιος, εἶναι ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἱστορικὴ διὰ τὸ προάστιον τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, τὸ ὁποῖον τελευταίως τόσῃν ἀνάπτυξιν ἔχει λάβει καὶ ἔγινε πραγματικὴ πόλις. Ἀλλὰ τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν ἔχει σημασίαν μόνον διὰ τὴν Ἁγ. Παρασκευήν, ἔχει γενικωτέραν σημασίαν.

»Ὅπως πρὸ 18 μηνῶν, ὅταν ἠνοιγέτο τὸ πρῶτον «Σπίτι Γαλήνης τοῦ Χριστοῦ» διὰ τοὺς ὑπερήλικας, εἶχεν λεχθῆ ὅτι εἶναι τὸ πρῶτον καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐπακολοθησῇ μία μακρὰ σειρά ὁμοίων ἰδρυμάτων, τὸ ἴδιο πρέπει νὰ εἴπωμεν καὶ σήμερον, ἐὰν θέλωμεν νὰ εἴμεθα εὐχαριστημένοι καὶ ἡσυχοί, ὅτι ἐπράξαμεν τὸ καθήκον μας ἐναντι τῶν ἀδελφῶν μας, τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν μας, τῶν παιδιῶν μας, τὰ ὁποῖα ἐδέχθη εἰς τὴν ἀγάλην του καὶ τὰ πῆρε κοντὰ του ὁ Κύριός μας, ὄχι μεταφορικῶς, ἀλλὰ πραγματικῶς. Βεβαίως καὶ τὸ Κέντρον αὐτὸ χρειάζεται πολλὰ διὰ νὰ συμπληρωθῇ. Ἀλλὰ διὰ νὰ εἴπωμεν ὅτι φέρομεν ἀξίως τὸ τίμιον ὄνομα τοῦ Κυρίου καί, ὅτι, ὅπως Ἐκεῖνος, ἔτσι καὶ ἐμεῖς ἔχομεν ἀγκαλιάσει τὰ παιδιά μας, τὴν νεότητα, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἱκανοποιήσῃ τὸ γεγονός ὅτι ἐδημιουργήθη ἓνα μόνον «Σπίτι Γαλήνης τοῦ Χρι-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 186 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5-6 τεύχους.

στοῦ διὰ τοὺς νέους) ἀλλὰ ἡ ἰδρῦσις πολλῶν, ἴσως πολὺ περισσοτέρων ἀπὸ τὰ «Σπίτια Γαλήνης τοῦ Χριστοῦ» διὰ τοὺς ὑπερήλικας.

»Υπάρχουν τώρα διὰ τοὺς ὑπερήλικας 40 («Σπίτια») καὶ περισσότεραι ἀπὸ 60 («Ομάδες Ἐλευθέρως Διαβιούντων Ὑπερηλικῶν»), δηλαδή ἄνω τῶν 100 κέντρων δι' ὑπερήλικας εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Τὰ κέντρα αὐτὰ ὀργανώθησαν, καθὼς θὰ γνωρίζετε, εἰς τὸ διάστημα τῶν 18 αὐτῶν μηνῶν. Δηλαδή ἐγκαινιάσθησαν 5 περίπου κέντρα κάθε μῆνα.

»Ἀλλά, ἐὰν θέλωμεν νὰ εἴμεθα ρεαλισταί, πρέπει νὰ μὴ σκεπτόμεθα μόνον καὶ κυρίως τὸν κόσμον ὃ ὁποῖος φεύγει, ἀλλὰ ὅλοι μαζί πρέπει νὰ ἐντείνωμεν τὴν προσπάθειάν μας διὰ τὸν κόσμον ὃ ὁποῖος ἔρχεται. Δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ λάβουν εἰς τὰ χέρια τὴν τύχας τῆς Πατρίδος μας καὶ τὴν κατεύθυνσιν τοῦ μέλλοντος. Διὰ τοὺς νέους. Διὰ τὰ παιδιὰ μας.

»Ὁ,τιδήποτε καὶ ἂν πράξωμεν διὰ τὰς ἄλλας ἡλικίας, ἐὰν δὲν κάμωμεν τὸ χρέος μας, ἐὰν δὲν ἀγκαλιᾶσωμεν τὰ παιδιὰ μας, δὲν θὰ ἔχωμεν ἐπιτύχει τίποτε. Διότι ἡμεῖς θὰ φύγωμεν. Ὅ,τι παραδώσωμεν, ὅσον μεγάλο καὶ ἂν εἶναι, ἐὰν δὲν τὸ παραδώσωμεν εἰς ἄξια καὶ καταλλήλως προετοιμασμένα χέρια, θὰ καταστραφῇ. Ἐπομένως δὲν θὰ ἔχωμεν ἐπιτύχει τίποτε.

»Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἐὰν ἡ ἰδρῦσις τῶν «Σπιτιῶν Γαλήνης τοῦ Χριστοῦ» ἦτο ἓνα χρέος πρὸς τοὺς ὑπερήλικας, πρὸς τοὺς γονεῖς μας, πρὸς τοὺς παπποῦδες μας, τὸ ἄνοιγμα τῶν Κέντρων Νεότητος εἶναι ὄχι μόνον χρέος, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπιθυμῶ ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς νὰ κάμω μίαν ἐκκλησίαν: Πρῶτον τὸ Κέντρον αὐτό, ὅπως εἶπε καὶ ὁ π. Ἀντώνιος, νὰ εὔρη τὴν κατάλληλόν του θέσιν· νὰ ἔχη τὰς ἐδκολίας ποῦ τοῦ χρειάζονται διὰ νὰ παράσχη τὰς δυνατότητας εἰς τὰ παιδιὰ μας· νὰ γίνῃ ἡ ζεστὴ φωλιά, τὴν ὁποῖαν ζητοῦν καὶ τὴν ὁποῖαν δὲν πρέπει νὰ τὴν εὔρου ἀλλοῦ, ἀλλὰ κοντὰ εἰς τὴν στοργὴν τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ δεύτερον, νὰ μὴ εἶναι τὸ μοναδικὸν Κέντρον. Ἀντιθέτως νὰ ἀρχίσῃ πάλιν καὶ ἐδῶ ἓνας παρόμοιος ἀγὼν, μᾶλλον ἀκόμη ἐντονώτερος παρ' ὅτι διὰ τοὺς ὑπερήλικας, καὶ συντόμως, εἰς ὀλίγους μῆνας, τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλον νὰ γίνωνται τὰ ἐγκαίνια τῶν «Σπιτιῶν Γαλήνης τοῦ

Χριστοῦ διὰ τοὺς νέους). Νὰ εἶναι («Σπίτια») ἀγῶνος δι' ἡμᾶς διὰ τὰ δεξιῶμεν τὴν ἀγάπην μας πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ἀγῶνος τῶν ἰδίων τῶν νέων. Διότι, ἐὰν οἱ ἴδιοι οἱ νέοι, κορίτσια καὶ ἀγόρια, μικρότεροι ἀλλὰ κυρίως μεγαλύτεροι, δὲν ἀγωνισθοῦν εἰς τὸν στίβον αὐτόν, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτελέσωμεν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον χρειάζεται.

»Δι' αὐτὸ θὰ μοῦ ἐπιτρέψουν τώρα τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα παρίστανται τὴν στιγμὴν αὐτὴν εἰς τὴν ὠραίαν αὐτὴν συγκέντρωσιν, νὰ ἀπευθύνω εἰς αὐτὰ καὶ δι' αὐτῶν εἰς ὅλα τὰ παιδιά τοῦ προαστίου καί, θὰ ἔλεγα, εἰς ὅλα τὰ παιδιά τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἐπιτρέπατέ μου νὰ σᾶς εἴπω, ὅτι καὶ μεῖς καὶ σεῖς, τραβῶντας ὄχι πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ πρὸς τὰ ἀριστερά, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἐπάνω, ὅπου γίνεται κανεὶς πραγματικὸς ἄνθρωπος, ἐπιτυχημένος καὶ εὐτυχισμένος ἄνθρωπος, ὅλοι ἐμεῖς, πρέπει νὰ ἐπιτελέσωμεν αὐτὸ τὸ ὠραῖον, τὸ ὁποῖον μᾶς καλεῖ νὰ ἐπιτελέσωμεν καὶ ἡ Πατρίς μας καὶ ὁ Χριστός. Νὰ γίνωμεν δηλαδὴ ἀξιοὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον Ἐκεῖνος μᾶς ἔχει χαρίσει, καὶ τῆς Πατρίδος μας, τοῦ ὁποῖου μᾶς ἔχει ἀξιώσει νὰ εἴμεθα κληρονόμοι.

»Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶναι ἡ τυχαία πατρίς, ὅπως τόσες ἄλλες πατρίδες εἰς τὸν κόσμον. Εἶχε καὶ ἔχει ἀπὸ χιλιάδες χρόνια τώρα ἓνα μέγαν προορισμό.

»Αὐτὸν ἃς κοιτάξωμεν, ἀγαπητά μου παιδιά, καὶ σεῖς καὶ μεῖς. ἐνδυναμωμένοι μὲ τὴν χριστιανικὴν μας πίστιν, ὅσο δυνάμεθα τελειότερον, ὥστε νὰ γίνωμεν ἐκλεκτοὶ Ἑλληνας καὶ πραγματικοὶ Χριστιανοί».

Ἡ ἑορτὴ ἔκλεισε μὲ ἀπαγγελίας καὶ τὴν φήμην τοῦ Μακαριωτάτου. Κατὰ τὴν τελετὴν ἔψαλλον τὰ κορίτσια τοῦ Μέσου Κατηχητικοῦ Σχολείου Θηλέων Ἀγίας Παρασκευῆς, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς μουσικῆς κ. Χρήστου Χατζηνικολάου.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς τελετῆς ἐδόθη δεξιῶσις εἰς τὸ Δημοτικὸν Μέγαρον πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῆς ἀκολουθίας Αὐτοῦ.

Αἶδεσ. Δρ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΙΚΟΥ*

8. Ὁ «νεομισμένος χρόνος» παραμονῆς εἰς ἕκαστον βαθμόν.

Διὰ νὰ εἶναι ἔγκυρος ἡ χειροτονία ἀπαιτεῖται νὰ ἔχη παρέλθει ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς χειροτονίας εἰς τὸν ἀμέσως κατώτερον βαθμόν. Ὡστε οὐδεὶς ἐκ τῶν «λαϊκῶν ἢ μοναχῶν, ἀθρόον εἰς τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὕψος ἀνάγεσθαι, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βαθμοῖς ἐξεταζόμενος πρότερον, οὕτω τῆς ἐπισκοπῆς τὴν χειροτονίαν ὑποδέχεσθαι»⁷². Ἐὰν «μέχρι τοῦ νῦν», ἀναφέρει ἐν συνεχείᾳ ὁ κανὼν, «ἀπὸ τῶν λαϊκῶν ἢ μοναχῶν τινες» ἠξιώθησαν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, ἕνεκα χρείας καὶ διότι εἶχον διαπρέψει εἰς τὴν ἀρετὴν, «τοῦ λοιποῦ μηκέτι τοῦτο γίνεσθαι». Πρέπει ἀπαραιτήτως ὁ χειροτονούμενος νὰ συμπληρώσῃ «τὸν νεομισμένον ἐν ἑκάστῳ τάγματι χρόνον»⁷³. Ἴνα δὲ γνωσθῇ «τοῖς πᾶσιν ἢ πίστις αὐτοῦ, ἢ τῶν τρόπων καλοκαγαθία, ἢ στερρότης καὶ ἢ ἐπιείκεια», πρέπει τὸ μῆκος τοῦ χρόνου παραμονῆς ἐν ἑκάστῳ τάγματι νὰ εἶναι «οὐκ ἐλάχιστον»⁷⁴. Πόσον ἀκριβῶς εἶναι τοῦτο τὸ μῆκος, οὐδαμοῦ ὀρίζεται. Ὁ 5ος κανὼν τῆς 8ης ἐν Κων/λει ψευδοοικουμενικῆς τῶν Λατίνων Συνόδου, ἣτις κατεδίκασε τὸν Φώτιον καὶ ἀνεγνώρισε τὸ πρωτεῖον τοῦ Πάπα ἐν ἔτει 869/870, ὅστις ὥριζε τὸ ἐλάχιστον χρονικὸν ὄριον τῆς παραμονῆς εἰς ἕκαστον βαθμόν, δὲν ἰσχύει, διότι αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς ἀνετράπησαν ὑπὸ τῆς μετὰ δεκαετίαν, ἦτοι τὸ 879, συνελθούσης Συνόδου, ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνο. Συνεπῶς, ὁ προσδιορισμὸς τῆς συντημήσεως ἢ ἐπιμηκύν-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 191 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5-6 τεύχους.

72. Καν. 17 Πρωτοδ.

73. Ὁμοίως ὡς ἄνω.

74. Καν. 10 Σαρδ.

σεως τοῦ χρόνου παραμονῆς εἰς ἕκαστον βαθμὸν ἐναπόκειται εἰς τὴν ἔλλογον κρίσιν τοῦ χειροτονούντος ἐπισκόπου, ὅστις λαμβάνει σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τοῦ τὴν προσωπικότητα τοῦ χειροτονουμένου. Τοιαῦτα παραδείγματα ἔχομεν πολυάριθμα, κατὰ τὴν Βυζαντινὴν κυρίως περίοδον, ὡς λ.χ. τὸ τοῦ Φωτίου, τοῦ Ἀρσενίου ἐν ἔτει 1254, τὸ τοῦ Γρηγορίου Β' ἐν ἔτει 1283 κ. ἄ., τῶν ὁποίων ὁ χρόνος παραμονῆς εἰς τὸν ἀμέσως κατώτερον ἱερατικὸν βαθμὸν συνετημήθη εἰς τὸ ἐλάχιστον.

Τὸ ἐξάμηνον χρονικὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον προβλέπει ἡ Ἰουστινιάνειος ν. 6 (ἔτ. 535) διὰ τὴν χειροτονηθῆ τις ἐπίσκοπος, τὸ τρίμηνον τῆς ν. 123 (ἔτ. 546, τοῦ ἰδίου) ἀπὸ τῆς εἰς διάκονον χειροτονίας του, αἱ ἐπτὰ ἡμέραι ἐν ἐκάστῳ βαθμῷ, ὡς ἀναφέρει ὁ Βαλσαμών⁷⁵, ἡ πενταετία μεταξὺ δύο χειροτονιῶν τοῦ Milasch, ἡ δεκαετία, ἡ ὁποία ἀπητεῖτο ἀπὸ τῆς εἰς τὸν πρῶτον ἱερὸν βαθμὸν χειροτονίας τοῦ ὑποψηφίου πρὸς ἀρχιερατείαν, βάσει τοῦ Ν. 4326/1963, ἄρθρ. 1 § 3 καὶ πᾶσα ἄλλη ἄγραφος ἢ γραπτὴ ἐκκλησιαστικὴ συνήθεια ἢ νόμος, σήμερον ἔχουν ἀπρακτῆσαι. Μάλιστα δὲ διὰ τοῦ Ν.Δ. 126/17 Φεβρουαρίου 1969, ἄρθρ. 52, «καταργεῖται πᾶσα ἄλλη διάταξις ἀντικειμένη εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος⁷⁶». Δύναται ἐπίσης νὰ γίνῃ, κατὰ τὰ νῦν κρατοῦντα παρ' ἡμῖν, τὴν μίαν ἡμέραν ἢ εἰς διάκονον χειροτονία καὶ τὴν ἐπομένην ἢ εἰς πρεσβύτερον, ὅταν μάλιστα πρόκειται περὶ ὑποψηφίων ἐφημεριακῶν θέσεων. Εἰς τοὺς κατωτέρους κληρικούς δὲν ἰσχύει ἡ δοκιμασία «ἐν ἐκάστῳ τάγματι». Ὡς ἐκ τούτου, συνήθως, ἡ χειροθεσία εἰς ὑποδιάκονον γίνεται τὴν αὐτὴν ἡμέραν μὲ τὴν εἰς διάκονον χειροτονίαν.

Εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν χειροθεσίαν εἰς ὑποδιάκονον πρέπει νὰ παρέλθῃ ἔτος, τοῦλάχιστον, ἀπὸ τῆς κτήσεως τῆς ιδιότητος τοῦ κατωτέρου κληρικοῦ, διὰ δὲ τὴν χειροτονίαν εἰς διάκονον καὶ πρεσβύτερον τρίμηνον ἀπὸ τῆς εἰς τὸν ἀμέσως κατώτερον βαθμὸν καὶ διὰ τὸν ἐπίσκοπον πενταετία ἀπὸ τῆς εἰς πρεσβύτερον⁷⁷.

9. Ἡ οἰκογενειακὴ κατάστασις. Αὕτη ἐνέχει σήμερον ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα διὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ

75. Ἐν Συντάγματι, τ. Β', σελ. 703.

76. Σημείωσις: Τὸ ἄρθρον 51 τοῦ Ν.Δ. 126/17 Φεβρουαρίου 1969 § 3, ἐπιτρέπει σήμερον τὴν ἰσχύον τοῦ Α.Ν. 3/10 Μαΐου 1967, ἄρθρ. 2 καὶ 3.

77. Codex jur. can., cc. 331, 977-978 καὶ Ἀ. Χριστοφιλόπουλος... σελ. 142 (Σημ. 16).

ὑποψηφίου καὶ μάλιστα τὸ ἔγγαμον ἢ τὸ ἄγαμον αὐτοῦ. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, οὐδεμίαν σημασίαν εἶχεν, ἐὰν ὁ ὑποψήφιος κληρικός ἦτο ἔγγαμος ἢ ἄγαμος. Πλεῖστα ὅσα παραδείγματα ἐγγάμων κληρικών, ὄχι μόνον διακόνων καὶ πρεσβυτέρων, ἀλλὰ καὶ ἐπισκόπων, μαρτυροῦν, ὅτι ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία δὲν ἔκαμνε διάκρισιν ἐγγάμων ἢ ἀγάμων.

Κατ' ἀρχὰς ἀπεφεύγετο μόνον ὁ μετὰ τὴν χειροτονίαν γάμος. Κατὰ τὴν Α' Οἰκ. Σύνοδον (325) ὑπεβλήθη πρότασις ἀπὸ τὸν Ὅσιον Κορδοῦης, «ὥστε τοὺς ἱερωμένους (ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους καὶ διάκονους) μὴ συγκαθεύδειν ταῖς γαμεταῖς». Ἀντέδρασεν, ὅμως, ὁ Ὅσιος Παφνούτιος, ἐπίσκοπος Αἰγύπτου, ὅστις ἔπεισε τὴν Σύνοδον, λέγων: «μὴ βαρὺν ζυγὸν ἐπιθεῖναι τοῖς ἱερωμένοις ἀνδράσι· τίμιον εἶναι καὶ τὴν κοίτην καὶ αὐτὸν ἀμίαντον τὸν γάμον». Καὶ ἐτόνισεν, ἐκεῖνος, ὅστις διῆγεν ἐν αὐστηρᾷ ἐγκρατεῖᾳ, ὅτι, ἐὰν ἐγενικεύετο ἡ ἀρχαία συνήθεια (ἐχαρακτηρίζετο «ἀρχαία παράδοσις», ἄγνωστον ἀπὸ πότε αὕτη ἦρχισεν), θὰ ἐβλάπτετο ἡ Ἐκκλησία. Καὶ οὕτω ἐπέεισθη «πᾶς ὁ τῶν ἱερωμένων σύλλογος»⁷⁸.

Ἄλλας ἀρχαιοτέρας μαρτυρίας ἔχομεν τὰς ἐπομένας. Ἡ Σύνοδος τῆς Ἀγκύρας (314) ἐπέτρεπεν εἰς διακόνους νὰ τελέσουν γάμον καὶ μετὰ τὴν εἰς διάκονον χειροτονίαν των, ἐφ' ὅσον ὅμως εἶχον δηλώσει τοῦτο προηγουμένως⁷⁹. Ὁ κανὼν οὗτος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, δὲν εἰσήγαγε χαλαρὰν ἀρχὴν, ἀλλὰ περιώρισεν ὑπάρχουσαν χαλαρωτέραν τοιαύτην. Διότι ἡ Σύνοδος τῆς Νεοκαισαρείας (μετὰ τὸ 314) ῥητῶς ἀπηγόρευσε τὸν μετὰ τὴν χειροτονίαν γάμον τῶν πρεσβυτέρων⁸⁰. Παραδείγματα ἐπισκόπων, τελεσάντων γάμον μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἀσφαλῶς δὲν θὰ ὑπῆρχον, διότι οὐδεμίαν σχετικὴν πληροφορίαν ἔχομεν. Οἱ δύο κανόνες (10 Ἀγκύρας καὶ 1 Νεοκ.) μαρτυροῦν, ὅτι ἡ γενικὴ ἀγαμία τῶν ἱερωμένων ἦτο ἀπλῶς συνήθεια, ὡς ἠνόμασεν αὐτὴν ὁ Ὅσιος Παφνούτιος ἐν τῇ Α' Οἰκ. Συνόδῳ καὶ ὄχι νόμος. Αἱ ποιμαντορικαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου ἐπέτρεπον ἕνα μόνον γάμον πρὸ τῆς χειροτονίας⁸¹. Ὡς ἐκ τούτου, ἀπόπειρα τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης Καλλίστου (220) νὰ γίνωνται δεκτοὶ εἰς τὸν κλῆρον δίγαμοι καὶ τρίγαμοι καὶ νὰ τελῆται γάμος μετὰ τὴν χειροτονίαν, δὲν εὐωδόθη.

78. Migne P.G., τ. 67, σ. 161-164 καὶ Πρβλ. Migne P.G., τ. 67, σ. 927.

79. Καν. 10 Ἀγκύρας.

80. Καν. 1 Νεοκ.

81. Α' Τιμ. γ', 2 καὶ Τίτ. α', 6.

Εἰς τὴν Δύσιν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Ἀνατολήν, ὁ γάμος ἐθεωρήθη ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἱερωσύνην. Πρώτη ἡ Σύνοδος τῆς Ἑλβίρας (μετὰ τὸ 300) ὥρισε τὴν ἀγαμίαν καὶ τῶν τριῶν τῆς ἱερωσύνης βαθμῶν. Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη, προκληθεῖσα ἐκ τῶν ἀναγκῶν τῆς Δύσεως καὶ προερχομένη ἐκ δυτικῆς Συνόδου, εἶχεν ἰσχὺν μόνον ἐν τῇ Δύσει⁸². Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐμμένει καὶ σήμερον εἰς τὴν γενικὴν ἀγαμίαν, παρ' ὅλας τὰς ἀντιδράσεις καὶ τὰ σοβαρὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζει εἰς τοὺς κόλπους τῆς.

Ἀντιθέτως, ἡ Ἐκκλησία τῶν Προτεσταντῶν, ὅσοι τοῦλάχιστον δέχονται τὸ μυστήριον τῆς ἱερωσύνης, δέχεται εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου ἀδιακρίτως ἐγγάμους καὶ ἀγάμους.

Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν τὸ μέτρον τῆς γενικῆς ἀγαμίας δὲν εὔρεν ἀπήχησιν. Ἀπηγορεύθη μόνον ἡ χειροτονία εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἐπισκόπου προσώπων, ἅτινα διετέλουν κατὰ τὸν χρόνον τῆς χειροτονίας ἐν γάμῳ⁸³. Ἡ περαιτέρω κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον ἀπαγόρευσις τῆς εἰς ἐπίσκοπον χειροτονίας προσώπων, ἅτινα εἶχον κατιόντας ἐκ προϋπάρχοντος γάμου, κατηργήθη διὰ τῆς Νεαρᾶς 2 Λέοντος ΣΤ' τοῦ Σοφοῦ, ἀλλ' ἐπανεφέρθη εἰς ἰσχὺν δι' ἀποφάσεως τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου ἐν Κων(λεῖ) τὸ 1798⁸⁴. Σήμερον, παρ' ἡμῖν χειροτονοῦνται ἐπίσκοποι μόνον ἄγαμοι⁸⁵, πρεσβύτεροι δὲ καὶ διάκονοι ἀδιαφόρως ἐγγαμοὶ ἢ ἄγαμοι⁸⁶. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια οἱ χειροτονοῦμενοι ἄγαμοὶ κληρικοὶ νὰ κείρωνται προηγουμένως ἐν μοναστηρίῳ μοναχοί. Διὰ τοὺς κατωτέρους κληρικούς, πολλῶ μᾶλλον, ὁ γάμος μετὰ τὴν χειροθεσίαν δὲν ἀπαγορεύεται. Καλὸν ὅμως εἶναι, «εἰ βούλοιντο γάμῳ προσομιλεῖν, πρότερον ἀρμόζεσθαι καὶ οὕτω τῇ χειροθεσίᾳ προσέρχεσθαι». Τοῦτο εἶναι πρέπον, κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῆς Ἐκκλησίας διάταγμα, «ἵνα μὴ μετὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάβασιν πάλιν ἐπὶ

82. Βλ. Β. Στεφανίδου: Ἐκκλ. Ἱστορία, Ἀθῆναι 1959, σελ. 97.

83. Νεαρά 6 (ἔτ. 535), κεφ. 1, ν. 123 (ἔτ. 546) κεφ. 1, ν. 137 (ἔτ. 565), κεφ. 2. Καν. 48 Πενθ.

84. Βλ. Μ. Γεδεὼν: Καν. διατάξεις, τ. Α', σελ. 140 καὶ Ἀ. Χριστοφίλοπουλον... σελ. 146.

85. Ν. 671/27-9-1943, ἄρθρ. 18 § 1, ἐδ. β'. Β. Δ. 16/17 Δεκεμβρίου 1959, ἄρθρ. 10 § 1, ἐδ. β'. Πρόκειται περὶ ῥητῆς διατάξεως ἀπαγορευούσης τὴν χειροτονίαν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἐπισκόπου, ἐγγάμου ἐν χρεῖα ὄντος. Α.Ν. 3/10 Μαΐου 1967, ἄρθρ. 2 § 1.

86. Καν. 13 Πενθ., Πρβλ. Καν. 4 Γάγγρας, 51 Ἀποστ.

τὴν σαρκικὴν ταπεινότητα καταπίπτειν»⁸⁷. Τονίζεται ἰδιαίτερώς ἡ πνευματικὴ προπαρασκευὴ, τὴν ὁποίαν δεόν νὰ ἔχη ὁ ὑποψήφιος κληρικός.

Κωλύονται τῆς ἱερωσύνης ἐν τῇ παρ' ἡμῖν Ἐκκλησίᾳ οἱ ἑξῆς:

α) Οἱ παρανόμως, κατὰ τὸ ἰσχύον δίκαιον, συνάψαντες γάμον. Οἱ ἱεροὶ κανόνες εἶναι ἀσθηροὶ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἀγνοίας τοῦ βαθμοῦ τῆς συγγενείας καὶ ἐπιβάλλουν ἰσόβιον ἀργίαν⁸⁸.

β) Οἱ δίγαμοι⁸⁹.

γ) Οἱ ἐγκαταλείψαντες τὴν μνηστὴν αὐτῶν καὶ νυμφευθέντες τὴν μνηστὴν ἄλλου, ἐὰν ἡ μνηστεία εἶχε τελεσθῆ δι' ἱερολογίας, ὁπότε καὶ οὗτοι θεωροῦνται δίγαμοι. Σήμερον, ὁμως, τὸ κώλυμα τοῦτο εἶναι ἀνεπίδεκτον ἐφαρμογῆς, διότι ἀπαγορεύεται κεχωρισμένως ἀπὸ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἡ τέλεσις τῆς ἱερολογίας τῆς μνηστείας.

δ) Οἱ μετὰ χήρας ἢ διαζευγμένης συζευθέντες⁹⁰.

ε) Οἱ συνάψαντες γάμον μετὰ μοιχαλίδος γυναικὸς ἢ ἠθοποιοῦ. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ σύζυγος «λαϊκοῦ ὄντος, ἤθελεν ἐλεχθῆ φανερώς», διότι ἐμοιχεύθη, ὁ τοιοῦτος κωλύεται τῆς χειροτονίας. «Ἐὰν δὲ κα' μετὰ τὴν χειροτονίαν μοιχευθῆ, ὀφείλει ἀπολύσαι αὐτὴν ἐὰν δέ, συζῆ, οὐ δύναται ἔρχεσθαι τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ ὑπηρεσίας»⁹¹. Ἡ ἐρμηνεῖα τοῦ κανόνος τούτου, τὴν ὁποίαν ἔδωσαν οἱ τρεῖς μεγάλοι κανονολόγοι, ἦτοι οἱ Ζωναρᾶς, Βαλσαμῶν καὶ Ἀριστηνὸς εἶναι ἡ ἑξῆς: «Ἐὰν μὲν οὗτος εἶναι λαϊκὸς εἰς βαθμὸν ἱερατικὸν δὲν ἀνάγεται· ἐὰν δὲ ἱερωμένος, ἐπειδὴ αὐτὸς εἰς οὐδὲν ἐπταίσειν, ἐὰν διαζυγῆ αὐτῆς ἀποντεῦθεν, ἔσται εἰς τὸν οἰ-

87. Jus Graecoromanum, τ. 1, σ. 11, ν. III Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Πρβλ. Καν. 13 Πενθ.

88. Καν. 19 Ἀποστ. «Ὁ δύο ἀδελφᾶς ἀγαγόμενος, ἢ ἀδελφιδὴν, οὐ δύναται εἶναι κληρικός». Βαλσαμῶν, ἐν Συντάγματι, τ. Β', σελ. 26 καὶ Καν. 26 Πενθ.

89. Α' Τιμ. γ', 2, Τίτ. α', 6. Καν. 17 Ἀποστ., 3 Πενθ., 12 Μ. Βασ.

90. Καν. 18 Ἀποστ., 3 Πενθ.

91. Καν. 8 Νεοκ.

κεῖον βαθμόν· εἰ δὲ οὐ θελήσει τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλὰ συνδιάγει μετὰ τῆς μοιχαλίδος καθαιρεθήσεται ὡς μετασχών τοῦ μιάσματος, διὰ τὸ συμμίγνυσθαι τῇ μοιχευθείσῃ⁹². Τόσον ὁ κανὼν, ὅσον καὶ ἡ ἑρμηνεία αὐτοῦ ἀπὸ κανονικῆς πλευρᾶς εἶναι σαφής. Δὲν δύναται δὲ νὰ ὑποστηριχθῆ, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος τούτου, ἐξ ἄφορμῆς τῆς φράσεως «ἐλεγχθῆ φανερώς», προϋποθέτει τελεσίδικον ἀπόφασιν ποινικοῦ δικαστηρίου, καταδικάζουσιν ἐπὶ μοιχεία τὴν σύζυγον τοῦ κληρικοῦ ἢ τοῦ ὑποψηφίου πρὸς ἱερωσύνην καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀμετάκλητον ἀπόφασιν, ἀπαγγέλλουσιν τὸ διαζύγιον διὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

Ὑπεστηρίχθη, ἐπίσης, ὅτι δὲν δύναται ὁ κληρικός νὰ προσκληθῆ, ὅπως ἀποπέμψῃ τὴν σύζυγον αὐτοῦ ὡς ἔνοχον μοιχείας, ἐπὶ τῇ βάσει μηνύσεως τρίτου καὶ τῶν διεξαχθεισῶν ἐπὶ τούτῳ μαρτυρικῶν καταθέσεων, οὔτε εἶναι νόμιμον, ὅπως ὁ μὴ ὑπακούσας εἰς τοιαύτην προσταγὴν καθαιρεθῆ⁹³.

Ἀπὸ νομικῆς δὲ πλευρᾶς, δημιουργεῖται καὶ τὸ ἐξῆς πρόβλημα: Πῶς θὰ καταδικασθῆ ἢ θὰ ἀπαγγελθῆ διαζύγιον ἐπὶ μοιχεία ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ὅταν ὁ ἀδικηθεὶς σύζυγος δὲν ἐγκαλέσῃ ἢ ἀντιστοίχως δὲν ἐναγάγῃ αὐτήν; Διότι ὁ Π. Κ. ἄρθρ. 357 § 1 ἀναφέρει ῥητῶς, ὅτι «ἢ δίωξις χωρεῖ μόνον ἐπὶ ἐγκλήσει τοῦ προσβληθέντος». Ὁ δὲ Α.Κ. ἄρθρ. 1439 λέγει, ὅτι «δύναται νὰ ζητήσῃ διαζύγιον διὰ μοιχείαν». Θὰ ἡδύνατο, λοιπόν, καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ἀκόμη φανερᾶς μοιχείας, ὁ ἐνδιαφερόμενος νὰ ἀποφύγῃ τὸ κώλυμα⁹⁴.

Ἐπομένως, ἡ ὑπαρξίς ἢ ἡ δημιουργία τοῦ κωλύματος προϋποθέτει τὴν κίνησιν τῆς αὐστηρῶς προσωπικῆς, κοινωνικῆς ἢ ἀστικῆς ἀξιώσεως (μοιχεία-διαζύγιον), εἰς ἣν δὲν δύναται νὰ ὑποκατασταθῆ ὁ ἱερωμένος ἢ ὁ πρὸς ἱερατεῖαν ὑποψήφιος διὰ τοῦ ἐπισκόπου, ὅστις μόνον διοικητικὴν ἐξέτασιν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἐπιβάλλῃ τὰς ἀναγκαίας κυρώσεις.

(Συνεχίζεται)

Ἱεροδιάκονος ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΝΙΚΟΥ

92. Ἐν Συντάγματι, τ. Γ', σελ. 83-84.

93. Γνωμ. Νομ. Συμβουλίου, ἐν «Θέμιδι», τ. 29 (1918), σελ. 143 ἐπ.

94. Βλ. Ἁ. Χριστοφιλόπουλον... σελ. 149.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

212. Ἐπιτρέπεται κατὰ τὰ μνημόσυνα νὰ ψάλλωνται αἱ τρεῖς στάσεις τοῦ ἀμώμου, ἐφ' ὅσον αὐταὶ ἀνάγονται εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς κηδεΐας; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ὁ. Στιβακτάκη).

213. Εἰς τὸ Μέγα Εὐχολόγιον, ἐκτὸς τῶν νεκρώσιμων ἀκολουθιῶν εἰς κοσμικοὺς, εἰς ἱερεῖς, εἰς μοναχοὺς καὶ εἰς νήπια, ὑπάρχει καὶ πέμπτη ἀκολουθία ἐπιγραφομένη «εἰς κοσμικοὺς ἄνδρας». Εἰς ποίους ἀφορᾷ αὕτη; (Ἐρώτησις Αἰδεσ. Κ.Π.).

Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία παρουσιάζει στὴν λειτουργικὴ παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας μας ἀφαντάστως μεγάλη ποικιλία καὶ πολυμορφία. Ἀπὸ μία εὐχή, ποὺ ἀρχικῶς ἀποτελοῦσε σχεδὸν τὸ ἅπαν τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς, βαθμηδὸν μὲ τὴν συμβολὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνογραφίας ἐξειλίχθη σὲ πλουσιωτάτη ἀκολουθία, ποὺ οἰκοδομεῖται κατὰ τὸ πρότυπο τοῦ μοναχικοῦ ὄρθρου, ἀνάμικτο, ἰδίᾳ στὴν ἀκολουθία «εἰς ἱερέα τελευτήσαντα», μὲ στοιχεῖα ἀπὸ τὸν ἄσματικὸ ἢ κοσμικὸ βυζαντινὸ ὄρθρο. Στὰ σημερινά μας εὐχολόγια περιέχεται ἓνα μέρος μόνον ἀπὸ τὴν ὅλη σχετικὴ λειτουργικὴ παραγωγή, ἴσως μάλιστα ὄχι τὸ μεγαλύτερο. Στὰ χειρόγραφα ἐκτὸς τῶν πέντε ἀκολουθιῶν ποὺ ἀπαριθμεῖ ἡ δευτέρα ἐρώτησις, ποὺ κάθε μία ἀπὸ αὐτὲς παρουσιάζει ἓνα πλῆθος παραλλαγῶν, ὑπάρχουν καὶ ἰδιαίτερες ἀκολουθίες, ἢ στοιχεῖα ἐναλλασσόμενα κατὰ τὴν περίπτωσι, ὅπως εὐχές, στιχηρὰ κλ.π., «ἐπὶ τελευτήσαντος ἱερομονάχου», «ἐπὶ τελευτήσαντος διακόνου», «εἰς ἡγούμενον», «ἐπὶ τελευτησάσης μοναχῆς», «εἰς ἀρχιερεῖς» καὶ τέλος, «εἰς κοιμηθείσας γυναῖκας».

Πρὸς αὐτὴν τὴν τελευταίαν ἀκολουθίαν «εἰς κοιμηθείσας γυναῖκας» ἀντιδιαστέλλει τὸ Εὐχολόγιο τὴν «ἀκολουθία», γιατί περὶ ἀκολουθίας πλήρους πρόκειται, «εἰς κοσμικοὺς ἀνδρας». Ἡ ἀκολουθία αὐτὴ εἶναι διαφόρου τύπου ἀπὸ τὴν ἐν χρήσει. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸν 90ὸ ψαλμὸ μὲ ἐφύμνιο τὸ «Ἀλληλοῦϊα», ἀκολουθεῖ κανὼν νεκρώσιμος τοῦ πλ. δ' ἤχου «Τῶν ζώντων ὑπάρχων, Χριστέ, ζώη...», ἀπὸ γ' ῥῥῆς τοῦ ὁποῖου παρεμβάλλεται μνημόνευσις καὶ τὸ κάθισμα «Ἀληθῶς ματαιότης...», καὶ ἀφ' ε' ῥῥῆς τὸ κοντάκιο «Μετὰ τῶν ἀγίων...» μὲ τοὺς οἴκους του. Ἀκολουθοῦν στιχηρὰ προσόμοια τοῦ πλ. β' ἤχου «Ἀπηγορευμένος τοῖς ἀδελφοῖς μου...» κλπ. πού προφανῶς θὰ ἐψάλλοντο στοὺς αἶνους, καὶ τὰ συνήθη τοῦ β' ἤχου «Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν...» μὲ τὸ δοξαστικὸ τοῦ πλ. β' «Ὁρῶντές με ἄφωνον...», πού ἔχουν τὴν θέσι τῶν ἀποστίχων τοῦ ὄρθρου. Ἡ «ἀκολουθία», ἣ ὁ «κανὼν», «εἰς κοιμηθείσας γυναῖκας» ἀκολουθεῖ ἀκριβῶς τὸ διάγραμμα τῆς προηγουμένης ἀκολουθίας, τὰ ἐπὶ μέρους ὅμως στοιχεῖά της εἶναι διάφορα. Ἔχει κανόνα τοῦ πλ. β' ἤχου «Ἦν ἐξ ἡμῶν προσελάβου, ὡς ἀγαθός...», κάθισμα ἀπὸ γ' ῥῥῆς «Ἐν κόλποις Ἀβραάμ...», κοντάκιον ἀφ' ε' ῥῥῆς «Ὁ τῆς ζωῆς τῶν ἀπάντων...», ἐξαποστειλάριον «Νῦν ἀπεπαυσάμην...», στιχηρὰ εἰς τοὺς αἶνους τοῦ πλ. β' ἤχου «Ζωοποιηθεῖσα ἢ ἐφθαρμένη...» κλπ. καὶ τὰ ἀπόστιχα εἰς τὸν ἀσπασμόν «Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμόν...». Καὶ οἱ δύο αὐτὲς ἀκολουθίαι ἔχουν δημοσιευθῆ ἀπὸ τὸν J. Goar στὸ «Εὐχολόγιόν» του, β' ἔκδοσις, Βενετία 1730, σελ. 468-474. Ἡ πρώτη ὑπάρχει, ὅπως γράψαμε, καὶ στὸ ἐν χρήσει Μέγα Εὐχολόγιο τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὅπως εἶναι σὲ πολλὰ σημεῖα τοῦ Εὐχολογίου φανερό, ἡ ἔκδοσίς του ἔγινε χωρὶς κριτικὴ ἐπιστασία καὶ πολλὰς φορὰς βρῖσκομε παραλλήλως νὰ δημοσιεύωνται ο' αὐτὸ στοιχεῖα διαφόρων λειτουργικῶν παραδόσεων, ὅπως τὰ βρῆκαν οἱ πρῶτοι ἐκδότες του σὲ διάφορα χειρόγραφα. Ἔτσι καὶ ἐν προκειμένῳ ἔχομε σ' αὐτὸ δύο νεκρωσίμους ἀκολουθίας «εἰς κοσμικοὺς ἀνδρας», τὴν ἐν χρήσει, καὶ τὴν ἄλλη γιὰ τὴν ὁποία κάμαμε λόγο, πού προέρχονται ἀπὸ διάφορα μέρη καὶ ἐποχές.

Σήμερα, ὅπως εἶναι γνωστό, ἀπὸ ὅλον αὐτὸ τὸν λειτουργικὸ πλοῦτο περιήλαμε σὲ μία λειτουργικὴ πτωχεία. Ὅχι μόνον οἱ

ἀκολουθίες τῶν χειρογράφων δὲν εἶναι πιά σέ χρήσι, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς ποῦ ὑπάρχουν στὰ Εὐχολόγια μας, ἔχουν περιπέσει σὲ ἀχρηστία. Σ' ὅλους τοὺς κοιμημένους τελεῖται ἡ συνήθης νεκρωσίμος ἀκολουθία τῶν κοσμικῶν ἀνδρῶν, κι αὐτὴ συντεταγμένη τοῦλάχιστον στὸ ἐν τρίτον τῆς παλαιᾶς, ποῦ προβλέπεται ἀπὸ τὸ ἐν χρήσει Εὐχολόγιο. Καθ' ὅσον γνωρίζω, μόνο σὲ μεγάλα μοναστήρια, ὅπως στὸ "Ἁγιον" Ὄρος καὶ στὴν Πάτμο, διατηρεῖται ἀκόμη ἐν ἰσχύϊ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μοναχικὴ καὶ ἡ εἰς ἱερεῖς ἀκολουθία.

Ἐντίδρασις πάντως κατὰ τῆς πολλαπλότητος αὐτῆς τῶν νεκρωσίμων ἀκολουθιῶν ὑπῆρξε καὶ παλαιότερον. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀντιδράσεως αὐτῆς εἶναι ἡ σημείωσις ποῦ εὐρίσκομε στὸ τέλος τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας «εἰς κοσμικοὺς» σὲ ἔντυπα Εὐχολόγια: «Ἰστέον δέ, ὅτι ὁ τοιοῦτος τύπος γίνεται καὶ εἰς κοιμηθείσας γυναῖκας, κἂν τινες ἐγκατέσπειραν τῷ τύπῳ ἀκολουθίαν ἰδίαν γυναικῶν καὶ παιδῶν, καὶ θεαύμακα, πῶς ἐπελάθοντο τοῦ τυπῶσαι καὶ εὐνούχων ἰδίαν ἀκολουθίαν ἢ βασιλέων. Αὕτη οὖν ἡ ἀκολουθία, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, ψάλλεται καὶ εἰς γυναῖκας καὶ εἰς παῖδας τῶν ὀρθοδόξων, ἐναλλαττομένου μόνου τοῦ ὀνόματος ἀπὸ τε ἀρσενικοῦ εἰς θηλυκὸν καὶ οὐχὶ ἕτερον». Τὸ ἴδιο περίπου ἐπαναλαμβάνει καὶ τὸ «Τυπικὸν τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας» (Γ. Βιολάκη, ἐκδ. Μ. Σαλιβέρου, ἐν Ἀθήναις 1921, σελ. 439), ἐπικαλούμενο τὴν περὶ ἰσότητος ἐν Χριστῷ διδασκαλίαν τοῦ ἀποστ. Παύλου («πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἓστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» Γαλάτ. 3,28): «Ἰστέον δέ, ὅτι ἡ αὐτὴ τάξις τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας ψάλλεται εἰς ἅπαντας τοὺς κοιμηθέντας, καὶ εἰς βασιλεῖς, πατριάρχας, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς καὶ εἰς ἀνδρας καὶ γυναῖκας, μικροὺς τε καὶ μεγάλους».

Δὲν ξέρω ἀν θὰ εἶναι καλλίτερο νὰ νοσταλγοῦμε τὸν παλαιὸ πλοῦτο ἢ νὰ στέργωμε στὴν τωρινὴν πτωχείαν. Καὶ τὰ δύο μποροῦν νὰ δικαιωθοῦν ἱστορικῶς καὶ λειτουργικῶς. Αὐτὰ γιὰ τὸ δεῦτερο ἐρώτημα, ποῦ ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσι γιὰ τὴν ἀπάντησι στὸ πρῶτο.

(Συνέχεια εἰς τὸ ἐπόμενον τεῦχος)

Φ.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Η ΘΕΙΑ ΠΛΗΡΩΜΗ

Γιατί προσπαθοῦμε νὰ ἐφαρμόσουμε τὶς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου; Γιατί ἀγωνιζόμαστε νὰ μὴ παραβοῦμε τὸ ἅγιο θέλημά Του; Γιὰ νὰ ἀμειφθοῦμε, εἶναι μιὰ πρόχειρη ἀπάντηση. Γιὰ νὰ εἰσεέλθουμε στὴ βασιλεία Του καὶ νὰ ἀπολαύσουμε τὰ αἰώνια ἀγαθά, πού, καθὼς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, μάτι δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἄκουσε καὶ σὲ καρδιὰ ἀνθρώπου δὲν ἀνέβηκαν. (Α΄ Κορ. β΄ 9).

Ἄλλὰ ἡ οὐσιώδης ἀμοιβή, αὐτὴ πού δὲν παρέχεται μονάχα στὴν ἄνω ζωὴ, ἀλλὰ ἀπὸ τώρα, εἶναι ἡ αἴσθησις ὅτι, μὲ τὰ ἔργα μας, ἀνταποκριθῆκαμε στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, κάναμε ὅ,τι τοῦ ἀρέσει καὶ τὸν εὐχαριστεῖ. Κίνητρο τῶν εὐαγγελικῶν λοιπὸν ἔργων, ἄδολο καὶ πολῦτιμο, εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεό. Πασχίζω νὰ εἶμαι καλὸς χριστιανός, γιατί ἀγαπῶ τὸν Θεό, γιατί εἶμαι μιὰ ἡχὴ τῆς θείας ἀγάπης. Δὲν περιμένω τίποτε ἄλλο πῶς ἀκριβὸς ἀπ' αὐτὴ τὴν αἴσθησις. «Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστίν» (Λουκ. ιζ΄ 21). Ὁ Θεὸς καὶ ἡ βασιλεία του, δηλαδὴ ὁ Θεὸς καὶ ἡ χάρις του καὶ ἡ δόξα του καὶ ἡ ὁμορφιά του, εἶναι μέσα μας. Εἶναι μιὰ ἐσωτερικὴ πραγματικότης. Καὶ αὐτὸ ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι τὸν βίον τοῦ πιστοῦ τὸν ἐμπνέει ἡ ἀνιδιοτελής, ἡ «οὐ ζητοῦσα τὰ ἑαυτῆς» (Α΄ Κορ. ιγ΄ 5) ἀγάπη πρὸς τὸν Κύριο. Αὐτὸ εἶναι τὸ ὑψηλὸ νόημα, τὸ ἀρχοντικόν, τὸ εὐγενικὸ νόημα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς.

Σύμφωνα μὲ τὸν ὀρισμὸ τοῦ Θεοῦ, πού δίνει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης: «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν» (Α΄ Ἰω. δ΄ 8), οἱ σχέσεις μας μὲ τὸν Θεὸ δὲν μπορεῖ νὰ προσδιορίζονται ἀπὸ τίποτε ἄλλο παρὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπη. Ἀγάπη εἶναι Ἐκεῖνος. Ἀγάπη πρέπει νὰ εἴμαστε καὶ ἡμεῖς ἀπέναντί του.

Ὅποιος ἀγαπᾷ ἀληθινά, δὲν λογαριάζει θυσίες καὶ κόπους γιὰ τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀγάπης του. Καὶ μεγαλύτερη χαρὰ γι'

αὐτὸν δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὸ νὰ νοιώθῃ ὅτι ἔκαμε αὐτὸ ποὺ μποροῦσε γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ ἀγαπώμενο πρόσωπο.

Γιὰ ν' ἀγαπήσουμε τὸν Θεό, πρέπει νὰ καταπατήσουμε τὸ ἐγὼ καὶ νὰ θεωρήσουμε «σκύβαλα» καὶ μάταια ὄλα ὄσα, σ' αὐτὸν τὸν κόσμον, τὸ κολακεύουν: Τιμές, πλοῦτη, καλοπέραση. Ποτὲ νὰ μὴ τὰ προτιμήσουμε ἀντὶ τοῦ θείου θελήματος. Σὲ ὄλα μας τὰ αἰσθήματα καὶ σὲ ὄλες μας τὶς πράξεις: «Χριστὸς ἠγγέσθω». Αὐτὸ εἶναι τὸ σύνθημα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἡ ἀκοίμητη ἔγνοια τῆς, ὃ ἀείζωος πόθος τῆς.

Παθητικά, πρόκειται γιὰ μιὰ ἐγκατάλειψη ὀλοτελῆ στὶς ἐπιταγές τοῦ Εὐαγγελίου, στὰ κριτήρια τοῦ Χριστοῦ. Ἐνεργητικά, εἶναι ἓνας ἀγὼν γιὰ τὴ συμμόρφωσή μας πρὸς τὸ ἅγιο θέλημα τοῦ Κυρίου, μιὰ ἀένη καὶ ἀπεριόριστη δόση καὶ προσφορά, ἐκ μέρους τοῦ πιστοῦ, στὸν Κύριο.

Τὸ Εὐαγγέλιον ἐξαρτᾶ ὄλη τὴ χριστιανικὴ θρησκεία ἀπὸ τὴ μεγάλη ἐντολή: «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὄλη τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὄλη τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὄλη τῇ διανοίᾳ σου» (Ματθ. κβ' 37). Καὶ παραθέτει, σ' αὐτῇ, τὴν ἐπίσης μεγάλη ἐντολή: «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν», προσθέτοντας ὅτι: «ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὄλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται» (Ματθ. κβ' 39, 40).

Ἀγαπώντας τὸν πλησίον, εἶναι κανεὶς βέβαιος ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεό, ὅτι βρίσκεται μέσα στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ θεῖος Παῦλος συμβουλεύει: «Διώκετε τὴν ἀγάπην» (Α' Κορ. ιδ' 1), τὴν ἀγάπη ποὺ εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν πίστη καὶ τὴν ἐλπίδα (Α' Κορ. ιγ' 13), ἡ πρώτη τῶν ἐντολῶν. Καὶ ἡ ἀγάπη ἔχει ἀντικείμενό της τὸν Κύριο, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνεται καὶ ὡς ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, ὅπως ὁ ἴδιος τὸ βεβαιώνει: «Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε» (Ματθ. κε' 40). Ὁ Θεός, μὲ τὴν ἀπεριόριστη ἀγάπη του πρὸς τὸν ἄνθρωπο, εἶναι ταυτισμένος μαζί του. Δείχνοντας λοιπὸν σπλάχνα οἰκτιρμῶν στὸν διπλανό μας, εὐστοχεῖ ἡ ἀγάπη μας πρὸς τὸν Κύριο: «αὐτῷ ποιοῦμεν».

Δὲν εἶναι ἄρα ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ μονάχα μιὰ ψυχικὴ ἔξαρση, ἀλλὰ συγκεκριμενοποιεῖται μὲ τὰ ἔργα τῆς φιλαλληλίας. Ἡ στοργὴ πρὸς τὸν συνάνθρωπό μας εἶναι ἡ βέβαιη ἐκδήλωση αὐτῆς τῆς ἀγάπης, ἡ ἀληθινὴ θεοπτία.

ΓΕΝΕΣΗ: ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

«Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος».

Τὸ «ἐν ἀρχῇ» τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι πιὸ ἐδῶ ἀπὸ τὸ «ἐν ἀρχῇ» τῆς Καινῆς Διαθήκης (Ἰω. α' 1). Τὸ πρῶτο ἀναφέρεται στὴ δημιουργία τοῦ κόσμου. Τὸ δεύτερο ἔχει τὴ σημασία ὄχι τῆς χρονικῆς ἐνάρξεως, ἀλλὰ τοῦ ἀνεκαθεν, ἀναφερόμενο στὴν ἀνεκαθεν σχέση τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Τὸ ἓνα βρίσκεται στὴν ἀφετηρία τῆς κτίσεως. Τὸ ἄλλο εἶναι βυθισμένο στὴν αἰωνιότητα τῆς θείας ὑπάρξεως.

Ὁ χρόνος, αὐτὴ ἡ αὔλη συνέπεια τῆς ὕλης, ἄρχισε μὲ τὴ δημιουργία τῆς κτίσεως καὶ μέλλει νὰ τελειώσῃ μαζί της, κατὰ τὴ συντέλεια, ὅποτε «ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ροιζηδὸν παρελεύσονται» (Β' Πέτρ. γ' 10). Μέσα στὸν χρόνο, ὁ χοϊκὸς ἄνθρωπος ἀγωνίζεται, μὲ τὴ χάρις τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴ φθαρτότητα καὶ νὰ εἰσέλθῃ στὴν ἀνέσπερη ἡμέρα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Ὁ κόσμος εἶναι ποίημα, ἔργο τοῦ Θεοῦ. Καὶ μαζί του καὶ ὁ ἄνθρωπος: «Αὐτοῦ ἐσμεν ποίημα» (Ἐφεσ. β' 10). Ὁ κόσμος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ. Ἀλληγορικά, ἀπὸ τὸν πνευματικὸν κόσμον καὶ ἀπὸ τὸν ὑλικόν. Λέγοντας οὐρανός, οὐράνια βασιλεία, καὶ τὰ παρόμοια, δὲν ἐννοεῖ ἡ Γραφὴ τὸν ὑλικὸν οὐρανόν, ἀλλὰ τὸ πνευματικὸν σύμπαν, ὅπου κυριαρχεῖ καὶ ὑπακούεται ὁ Θεός, τὴν ἄνω Ἐκκλησία, ποὺ τὴν ἀποτελοῦν οἱ Ἀσώματες Δυνάμεις καὶ οἱ δικαιοσύναι ἄνθρωποι, οἱ Ἅγιοι.

Ἄόρατη καὶ ἀκατασκεύαστη, βυθισμένη μέσα στὸ σκοτάδι, βρῆκε τὴ γῆ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ποὺ «ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδα-

τος». Ἀλλὰ δὲν τὴν ἄφησε ἔτσι. Ἀπὸ ἀγάπη κινούμενος ὁ Θεός, συνέχισε τὸ δημιουργικὸ τοῦ ἔργου, ἕως ὅτου «συντελεσθούν» ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ «πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν» (Γέν. β' 1). Πάνω στὴ σιωπὴ καὶ στὸ ἔρεβος, πάνω ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ζωῆς, τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐπιστατεῖ καὶ ἐτοιμάζεται ἡ ἐμφάνιση τῆς ζωῆς.

ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΑΙΔΩΝ

Τότε οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐπεδήθησαν
σὺν τοῖς σαραβάροις αὐτῶν καὶ τιάραις
καὶ ἐβλήθησαν
εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης,
ἐπεὶ τὸ ρῆμα τοῦ βασιλέως ὑπερίσχυσε,
στὴ φλόγα μὲ τὴ γαλαζωπὴ καρδιά.
Κι' ὁ Σεδράχ, ὁ Μισάχ κι' ὁ Ἀβδναγαβ
περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογός,
ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ εὐλογοῦντες τὸν Κύριον.
Κι' ἔτσι διαιωνίζων ὕμνος ἀνεμέλετο
ἀπ' τὴ βαθειὰν ἐκείνη φωτιά.
Καὶ οὐ διέλαθον οἱ ἐμβάλλοντες
αὐτοὺς ὑπηρετὰι τοῦ βασιλέως,
καίοντες τὴν κάμινον νάφθαν καὶ πίσσαν καὶ στιππύον καὶ
κληματίδα.

Μὰ ἡ δρόσος τοῦ πνεύματος διεσύριζε
στὴ μέση τῆς καμίνου
καὶ οὐχ ἦψατο αὐτῶν τὸ καθόλου τὸ πῦρ,
καὶ οὐκ ἐλύπησεν οὐδὲ παρηνώχλησεν αὐτοῖς.
Καὶ τὸ ὀλόδροσο ἄνθος τοῦ ὕμνου
ᾠσφράνθη ὁ Κύριος,
ᾠσφράνθησαν αἱ γενεαὶ πᾶσαι
ἀπ' τὴ βαθειὰν ἐκείνη φωτιά.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

== Α Λ Λ Η Λ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α ==

Αΐδεσ. Ἐμμ. Παπαθεοδώρου, Ἀκροπόταμον Θεσσαλονίκης.

Ἐπὶ τῆς ἀπὸ 15-2-1971 ἐπιστολῆς τοῦ ἱερέως Ἐμμ. Παπαθεοδώρου, ἡμεριῶν Ἀκροποτάμου Θεσσαλονίκης, ἀπαντῶμεν ὅτι εὕρισκομεν ὀρθὰς καὶ ἐνδιαφερούσας τὰς παρατηρήσεις σχετικῶς πρὸς τὸ θέμα τοῦ προσηλυτισμοῦ εἰς βάρος τοῦ χριστευωνύμου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ γνωμοδότησις ἐξ ἄλλου τοῦ παρὰ τῷ ΟΔΔΕΠ Δικηγόρου κ. Γεωργίου Μποτῆ, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὁποίας ἐγγράφη ἡ ἀνωτέρω μνημονευομένη ἐπιστολή, σαφῶς ἀναφέρει ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ὁ εὐαγγελικὸς ἱεροκῆρυξ Σ. Ζωδιάτης διαπράττει ἐμμέσως τὸ ἀδίκημα τοῦ προσηλυτισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ δωρεὰν ἀποστολὴ τῶν διαφόρων φυλλαδίων καὶ περιοδικῶν του ἀπαγορεύεται ρητῶς ἐκ τοῦ νόμου (παραγρ. 5 καὶ 6 τῆς γνωμοδοτήσεως).

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α'. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ αἰσθητικὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. — **Μητροπολίτου Μυτιλήνης Ἰακώβου**, Ὁ Νεομάρτυς Θεόδωρος ὁ Βυζάντιος. — **Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου**, Ὁ Πάνσοφος Κεραμεύς. — **Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου**, Ἐνα θερμολήπιον ἀγάπης. — **Ἱερέως Νικολάου Χελιώτου**, Ἡ ἄσβεστη κανδήλα. — **Ἀνδρέου Ν. Νομικοῦ**, Ἡ Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως. — **Δημήτρη Δ. Φερούση**, Ἐλπίδα καὶ σωσίβιο τοῦ σύγχρονου κόσμου. — **Θεολόγου Χ. Ἀλιπράντη**, Πανηγυρικὸς λόγος τοῦ Χρ. Ἀνδρούτσου πρὸς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον Ε'. — **Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδη**, Γνωριμία μὲ τὸν Ὁρθόδοξο Μοναχισμό. — **Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Σταυροπούλου**, Οἱ Νεομάρτυρες καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις. — **Πρεσβ. Κωνστ. Γερασιμοπούλου**, Ποιμαντικὴ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς πρόληψιν τῶν διαζυγίων. — **Αἶδεσ. Δρος Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακὰ - Τὸ πρῶτον Ἐνοριακὸν Κέντρον Νεότητος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. — **Ἱεροδιακόνου Δημητρίου Νίκου**, Ἡ κτῆσις τῆς ιδιότητος τοῦ Κληρικοῦ. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κκνονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Ἡ Θεία πληρωμή. — **Ἀλληλογραφία**.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰαίου 1, Ἀθῆναι 140.